

Alole

Perwiz Cihani

DOZ

ALOË

Komele kurteçîrrok

Perwîz
Cîhanî

pêrist

1. Şevereş
2. Bakurofe
3. Gurê Tekane
4. Qulingê Perrişkestî
5. Peyam
6. Gurêx

7. Cencerata Wijdanê
8. Misqalek Hiş
9. Gornebaş
10. Hezarimîn Hêk
11. Nan tale
12. Derengî
13. Heyfa gula nîlofer
14. Mirîşk û bangdan?!
15. Hêlûn
16. Hevduxor
17. Salimendan
18. Rêk
19. Aole

Peyvek ji bo xwendevanan

Xwendevanên hêja, kurteçîrokên vê berevokê berhemên salên 85an ta 2000 î ne. Pişka zore wan li kovara Sirwe û çend govareên kurdî yê dî da hatine weşandinê. Sala 1997an min hindêk ji wan çîrokana ji bo xwendevanên ku bi rênivîsa erebî- kurdî nizanin anî ser rênivîsa latînî û bi navê PEYAM ji layê weşanên Bûyerên Rojhelat li welatê Swîsrayê da da weşandinê. Lê muxabin tenê deh panzdeh lib ji wê pirtûkê kete destê xwendevanan. Yê mayî destên reşe dilnexwaz û xofiroşên xoyî û bîhanî nist kirin. Bi curekî ku heta roja îro jî min nizanî çî hate serê wê berevokê. Gelo berpîrsên weşanxanê hatin kirîne, yan hatin tirsandin û gef lê xwarîne ku ew berevoka nist kirin!?

Bûyer wisan tarî bû, ku berpîrsên weşanxanê ta roja îro jî amade nebûne ku ronkirneweyekê li wê barê da bidin. Bi her cureyî bû pirtûk gum û gurr bû. Lê bi bextewerî vaye

piştî çend salan ew berevoka di gel çend çîrokên dî dikevin ber destên we xwendevanên hêja. Gotinek me arîyan heye " *zivistan çû û rûreşî ji rejûyê ra ma*". Ew rojên reşe tivîşk û givîşkên mirovxoran û dar û destekên wan yên çepel li ser penaberekî bêpenah bihorîn û rûreşî ji xofiroş û destekên wan ra ma. Çîroka vê gîrodayê bi ser xwe dibe romanekê. Ez li vê darê naxwazim zêdetir li ser binivîsim. Belke rojekê ew romana jî kete destên we xwendevanên hêja.

Kurteçîrokanê vê berevokê min bixwe tîpguhêz kirine. Min dest li naveroka çîrokan nedaye, tenê li bara rêzimanî da eger ez rastî şaşîyekê hatibim, min serrast kirine. Muxabin ta roja îro jî ferhengê me tune ku giştî peyvên zimanê me tê da hatibin berev kirinê, li ber wê hindê min pêdivî dît ku li kutaya her çîrokê da ew peyvên ku min seh kir ji xwendevana ra nenasin, bi kurtî şirove kir. Hîvîdarim ku ev berevoka yê bibe cîhê wec û mifaya xwendevanan.

Her şad û serketî bin.
Perwîz Cîhanî

Şevereş

Gund li pêsîra çîyayekî bilind û bêhnvekirî li reşatîya şevê da cûm bibû. Şevereşeke wisan birqetav bû, ku çavan çav nedidît. Ewrên reş deriyaya şîne asimani himêz kiribûn. Lê bayekî nerm ewir li behra şîne asimani da lemelem pêş da hajot. Ewir hêdihêdî li panatîya asimanê bê ser û bin da lev gerriyan û nîveka asimani berebere `ker bû. Îstêrên geş û çilvilok di gel heyva devdaskî, li kûranîya asimanê şîn da hatin xûyanê. Te digot qey heyv keçek şermoke û bi toreye*, ku çarşevêk reşe niqniqî avîtibû ser serê xwe û dêmê xwe yê gulî li bin wê çarşeva reşe pinîpinî da veşartibû. Lê gultên ewran hê jî li ser dava wê çarşevê bînanî teqalên pînekirî li ber çavan diketin.

Sîtavka zer û kêmnûre heyvê weke teqalek zîvê paxisgirtî* dabû nîveka gundi. Lê ji dûr va ew ronahîya bînanî qaşa gustîlekê diçilvilî. Hulmebayê* nerm hê jî dihat. Sirrek nerm û bêhnveker û dilhebîn çiq û pelgên daran dihejand û xişenek nerm ji wan dihat. Li ber bayê çiqên şengebîyan* lev dialîyan û bînanî porrên aloz lêk diketin. Ji bilî dengê hulmebayê hênîk û xişêna çiq û pelgên daran çi deng û seda li ber guhan nediket.

Gund li bédengî û kirrbûnek taybetî da wekî termekî bêcan li bin sîtavkê ra derbas bû. Dîsan ewir daketin ber hîvê û sîya ewran gund li reşatîyê da noqim kir. Li wê reşatî û bédengîyê da gundî hemû razabûn. Gijikê li duniyaya xewin û gumanokan da, li behra şîrîn û xemrevîne xazîk û evînan da somekarî* dikirin. Gund hemû di gel tewawî heyî û neyî û livitok* û zindîyan va, bê hej û livat kîr û mat mabû. Te digot qey kavil û wêrane. Kiztîn ji çi malê nedihat. Her tenê li pencereyek kûşke* û devdirriyayî û şûşeîşkêstî ra ronahîyek zer û lerizok angorî kefa destekî dihate xûyanê.

Li nivê şevê gelek derbas bibû. Li vê dema şevê da gundî hemû dinivin. Lê meta *Gewrê* hê jî nerazabû. Ew hê jî dixebitî. Li ser palaseke reş û gincirr û pilpilî, li ber çira niftê rûniştibû. Pala xwe jî dabû dîwarê sare sîwaxnekirî, û xerîkî* hîvastinê* bû. Ewê kirasê kurrê xwe *Emer*, ku sereşivanê gundi bû, dihîvast. Çavên *Gewrê* yên pîr û qerçimî guhan kiribûn. Xewê kelebçê wê lev dixist. Lê *Gewrê* herçend ku pîr bû, qet xema wê jî nibû. Hema çavên xwe li ser teqalên bişkiwtî yên kirasê *Emeri* da dikuskusand. Ewê bi jîrî û jêhatîyek jinane kirasê kurrê xwe dihîvast. *Gewrê* ev kirasa sê salan berî niha bixwe bi destên xwe ji kurrê xwe ra çêkiribû. Hînga, dema ku *Gewrê* tewna mala *Çekoyi* çêdikir, destmizdka wê sê hirîyên kavirran dabûnê. Ewê jî ew hirîyana temîz şûştibû, û piştî veçirrandin û şekirinê dunex rîstibû û vêca bi destên xwe ji kurrê xwe ra çêkiribû. Lê niha ew kirasa li du, sê cîyan da bişkiwtîbû. *Gewrê* kiras danîbû ser çoka xwe û bi ser û ber dihîvast. Tilîyên wê yên reş û qurr lezobezo li ser qelşên bişkiwtî yên kirasi ra dihatin û diçûn. Çêlik* li nav dest û tipilên wê da dişûlikî. Ewê çavên xwe kutabû ser kirasi û xwe kiribû girê. Te digot qey komek çerm û hestîye. Hind qorr û lawaz bû, ku eger destên wê nehejiyana, te yê bigota qey leşekî bêcane.

Tûmka* wê ya gewr û vizvizkî, ku binê wê sipî û boz dikir, li jêr xavika wê ya reş da derketibû û rijiyabû ser enîya wê ya qermûçek û tavsofî. Li wê demê da çi deng û seda nedihat. *Gewrê* jî li duniyaya bîr û hizran da cûm bibû. Ewê li dilê xwe da karê zewaca kurrê xwe dikir. Dilê wê jî dixwast, ku kurrê xwe *Emer*, sereşivanê mihîyan bike zava. Jê ra dawetê bike. Îca li nav wan bîr û hizrana da, li duniyaya xîyal û gumanan da *Gewrê* li dawata kurrê xwe da dirreqisî û serçopîya dîlanê digirt. Bûka xwe ya sor û zer li pişt perdê peya dikir. Li wê demê da, ku *Gewrê* li duniyaya bê ser û bine xewn û xîyalan da noqim bibû, ne ji gav da dengê zûrrîna tebayîye* seyên gundi hevo û firêtên bîr û hizrên *Gewrê* pizirand û *Gewrê* ji wê deriyaya aloze bîr û hizran da deranî û veciniqand. Ewê bi dengê lûrîn û zûrrîna san ra kiras danî erdê û destê xwe da ser çoka xwe û bi zorê ji erdê rabû. Bû qirpeqirpa kezkezkên çokên wê. Bi rabûnê ra we seh kir, ku tiştêk li nav dilê wê da işkest. Dilê wê lerizî. Bi zorê xwe gîhande ber derê sivderê* û kewnekaloşa xwe peyda kir û tuf kirê û vergerrand. Lê tuf li gewrîya wê da mirçiqî. Bi zorê tûka

xwe qurtvekir û bi dengekî lerizok û vemirî got: “Xudê tu qeda û bela û tomik û aştan ji me dût bikî!” piştî vê gotinê dîsan hat û li cîyê xwe da rûnişt. Dewsa wê germ bû. Lê tebatî nedihatê. Êdî destên wê nedigerrîyan, ku kirasi bihîvîze.

Her çend ku *Gewrê* tuffî solika xwe kiribû jî, lê seyên gundi ne tenê kîrr nebûn, belkû bi dengê san ra qerebalix û hêvirze jî kete nava gundi da. *Gewrê* li cîhê xwe da netebitî. Dîsan ji erdê rabû. Vê carê bi guj helwesta*. Li ber bayê pêşa wê çira temirî. Mal reş û tarî bû. Ewê bînanî `koran xwe bi dîwari va helpast û bi helepele xwe gîhande ber derîyi. Derî vekir. Bû çirîna qurrana* derîyê darîne kewin. Bi dengê vebûna derîyi ra ev denga jî li ber guhên *Gewrê* ket: “Cerdê avîtiye ser pezê gundi.”

Li wê navê ra çend suwar jî bi xar û bez li ber derê xanîyi ra derbas bûn. *Gewrê* li nava qerebalix û hêvirzê da ew denga nasî. Ew denga, dengê *Reşo* bû. *Reşo* gavanê gundi bû. Ew mirovekî terrikî, hilhopanî, bi gewde, gapêtanî, horrorre û navsalî bû. Li gundi da, hemû yê ew pêpalreş dizanîn. Digotin eger *Reşo* rêyekê da jî rastî mirovi bê, oxira mirovi lê nayê. *Gewrê* gazî kirê: „*Reşo! Reşo! Çi bûye? Çi qewimîye?*“

Reşo bi wî dengê xweyî horrorre va got: “Meta *Gewrê* çî nîne, cerdê avîtiye ser `kerîyê gundi.”

Qudûmên çokên *Gewrê* îşkestin. Hema li cî da rûnişt û bû lorelora wê: “Way la dayîka te qirrikê, *Emer* lawo!”

Reşo gotê:

„Meta *Gewrê* bêyûmîyan neke! Hawarî mêjveye, ku çûye. Niha hawarî pê ra giheşt jî. “

Li wê demê da, dût va li çîyayên pêşberî gundi qirmîna gullan bû. Te digot qey şerrê dewletan dikin. Li wê gavê da jin û zarrên gundi jî hemû derketibûn derva û guhdarî dikirin. Dîsan çirayên gundi hemû hil bûn. Dengê zarrûyan, gotegota jin û biçûkan, şîhîna hespan, orrîna dewaran, kalekala berxikan, barrebarra karikan û qudquda kelok û mirîşkan tijî gundi bû. Te digot qey roje. Lê *Gewrê* hê jî digirîya û li ser û sîngê xwe dida. Çend jinên gundi bi dengê girîna *Gewrê* ra li dora wê berev bûn û nehîştin ew bigirî. Ewana bi zora dildarîyan *Gewrê* kîrr kirin. Jin û biçûkên gundi heta berbanga sibê li derê malê man û guhên xwe li hawarîyê dagirtin. Hindekan agir dadabûn û li dora agiri berev bibûn û diaxiftin. Hindekan jî xwe kiribûn girê û diponijîn. Hindek, xasma zarrûyên biçûk jî dihênijîn.

Di gel sewgura sibêdê sê suwar ji hawarîyê zivirrîn. Nişkava qirrevirr kete nava koma jin û zarran û çûne pêşîya wan û pirsîn: „Xêre! We `kerî zivirrand yan na?“

Her sê suwaran bi hev ra gotin:

„Erê me zivirrand.“

Bi wê gotinê ra jin û zarrên gundi hemû bi keyfxoşî zivirrîn malên xwe. Lê dilê *Gewrê* qubar nedigirt herre hundurri. Ew hema wisan li der malê li ser kevirekî rûnişt. Tabetî nedihatê. Radibû, pêgermok lê dida û lev dizivirri, dîsan kundkî rûdinişt û car du radibû, û digerrîya.

Tava sibê pencên xwe kutabû serê çîyayên pêşberî gundi. Li pêşîra çîyê da çend peya bi guhdîrêjekî va jor da dihatin. Çavên *Gewrê* hema li wan bû. Tişteke jî li ser barê guhdîrêjê bû. *Gewrê* çû pêşîya wan. Ewana ji çemi derbas bûn. *Gewrê* xwest ku pirsîyara *Emeri* ji wan bike. Kir ku gotina xwe bêje. Hê devê xwe ji hev venekiribû, ku çavên wê bi milê *Emeri* ket, ku li ser piştê guhdîrêjê ra daliqiyabû, û li hewale ba dibû. Leşê wî li ser piştê guhdîrêjê bû û serê wî jî li ser leşê wî leq bibû. Tefêşa* wî sor û gevez dikir. Qîjîn bi *Gewrê* ket û lorand:

„*Emer* lawooo!... Bêmirazo!... Roj nedîtîyo!..Canemergo!...“

1985 Ormî

Ferhengok:

tore: edeb, perwerde

paxisgirtî: jengorî

hulmeba: nermeba, bayê sivik

şengebî: bişeng, şorrebî, nişek ji dara bîyêye.

somekarî: avjenî, mele,

livitok: her tişta ku can li ber be û bikare bilive

kûşke: biçûk

xerîk: mijûl, meşxûl

hîvastin: hilçinîn û dirûna kun û tîşên cil û berg yan raxistinîyek rîsîn ku bişkiffîbe.

çêlik: derzîya istûr. Derzîyeke ku ji derzîya dirûmanê mezintir û ji şûjinê biçûktire.

tûmik: tûmcik, temorîk

tebayî: giştî

sivder: cîhê derînana solikan li ber dergehê odê yan yê xanîyi

helwestan: rabûn

tefeş: dêm, rû

Bakurrofe

Danê* zivistanê yê sar di gel sirr û seqema diltezîn* dest pê bûye. Givîna bagerê û vizîna bayê ye. Berfa çîl* û `kevere* zivistanê der û deşt, gelî û newal û çîl û çîya nixabtîye. Tu dibêjî qey dunyayê kefenekî sipî li xwe kirîye. Hindî ku çav qeter dike, berfe û ji bilî berfê çî tişt xûya nake.

Tenê ewrên `kever li panatîya esmanê poxsîde\* da bînanî rêvîng û rêbwarên ku li bageran da rêya xwe şaş kiribin û lev bizivirrin û nizanibin kanê yê ku da herrin, sergerdan û berrîdene.\* Deriyaya pêlpêlî û bê ser û bine berfê giştî axarên\* cîhanê daye ber xwe. Erd û esman çîl û `keverin.

Nêçîrvanekî pîr li pêsîra çîyayekî bilind da, ku serê wî li nav gultên* ewran da unda* bûye û qûça* wî çûye ber perrê asimanan, rêça kêrûşkekê hildaye û pêsîra deriyaya `kevere berfê diqelişîne û pêş da diçe. Ewî çend rojan berî niha kêrûşkek birîndar kiribû, lê neşîyabû* bigire. Nêçîr ji gîrra wî derketibû, lê ewî dest jê nekêşabû.

Eve mideheke, ku nêçîrvan li ber pîratî û bê hêzîyê nikare nêçîrekê baş bike. Herçend ku êdî he bi zorê weş* lê dikeve, lê neşê dest ji ravê bikêşe. Bîr û hizrên aloz ew avîtine nav hevdu da. Kûr diponije* û dû şopê* ra diçe.

Rêça* kêrûşkê ber bi gelîyekî kûr jor da dişiqitî û `kalo jî li dû xwe ra dikişand. Xûna sore kêrûşkê cî, cîyan rijiyabû ser berfa `kever û berf xalxalî sor û gevez kiribû. Evê xûnê `tima nêçîrvani bo destveînana nêçîrê zêde û zêdetir dikir.

Hinde cîyan bagerê kor û kend wisan tijî kiribû, ku nêçîrvan he ta navikê li berfê da çik dibû. Hê nêzîkî bi gelîyî nekiribû, ku bagerek guj dest pê bû. Bû firtone* û bakurrofe û rêça kêrûşkê li ser berfê bezir* bû. Êdî çi rêç û şop nedihatî xûyanê.

Pîremêr tufenga xwe ya ravê avîtibû milê xwe û bêy hemdê xwe nav berf û bagerê da gav radipîva. Berfê ser û guhên wî nixabtibû. Lê pîremêr bînanî pola û asinê avdayî, çi minnet ji bager û bakurrofê* nedigirt û serê xwe kiribû ber xwe, û berf diqelaşt û pêş da diçû. Ewî ev çil û çîyana bihost, bihost bînanî kefa destê xwe nas dikir. Lê ba û bagerê kelêna* dîtî û nasinê jê birrîbû. Hêdî, hêdî seha westan* û mandîbûnê dikir.

Dev û dorên xwe nihêrrî. Çavên wî bi tatekî ketin, ku kimê wî li nav berfê da dihate xûyanê. Ber bi wî tatî zivirrî. Çû kundkî li ser tati rûnişt. Berfa li serçavên xwe paqij kir û kum û kinc û sol û zengalên* xwe dakuta. Pê kujê kefiya* xwe berf û qeşaya ku bi simbêlê wî va girtibûn, temîz kir. Cigareyek ji berîka xwe deranî û vexist. Dûkela cigarê bînanî borriya sobê ji dev û difinên wî ra dihavît. Dîsan bîr û hizrên aloze çend demên pêş niha da ew li nav hevdu da girtin...

Destê xwe da bin çena xwe û kûr ponijî. Eva çend rojin, ku çi nêçîr dest nexistîye. Êdî nikare bi destên vala û ustuyê xwar bizivirre malê. Her çawa be gereke îro nêçîrekê bike, û bi destekî tijî herre ba jin û zarrên xwe.

Li ser tati hilqedimî û rabû şipê*. Çavên xwe yên pîr û qerçimî kuta binê gelîyê kûr. Hemmanê* li binê gelîyî da reşek li ber çavan diket. Bi hîvîya nêçîrekê li ser gelîyî da qulubî û ber bi wî reşî jor da şûlikî û sîngê `kevere berfê qelaşt û pêş da şiqitî.

Hêdîhêdî nêzîkatî bi wî reşî dikir. Çavên xwe kuskusand û dîna xwe dayê waye xanîyek li nava deriyaya bê ser û bine berfa çîl û `kever da noqim bûye. Xanî dîrva li nava berfê da bînanî xaleke reş, ku li ser perreke mezine kaxetê sipî hatibe nitilandinê, dîyar dikir. Te digot qey `kelekek* biçûke bêy xweyîye, ku li nava deriyaya berfê da cûm bûye, û kimê* wê bi zorê tê xûyanê. Tiştêkî razdar* û nihênî nêçîrvan bêy hemdê wî ber bi xanîyî dikişand.

Êdî pîremêrî nêzîkî bi xanîyê bê xayî kiribû. Gujîna bayê bû. Bagerê berfa girik û topikên devgelîyî li dorandorê xanîyî berev dikir. Berfê bejna kine dîwarên wî yên more* ji nivîyê zêdetir dabû ber xwe.

Hêdî, hêdî tarî dikete erdê û şeva zivistanê ya sar bi kar û bar li ser bêhna nêçîrvanê pîrî jar da xwar dibû...

Çar dîwarên wê malê ketibû gîrr û helboqa bagera hêrişker û berfa sar û giran da. Hewa wisan sar bû, ku şewata seqema wê li mejîyê hestikên mirovi da kar dikir. Te tuf bikira, tufa te yê li hewale biqerrisîya. Lerz û ricaf ketibû leşê nêçîrvanî û didanên wî ber serma lev diketin.

Nêçîrvanê pîr gihîştibû ber wî xanîyî. Kulek û pencerên biçûke xanîyî bi pirtikên şuşeyên nivîşkestî û naylonan hatibûn nixabtinê.*

Şev ser da hat. Şeveke sar û reş û tar û tirsêner û bi saw û mit û mat. Xanîyî li nav reşatîya şevê û sipîtaya berfê da, bînanî termekî* kefen li xwe werkirî, bê gîyan û bê hej û liv û deng xwe mat kiribû. Çi deng û seda û hejîyan û livat li ber guçkan nediketî û nedihatî xûyanê. Hertenê

vizîna bayê û givîna bagerê bû, ku bînanî qamçiyê zalim û zordaran li leşê rût û sar û sîwaxnekirîye dîwarên moreye xanîyi digirt û axîn û nalîn dikire dilê sik û sare wî û bêdengîya şevê dişkand.

Li dût va dengêkî bînanî zûrrîna san, yan lûrîna goran pîremêr li nav deriyaya bîr û hizrên şûm û bedyûm û aloz û tirsêner da, ku hiş û hedamên wî nav hev da girtibûn, deranî. Pîremêr hate ser hemdê xwe û xwe berhev kir û guhên xwe dagirtin. Deng dengêkî nasiyar bû. Dengê gurên bîrsî bû, ku li nêçîrekê digerrîyan. Heman dengên ku çend salan berî niha bi dengê gullên tufenga nêçîrvani ditemirîn. Pîremêr bê hemdê xwe ber bi derê xanîyi şiqitî. Pê lûla tufenga xwe du, sê caran hêdîka li deri da, lê çî deng û seda ji hundurr xanîyi li ber guhan neket. Derî pê destên xwe pal da û kete hundurri. Çîrrînek sar ji qurrana* derîyi hat. Dengêkî bînanî işkestina tiştêkî nazik û hişk.

Te digot qey nêçîrvan ji der va pal dane hundurri. Hundurrê xanîyi bêhna sîrr û seqemê dida. Ba dikete qelşên derîye darîne rizî, û şûşên derizî û işkestîye pencerê û naylona ser kulekê, û ewana tev hildikuta. Arrûk* û banê alaşkirîye xanîyi li ber hêrişa bakurrofa zordar dilerizîn û qirçeqirç dikete ban û perdî û alaşan. Toz û axeke nerm ji berbani dirrijîya hundurrê xanîyi. Libên berfê bînanî hûrkên zîvi, ji celx û qelşên derî û pencerê ra nermik, nermik belayî nav malê dibûn û zîvalzîvalî* nava xanîyi qeytankêş dikirin.

Xûsê xwe avîtîbû pencere û der û dîwaran. He ta nivîya dîwaran li xûsê da winda bibûn. Xûsa piştê şûşên nivîşkestîyên pencerê bînanî tîfalek* zîvê xurû* dibîrisqî. Reşatîya şevê, sîrr û seqema zivistanê û givîna bagerê dest dabûne hevdu û bînanî `kalkabûs û pîrhepokan lekmên xwe li dor wê malê alandibûn û ew li nav hev da girtibûn û xistibûn gîrr û helboqê û dîl girtibûn. Te diqot qey xanî tirsan va dinale û dilerize.

Li ser texçîkekê* fenerek hemmanê diçîrûsî. Ronahîya wê ya zer û lerizok dabû nava malê. Te digot qey li wê şeva sîrr û sar û pîrr seqem da, bi wê ronahîya zer û lerizok û germaya xwe ya bê tîn dil heye pêşîya hêrişa leşkerê hevgirtîyê berf û bager û sîrr û seqema zivistanê û reşatîya şevê bigre û nehêle ew leşkerên şûmên hevgirtî, hucûmê bidine hundurri. Lê ewê jî tab nedianî. Carê carekê dibû pirtepirta wê û xwe ranedigirt û hindik dima bitemire.

Dîwarên rût û sîwaxnekirîyên hundurri li ber zeratîya ronahîya fenerê bînanî tefeşa qerçimîye pîrek nîveruh dihate ber çavan. Li qunceki xanîyi da, pêşberî fenerê, li ser doşîkek nivîz* sobeyek sergînan li xazîk û hesreta pilotên geş û alavên germe agirê kermîyên* mihîyan da devê xwe ji hev vekiribû. Leşê reşe wê bînanî destên qelişî û qalçikdayî yên gunîçinan qelşqelşî û kunkunî bibû. Te digot qey devê xwe vekirîye û çavên xwe kutaye derîyi û çavniherre, ku bermilek êzing û himêzek qirşîk yan tûrek devendeştî bavêjinê û dilê wê yê sar û tevîzî germ bikin. Lê kanê ew mil û ew bask, ku li wê şeva reş û sar û tar da, ew bigîhande miraz û metleban? Ba dikete borriya soba sar û jengorrî û dengêkî bînanî dengê bilûra şivanekî pîr û mandî, ku li binê gelîyekî kûrî dût da, miqamekî şewat, ji dilê xweyî `kul û rojên xwe yên bihorî ra lêde, jê dihat.

Li ber bayê xwelîya sare sobê hêdî, hêdî û hindik, hindik jor da dirijîya erdê û tozek nerm jê quloz dibû.

Îşkevek* darîne lêvişkestî, ku pê sufrikek çermîne pilpilî hatibû vepoşanê, di gel satilek zêce reşe gamêşî tejî av li quncê dîyê xanîyi, nêzikî derîyi dihate xûyanê. Îşkevê da hertenê du destenanên req û rût, hişk û reş û karto, ku tinê bijîva zarrûyên malê bû, xûya dikir. Satila avê jî li ber sîrr û seqemê bênihtîbû*, û telteyek qeşaya* şîn rûyê ava wê vepoşandibû.

Çavên zîtbûyî yên nêçîrvanê pîr, li rex soba sîke sar, bi palasek reşe mezine gincirr ket, ku destek nivîn li ser danabûn. Bi dîtina wê dîmenê ra tilîya wî bê hemdê wî çû ser tetika tufengê. Baş berê xwe dayê û hêdîka pêş da çû. Tirs û xofek lerizîner kete dilê wî. Pîrça seri bû şûjin û derzî û li kumê wî ra hilavît. Li ber nivînan rawesta. Dîna xwe dayê, du kes tê da razane. Wisan

xwe ra çûne, ku tu dibêjî mirîne, yan helk û bêhn ji wan birrîne. Bi tirs û xof û saw û heybetgirtî, hêdîka kujê lihêfê li ser wan rakir û da alîyekê.

Dê û qîzek li bin lihêfek qilêr û kewn û gincirr û kunkunî da, li ber sermayê hişk bibûn. Lihêf hind gincirr û pilpilî bû, eger mirovi tayek jê bikişanda, hezar pîne yê jê biketa.

Dayîkê qîza xwe himêz kiribû, û her dû destên xwe, lê werkiribû. Ew qerpeçe* kiribû, dabû ber sîngê xwe. Te digot qey xwestîye qîza xwe li nav dilê xwe da cî bike û kutatirîn germaya leşê xwe berde bedena kiça xwe ya şîrîn û xoşdevî. Belengazê çi bike ceger şîrîne.

Porrên dayîkê yên hişk û zivir û aloz û vizvizkî bînanî hêlûna xerteleke pîr ketibû ser balgîyê reşe qilêrîn. Kezîyên qîzê jî hirşiyabûn rex wan. Lê kezken qîzê yên vehûnayî bînanî destek armûşê peng û nerm û badayî bûn. Xûsek nerm û nazik jî xwe avîtibû serê gulîyên wê yên sorî gevez. Xûsa zulf û kezîyan li ber ronahîya zere fenerê diçirûsî. Yekî nebeled yê bigota qey xişr û zêrbenî* û guhar û gerdenî û bercênîkên keçkêne, ku li ber serê wê diçilvilin.

Du lib hêsir bînanî du lib mirwarîdên geş li kanîya çavên dê da qerrisîbûn. Zîngên* zer û lerên* dê he ta çokan derva mabûn. Pirça eşk û teşkên wê zivir û bîzbîzî bibûn. Ew her du kesên bêkes li ber sîr û seqema zivistanê û reşatîya şevê, ketibûn xewek kûr da. Xewek bê hişiyarî û herehereyî.* Xewa ku avêşa `kulên jîyanê û dermanê derdên cîhanê û nojdarûya* rizgarî ji gîrodarî û nedarî û jêrbarîya cîhana xapxapoke.

Nêçîrvanê pîr ser wan da xwar bû, ew hejandin. Lê bêçine bû. Xof û tîrsa mirinê li dilê wî yê pîr da hêlûn kir. Xanî yê teng û tarî, jê ra bû mala merg û mirin û reşên şevê û cinewiran. Reşatî û sîr û seqema şevê li der va, û dêwê mergê jî li hundurri da, jor û der û dîwarên malê li nav çengên xwe da asê kiribûn. Nêçîrvanê pîr li ber xofa merg û mirinê li wê demê da, ku çokên wî dilerizîn, û ricafa mirinê ketibû dilê wî da, derkete derva. Ewî sîr û seqem ji heybeta mirinê çêtir zanî. Lê li ber derê xanîyi, çavên guran ku çavniherî wî bûn, li tariyê da diçirûsîn û zûrrezûrra wan ew li cî da rawestandin. Dengê gullên nêçîrvani têkelî dengê guran bûn û li reşatîya şevê da deng vedan. Lê gurgên bîrsî nikarîn dest ji nêçîra xwe bikişînin. Pêkva hêriş danê û ew li nav hev da girtin.

Çi şevêk reş û dirêj û sar û tar bû. Wisan giran dilivîya, te digot qey sibêdeyê li dû ra neyê. Lê berebere bager vetexirî û ba rawesta. Gelf li bêdengîyê da cûm bû. Te digot qey çi tişt neqewimîye.”ne ker ketîye, ne hîz dirriyaye, û ne jî doşab rijiyaye.”

Hêdî, hêdî ewrên kever ji hev berdan û nîveka asimani hate xûyanê. Îsteyr leplepî bûn û çilvilîn. Hewa ber bi sayîbûnê va diçû. Gelfiyî bînanî termekî kefenkirî çîl û sipî dikir.

Sibetira wê şevê, şivanan hestikên leşên sê kesan li dev û dora mala nêçîrvani da dîtin. Berfa kever ya dora xanîyi li xûnê da sor dikir.

1985 Ormî

Ferhengok

dan: demsal, werz, dange

diltezîn: qewimîn yan xebera ku dilê mirovi ditevizîne.

çîl: zor sipî

`kever: sipîyê bê nîşan

poxsîde: posîde, bê meide, pirçûkdayî, xemgîn

berrîde: aware, sergirdan

axar: aqar, kewşen

gulte: telte, komek biçûk

unda: winda, bezir, gum, win, nist

qûç: bilindtirîn nuqtêya çîyan

şîyan: karîn, tuwanîn

weş: taw, hej
ponijîn: hişveçûn, hizirîna kûr û aloz
şop: rêç, dewş, red, îz
firtone: bagera tund û dijwar
bezir:winda
kurrofe:kirêwe, bagera tund
kelên: derfend, fûrset, delîve
westan:mandîbûn, westiyan
kundkî: bînanî kundan, qerefîska
zengal: dorlaq, kejiyek pane rîsîne, ku li danê sermayê da rêvî û nêçîrvan li zingên xwe dialînin.

kefî: şalgerden
şipê: li ser pê
hemmanê: bi zorê
nixabtin: niqabtin, vepoşan
term: cenaze, leş
`kelek: qeyîk,
kim: goşe
razdar: sirrî, nihênî
qurrane: rêsme, lewlaya darîne derîyan
arrûk: berban
perdî: perdû, ew darik û textikên ku li avakirina xanîyan da dadinên li ser dar û tîrên li ser bani û paşê hesîr yan jî alaşan davêjin ser.

zîval: tîfal, zolax, birrik, pirtikek zirav û dirêj ji perrû yan jî ji tiştên dî.
xurû: xuriste, xudrrû, suruşî
niviz: nimiz, nevî
kermî: kemre, sergînê goman, sergînê ku li bin pîyên pez û bizinan da telte digre.
işkev: teştâ darîn ku taybetî naniye.
bênihtin: qerrisîn
qeşa: bûz, sehol, selwe
qerpeçekirin: himêzkirin û bi xwe va givaştin

Gurê Tekane

Buhar û havîn û payîz li dû hev ra hatin û derbas bûn. Danê xweşîyê çî xweş bihorî. Xweşî û geşî, ronahî û germa bihorîn û reşî û heşî û sirr û seqem pê ra giheştin. Xweşî çî zû, bi lez û bez dirreve! Û reşî û nexweşî çî girane! Nalive û nabizive, giraniyê dike û pêtgiran* û gêrte* û bêhnçikîn û leşbizdîne.

Gul û çiçekên buharî li ber tava havînê hişk bûn û bayê payîzê jî kirasê wan revand û berfa zivistanê jî ew kefen kirin. Danê zivistanê di gel bakurrofa rêbendanê li ser bêhna cîhanê da peya bû û bû mêvan. Renî* û kîrrewê û şepê dest dane hev û tev hêriş birin ser çîya û tepên bilind û here jor. Çil û çî û gedûk û geboz li sirr û seqem û mij û tem û dûman û firtonê da wenda bûn.

Ewir bînanî helqeyek gulçiçekên zozanan ketiye gerdena çîyan û serên çîyan li nav ewiran ra derketine derva û bi esmanan va zeliqîne. Tu dibêjî qey dil hene pê qoçên xwe sîngê asimanê bêy ser û bin biqewlêşin û hevraz hilkişin. Deşt û çolan di gel herd û dolan fistanên sipî çîle bê nîşan li xwe kirine. Zozan û çîya li bin lihêfeke çiftexase* kever da ketine xeweke giran û kûr, û xew ra çûne, û xewna gul û çiçekên kesk û şîn û belek, halhalkên* sor û al, beybûn û sosin û mendik û heliz û bîzayaê, bêhna sorgulan û dengê bilbilan dibînin.

Li qûçên çîyayên here jor, ji bilî givîna bagerê û vizîna bayê çî deng nayê. Ne dengê teyr û tûyan tê, ne jî xuşîna avên rûbar û cok û kanîyan. Avên kanîyan bînanî mencel û sîtilên mastê mîyan meyîne û li cî da qerrisîne. Zemzelilkan li dev sûlên newalan, û dîwarên zang û kendalan va bînanî şûşeyên gircîgircî û badayî, xwe jor da şûş berdane û li ser seri daliqiyane. Û bînberên cuwan û dîmenên ber bi çav afirandine. Suruştî pîr xew ra çûye û ji hej û liv û weş ketiye. Duniya kîr û mit û mat bûye û bêy hejiyan û livat maye. Bêdengîyê çîya û gelî dagîr kirîye. Her tenê çend heftîyan, yan jî çend rojan carekê, li dîwarê gelîyekî kûr û pêsîra çîyayekî bilind û dûr qîrçîna renîyan, di gel zûrrîn û lûrîna gurên bîrsî, bêdengîya çil û çîyan û matbûna dol û gelîyan dişkîne û ewana li xewê hildipekîne.

Hemêşe bi îşkestina renîyan ra zûrrîn bi revdên guran dikeve. Gurên zivistanê hemû revde digerrin. Lê carcaran gurên tekane jî li ber çavan dikevin.

Dûr va revdeyek gurên bîrsî li ser berfa pûk û kuşrenegirtî li dû hev ra rêz girtibûn. Te digot qey ketine tarrê.* Carna hindek ji wan he ta navtengê di berfê û şepê da çik dibûn. Carcaran hîvîya hevdu diman, lê hinde caran jî qet guhê xwe nedidan zûrrîn û lûrîna hevalên xwe yên nav berfê da çik bûyî. Lê hemêşe dûrî hev û teko, teko pêş da diçûn û nêzîkî hevdu nediketin. Yekê piştî xwe bi yê dî va girê nedida. Li pêşayîka wê revdê da gurekî gewirî piştîşin pê sîngê xwe şepe diqelaşt û yên mayî jî ketibûn dû wî. Ew pêşengê revdê bû. Pirç û keja wî li ser berfê ra dixişikî û hêlên zirav li dû xwe ra li ser berfa pûk cî da dihêla. Yekî gir û bi gevde bû. Rewneq dikete pirç û keja wî. Çavên wî bînanî du kasikên xûnê sor bûn. Ew gurên ku havîn da hind goştên bizin û berx û kar, û dûvên hogîç û mîh û beranan, bezên hesp û ker û hêstir û hêstiran, goştên kew û kêrûşk û karxezal û pezkûvî û şivran* xwaribûn, kej dabûn. Kej û şengên wan li ser berfê ra dixişikîn. Rewneq dikete pirça wan, lê dilên wan ji bîrsîna dilerizîn û bêtaw dibûn.

Berfê û bagerê rê û dirb xitimandibû. Şop û rêça çî tiştî nedihate xûyanê. `Kerî û terş û garran çûbûne hel û gov û pag û axilan. Xezal û pezkûvî û kew û kêrûşk êdî li ber çavan nediketin. Çî nêçîr nemabûn. Lê bîrsîbûnê ew li nav hev da girtibûn. Nikarîn li nav wê berfê û bagerê û şepê da pêş da herrin, û li dû ravê bigerrin. Eva çendik û çend rojin, ku çî tişt li ber devê wan neketiye. Zîkê wan bîrsî, dilê wan bê taw û çavên wan şêlû bibûn. Pêşengê wan êdî bînanî berê nikarî sîngê berfê biqelaştî û pêş da biçûya. Hinde caran li pêşayîka revdê da, vedima û radiwesta û pişt xwe

ra dinihêrrî, û li hevalan mêze dikir. Çavên wî li çavên hevalên ji weşdaketî diketin. Danên buhar û havînê, landa xwe ya payîzê dihanî bîra xwe. Dema ku di gel koma guran dileystin û ser hev ra banz didan, zikê wan têr û dilê wan şa û beşera wan geş û xweş bû. Demên ku landa wan tejî goşt û hestîyên nêçîrên curre curre bû. Hînga çendê hejî hevdu dikirin. Çendê bi hevdu ra dilovan bûn. Li dev û dorên landê diketin çerx û lotan. Lê niha bîrsîna neşên rê herrin û li nav berfê da vemane. Gelo niha jî ew hejîk û evîna pêş da li dilên wan da maye? Gelo dîsan jî seha dilovanî û hevhebandinê li dilên wan da maye? Yan bîrsê û gîrodarîyê dilên wan reş kirine?

Kundkî li ser berfê rûnişt û berê xwe hewale li ser esmanan da kir û kûr zûrrîya. Gurên mayîn jî pê ra zûrrîyan. Te digot qay bîrsîna gazî xwedê dikirin û riskê* xwe jê dixwestin. Lê li wî çîyayê bê xweyî û xudan da çi hebû?! Çi li dest diket, ku zikê wan têr û çokên wan bi hêz û taw bikira?!

Hewa berebere sartir dibû, û sîrrê û sermayê hêz û tawa wan hêdî, hêdî kêr û kêmtir dikirin. Zor giran û bê hemdê xwe pêş da diçûn. Li nîzarê çîyayekî da revda guran bû du tîşan. Yê pîr û westiyayî li nav berfê da li binê gelîyî da man. Tîşek jî li dû pêşengi ketin û li pişt giriki da qulibîn. Desta ku li dû pêşengi ra diçûn, ser hev di gel pêşengi çar heb bûn. Dêlegur û pêşeng û du tûlên wan.

Çavên pêşengi dûr va li rex avekî tiştê qeter kirin. Bi revda xwe va li nav berfê da ber bi wî reşî şûlikî. Dîna xwe danê, rûvîyekî kej, ku dêla wî ya pan giranî li leşê wî yê kûşke dikir, li rex avê disimsime. Her çar guran dora rûvî girtin. Rûvî bi wê fêlbazîya xwe va, neşîya ji gîr û helboqa guran rizgar bibe. Gurên bîrsî rûvî li nav hev da girtin û waqewaqa pê xistin û kirin piroze* û pirtvekirin. Lê cendekê rûvî yê kûşke û hindik çi dikarî tendûra zikê her çar guran gurr bikira û dîzka hûrê wan dagirta. Her dû tûle li ser çîpa rûvî devojenî hevdu bûn. Yekê xwe li yê dî da. Li wê demê da pêşeng û dêlegurê jî xwe pê ra gîhandin û her sêk li ser yekê berev bûn û ew jî wekî rûvî çiqçiqî kirin. Pûrta wî jî wekî tûka rûvî li ser berfê xistin û ew jî daqurtandin û rîya xwe girtin û çûn. Lê dîsan jî bînanî berê rêz û revde.

Hewa hind sar û hişkesayî bû, ku tûk li hewale diqerrisî. Bêhna xûnê dabû serê pêşengi û dilê wî dîsan jî goştê germ dixwest. Li nêçîrekê digerrîya, ku zikê wî yê nîvetêr tijî bike. Hey diçû û hey jî li pişt xwe ra dinihêrrî û li her dû hevalan mêze dikir û pêş da diçû, lê dudil û nihêrran*. Te digot qey gavekê pêş da diçe û du gavan paş da dizivirre. Li dîwarê kendalekî kûr û bilind da, ku bayê tijî berf kiribû, tûlê mayî nişkava li berfê da çik bû û kastîn jê hat û li ser kendali da likumî. Pêşeng bînanî bayê bezê li ser da zivirî û êdî fîrk û pêş nedayê û nehîşt ew ji nav berfê da derkeve. Dev di patika wî da cî kir û kete ser bêhnê. Dêlegur jî hate arî*. Ewana tûlik dane ber qîlan û xûna wî ya sor rijandin ser berfa kever û pûrta wî jî bînanî pirça bizin û hirîya mîhan li ser berfê bû berate. Her dû guran he ta hestikên tûliki jî vehêran. Piştî pirtvekirin û xarina tûliki ketin rê û ber bi deştê daketin.

Gurê gewrî piştîşin êdî fêreyî goştê hevalan bibû. Dizanî çawan hevalan li erdê bide û dev di patika wan da cî bike. Lê dêlegur bêxeber li dû ra diçû. Agah ji çi tiştî nibû.

Mideheke kurt li ser ra derbas bû. Sîrr û seqem û ba û bagerê mecala wan birrîbû. Çi reş û reşatî li ber çawan nediketin. Bîrsîbûnê zor dabû wan. Gurê gewr kundkî li ser berfê rûniştibû, çav kutabû dêlegurê û kûr diponijî. Te digot qey xewna `kerî û terşên şivannivistî dibîne. Li nav deriyaya xewn û xîyalan da zûrr mabû, li dêlegurê mêze dikir. Dêlegura ji her derî bêxeber jî, pišta xwe dabûyê, hay jê nibû. Rastî jî dêlegurê pišta xwe bi pêşengi va girêdabû. Jê dilnîya* û piştgerm bû. Ew jî dihênijî û diponijî. Li hizra zikê xwe yê bîrsî da bû.

Kelênek baş hilketibû. Gurê gewr nikarî vê derfendê ji dest xwe bike. Dev û didanên wî fêreyî goştê hevalan bibû. Dev û didanên ku fêreyî goştê hevalan bibe, ra lê nabe. Bîrsîbûnê zor dabû gurê gewr. Teletel ji cî rabû, ne ji gav da xwe avîte ser dêlegurê û mecal û mikan û delîve jê birrî û qîl di patika wê û çeng li hewkê da cî kir û kete ser bêhnê û di gavê da ew çiqçiqî kir û hildirrand û kete ser cendeka. Bi dilekî têr goşt xwar. Piştî bijiqandin* û xwarina dêlegurê xwe li

ser berfê gevizand û li ber bayê qelizand. Devê xwe alast û tevizîyên xwe rast kir. Piştî midehekî dûr û dirêj taze şîyabû zikekî têr goşt bixo. Berf pêkol dikir û pozê xwe li bin ra dikir. Êdî pêşengê guran bibû gurê tekane. Tek û tenê mabû.

Ew êdî berebere hîm dibû, ku tenê biçê nêçîrê. Li ber sirr û seqemê, li çil û çîyan da nêçîr li dest nediket. Lê ew fêre bibû, diçû dev û dorên gundan û seyên gundan nêçîr dikir. Lê seyên gundan pê hesiyabûn. Gava ku guri nêzîkî bi wan dikir, hemûyê bi hev ra hêriş didanê û dikirin zûrezûrr. Lê gurê tekane çawa heba , ji nav wê komê da, ji xwe ra tişteke dirrevand. Tirsê wî ketibû dilê san da û se nediwêrîn li ser sîya wî biketana.

Şevêkî dîsan gurê tekane ber bi gundekî rê ket. Hîmî bêrî ya bê şivan bibû. Berfê û bagerê dest pê kiribû. Givegiva bayê bû, lê gewro êh li ber çavan ra nedihat. Tendûra zikê wî bêtî ardû mabû. Bînanî her car hêriş bire ser san. Lê xudanê san pê hesiyabûn û ketibûn bûsîyê. Dengê gulleyekî zûrrîn bi gurê gewrî tekane xist û ew li erdê vexist û seyên gundi li ser cendekê wî berev bûn.

1986 Ormî

ferhengok

pêtgiran: pê giran, tenbel

gêrt: tenbel

renî: şepe, aşî

tarr: rêka zirav û kêmbêr ku li nav berfê ra vedikin.

Şivir: gevezn, nivşek ji gakûvîyane

risk: . bijîv, her tiştê ku ji erdê biruske û şîv bibe. Ev peyva kurdî ketîye nav zimanê erebî û bûye rizq.

pirozekirin: pirtvekirin, bilaw kirin

nihêrran: nîgeran, çav li rê

arî: arîkarî, yarmetî, komek

dilnîya: piştrast

bijiqandin: jêk bilawkirin, pirozekirin.

Qulingê Perrşikestî

Danê payîzê bû. Sirr û seqem hêdî hêdî li çîyayên bilindên Kurdistanê da cîwar dibûn, û gul û çîçekên mêrg û çîmenan cîhê xwe didane pûş û pelaşan. Berf û xûs û qirrafîyê dewsa xunava li ser pelgên gulan digirtin û sirra sar li cîhê hulmebayê hênîk û bêhnveker da li ser dol û newal, gedûk û gebozan da, fermandarî dikir. Seqemê deşt û çîya kiribû nav lekmên xwe da û peyak û teterên* wê serî li her pesêv* û durbe*, tîşik* û herdeyan* didan, û her gîyanliberek li hatina danê sare zivistanê agadar dikirin.

Çîyayê *Agirî* bilind û serefray li himber vizeviza sirra sare payîzê û gujîna reşebayê, wek mêrxasekî cihandîtî, mêmêrane rawestabû. Tajankê tund û dijware bayê zordar êh li ber çavan ra nedihat. Êdî hind ba û bager dîtîye, û bakurrofe bihorandîye, dibêjî qey fêr bûye. Ba û bager jê ra

tiştêkî asayî* û serdebîye*. Bayê tund her tenê dikare hindek ji xulî û xîza pêsîra *Agirîyi* ji cî bileqîne û pûş û pelaş û kol û tûmên ku reh û peh û rîşalên wan sist û pilposekî bûne, biqoqilîne û ji cî rake û di gel xwe bo layê dol û newalan bişiqitîne û ber bi deştê raqetîne.

Porr û pirça sipî he ta navtenga *Agirîyi* jor da hatîye. Roj bo rojê pirça wî ya sipî dirêj û dirêjtir dibe. Dûr va tu dibêjî qay pîremêreke, ku ridîna wî he ta ser çokan daketîye. Pîremêre, lê ne pîremêrekî çemiyayî* û daketî, belkû `kalekî bejinbilind û şûş û li hindav da hilkişiyayîye. Ew pîremêre cihandî bînanî nobedarekî li raser deşta Aranê û Kirrê Tendûrekê ra rawestayê û her alî xaka pak dipê û her alî çavra dike.

Çemê *Erezi* lemelem û nermik, nermik bînanî pirça lûl û badayî, nerm û hulû, weke ristek armûşê peng, li navmilê *Agirîyi* ra ber bi pêsîr û dava wî ya pan û berîn dişûlike. Tu ku dûr va li pêsîra *Agirîyi* ra dîna xwe didî deştê, dibêjî qey *Erez* tîremarekî birîndare, ku çiva dide xwe û ber bi hilemaran* dixişike.

Mirov ku dadikeve deştê, vî alî, wî alî qamûş û cegene, ku qiraxê *Erezi* dane ber xwe. Li nav van qamûşana da mirov li ber dengê teyr û tûyan `kerr û gêj dibe. Ji bo demeke kurt her tişt ji bîra mirovi diçe û mirov li nav dengê baldaran da noqim dibe.

Payîzek derengîye. Wext û dema koç û rêkoça teyrên koçere. Waye destedesteyî û refrefî bûne û qûtîna wane, karê koç û baran dikin.

Refek quling li rex *Erezi* berev bûne û qirrevirra wane. Dibêjî qey karê xwe dikin, ku ber bi germiyanê herrin û danê zivistanê li rex çemê *Furat* derbas bikin. Qûtîna pêşengê wanaye. Bînanî tiştê ku dixwaze bi qîjîn û qûtîna xwe gazî heval û hogir û dost û yaran bike, da ku kes li cî da nemîne û nebe xwarê hildirr* û eluh û bazîyan. Dema ku mirov vê qerebalix û qûteqûte dibihîze û dibîne, rê û koça kurdên koçer tê bîra mirovi. Ewana jî rojên hilgêrr û dagêrrê li vê demê danin. Serokzome zengilê lokê mezin, ku pêşikêşê qentera hêştiraye, dixê ustuyê wî da. Bi zingezinga zengilê loki ra zome hemû pê dihesin, û agadar dibin, ku roja barkirinê pê ra giheştîye. Debê ku karê xwe bikin û bila kes li dewsa waran da nemîne.

Pêşengê qulingan jî îro bi qûtîna û qûjîna xwe li zengilê koçkirinê dide, da ku çi quling li dewsa waran nemîne û nebe xwarê dujminan.

Taze berê sibêdê gewr bibû, ku refa qulingan li hewa ket. Pêşengê wan li pêşîyê û ref jî bînanî du werîsan li dû ra li hewa ketin û bîneya sêniçikekê li pêsîra esmanan da nitilandin. Teze li hewa ketibûn, ku eluhê nêçîrvan bînanî teterê mirinê û qasidê pîrefelekê û peyayê mergê li ser bîna wan da peya bû. Wekî gurekî ku bikeve nav `kerîyek pezê bê se û şivan, refa qulingan tarr û marr kir. Çend kuşt û çend birîndar kir. Ref bînanî berata* ji hev bela bû. Her yek layekê da revîn û hay ji hev neman.

Yek ji wan qulingên birîndar pêşengê wan bû, ku her dû baskên wî işkestibûn. Lê pêşengi karîbû xwe li nav lekmên eluhi rizgar bike û li nav cegenê li rex *Erezi* da perjînê bigre û xwe veşêre. Tirpetirpa dilê wî bû. Seranserî rojê ji tirsan va nikarîbû serê xwe li nav pûş û pelaşên cegeni da derxista. Dilê wî dilerizî, çokên wî dirricifîn. Bi her xişenekê ra xwe dilemisande erdê û xwe diteland û perjîn digirt. Heta berberî rojava li wê demê da ma.

Dema rojava bû. Hewa bereber sar dibû. Tava payîzî bînanî nexweşeke zere zerhimî û pûtbûyî, bê taw û hêz, daliqiyayî, daliqiyayî ber bi çiyayên rojava dişiqitî. Sîberên çiya berebere dirêj û dirêjtir dibûn. Hêdî, hêdî tarîti dikete erdê.

Cegenên rex *Erezi* cî cîyan tenik û sêreke*. Erdê wê lîlek zeliqoke, ku bînanî benîştê qanokê* bi her tiştî va dizeliqe.

Sirra êvarê dest pê bûye. Bayekî sar dest bi vizîne kirîye. Heyverone û hewa sare. Bîneya heyvê li nav ava *Erezi* da diçilvile. Dûr va tu dibêjî qey devdaskek taze zax* kirîye, ku bo cara yekê li jêr hesani derketîye û dibiriqe. Dewsen lingên dirr û deibayan, ku li ser lîla li rex *Erezi* da

mane, tijî av bûne, û li ber heyveronê, dûr va bînanî isteyrikan diçilvilin. Eger mirov dûr va dîna xwe bide rex *Erezi*, mirovê bêje qey lêvara *Erezi* istêrbaran kirine.

Pêşengê birîndar li nav cegeni da ketîye û xûn ji baskên wî dinuqute, û li ser lîla li rex *Erezi* ra bînanî qeytaneke geveze gircî, gircî û badayî li nav qetê qamûşan ra ber bi avê dişûlike. Meriv dibêje qey ew pê wê qeytana gevez li nav wî cegenî da tewil dane, û bi erdê va dirûne, ku neşê ji cî rabe û li wir dûr bikeve. Perr û baskên wî giran bûne, û giranîyê li leşê wî dikan. Leşê wî tevizîye û digizgize. Bi tarîtiya hewayê ra ji cî leqiya. Lingên wî req bibûn û tevizî tê ra diçûn. Dema ku ji cî hilqedimî, ser serê xwe jor da kete nav lîla zeliqok. Lîl bi perr û baskên wî va zeliqî. Nigên wî di lîlê da çik dibûn. Dema ku gavek davît, gava wî ya dî di nava lîl û qurrê da gîr dikir û bi zorê lingên xwe li nav qurrê da dideranî. Hind bêy hemdê xwe perr û bask li hev dabûn, û xwe çirçirrandibû, da ku li wê lîlê rizgar bibe, perrên wî yên nermik û gewrik belayî ser lîlê bibûn. Her perrekî wî yê nerm û nol bînanî kulîlkekê ku hatibe pêpeskirinê, di herrî û qurrê da çik bibûn. Îca perrên wî yên di qurrê da çikbûyî, baxçeyekî zarrokaneyê destkir çêkiribûn. Dewsa pencên wî li ser herrîyê şikil û bîneyên curr be curr nitilandibûn. Hind xûn jê çûbû, ku êdî hêz û taw di çokên wî da nemabûn. Serê wî leq dibû, û li ser bedenê nedisekinî. Çavên wî reş û tarî dibûn, û bêy hemdê xwe dihênijî û hiş va diçû. Rojên bihorî dianî bîra xwe. Rojên ku di gel dost û hevalan li ber tava germ û sincirî, li ser ava hênike *Erezi* somekarî dikirin. Her gava ku dilê wan bixwasta, sîngê asimani pê perr û baskên xwe diqelaştin. Li nav wan bîr û hizrana da bû, ku dilê wî xwast, dîsan bînanî berê firrçazan bide xwe û li ser sîngê asimanê geş û şîn da geşt û gerran lêde. Lê belê dema ku xwast firrçazekê bide xwe, li ser seri di lîlê da çik bû. Li nav lîlê da gevizî. Perr û baskên wî tev bûn herrî. Bi zorê şîya li ser pîyan raweste. Qet rengê çî baldarî nedida. Bînanî seyekê lê hatibû, ku seyên dî ew di nav qurrê da gevaztîbin.

Hêdî, hêdî birsîbûnê jî zor didayê û hêza wî herçî mabû jî, jê distand. Birîna wî dişewitî, û diêşîya û dikelijî.

Bayekî sar dihat. Qamûşên rex *Erezi* he ta navtengê, li pêşber bayê ditewiyan û xar û mêl dibûn. Te digot qey serê xwe ji bayê zordari ra xar û mêl dikan. Bayê li avê dida û pêlên biçûk li ser avê çê dikir. Lê ev bînerana qet yek jî li ber çavên **qulingê perrişkestî** ra nedihatin. Her li bîr û hizra baskê xwe yî işkestî û refa xwe ya bijiqî da bû. Nizanî ka çî bûye û çî qewimîye? Çî hatîye serên hevalên wî? Gelo hevalên wî yên mayî çûn? man? Yan ewana jî bi çengên eluhê xûnrêj letletî bûne? Bîr û hizrên aloz ew li nav hev da girtin. Heyv jî hêdî, hêdî li pişt çîyan da diqulibî. Te digot qey ew çîra nedaran jî naxwaze ronahîya xwe bide vî qulingê malwêran û lêqewimî. Piştî demeke kurt, tarîtiyeke reş û birqetav kete ser rûyê erdê. Xof û sawê li dilê qulingi da hêlûn kirin. Digerrîya ku cîhekî bi pûş û pelaş peyda bike, da ku bo midehekî kurt leşê xwe yê hecirî* li nav da germ bike. Êdî xûnek wisan jî ji birînên wî nedihat. Xûna birînên wî hêdî hêdî diçikîya û hişk dibû. Lê sîr û seqema bayê, êşa birînê, tîrsa tenêbûnê, reşatîya şevê û bîrsatîyê ew li nav hevdu da girtibûn û dilê wî dilerizandin. Sist û daketî û lemisî, ji nav cegen û qamûşan derket. Pêş da guhdarî kir. Her çend guhdarî kir, lê çî deng û seda li ber guçkên wî neketin. Her roj di van demana da hevalên wî li nav lîs û hêlûnan da, cîhê xwe germ dikirin û dibû qirrevirra wan. Lê îşev dibêjî qey xwelîya mirinê li rûyê *Erezi* reşandine. Erê tirpana merg û mirin û nemanê bi destên eluhê xûnrêj ketîye nav mêrga jîna hevalan û kes zindî nehêlaye. Yan jî hemûyê koç kirine û ji bilî wî çî kes li rex *Erezi* nemaye. Bi her curreyî ku bû, tîrsetirs ji nav cegeni şiqitî û ber bi lîsê xwe çû. Lê her çî kir û nekir neşîya lîsê xwe peyda bike. Serê wî gêj dibû. Serobinî hev dibû. Nizanî ka ye çî bike û kuda herre.

Cî da teliya. Wextekî şevê bi xwe hesîya, ku hewa gelekî sar bûye. Sîr û seqemê li mejîyê hestikên wî da kar dikirin. Dilerizî û diricifî. Eva sîr û seqema bayê sibêdê bû. Piştî wê sîrrê berebere hewa gewir bû. Hêdî, hêdî şefeq temîz bû. Sipîtiya sibêdê cîhê reşatîya şevê tijî kir, û şevê pese û pûsên xwe berev kir, û roj di cîhê wê da li ser textê hukumdariyê rûnişt û padişahî kir. Şev ret bû, lê çî şeveke reş û dirêj û sik û sar û tarî û pîrr saw bû.!

Tavê zeliqande nav cegeni. Qulingê perrişkestî hêdî, hêdî digehîşte, armanca xwe ya yekşevî, ku tirîşkên germe tavê bûn.

Tavê duniya tijî kir. Dora *Erezi* selewat* girtibû. Qateke tenike qeşayê bînanî telteyek şûşa birqonek dora *Erezi* dabû ber xwe. Cegen û qamûş li xûsek zîvîn da cûm bibûn. Te digot qey hûrikên zîvi li ser cegeni reşandine. Tavê jî lédabû, ew hûrikana li ber tirîşkên wê diçilvilîn û rewneq diketinê.

Leşê qulingi li xûsê da terr bibû. Pêş da gava ku li ser avê somekarî û li bin avê xoznebarî dikir, qet dilopek av jî li ser leşê wî nedima. Lê niha leşê wî tev da bibû qurr û xûn. Xûs jî li ser da ketibû, bibû serbarê barê giran. Zû ji nav cegeni şiqitî û xwe da ber tavê. Tavê dayê û leşê wî hêdî, hêdî germ bû. Berebere hişê wî dihate seri. Çavên xwe vekir, û li dor û berên xwe nihêrî. Her der nas dikir. Lê hê jî tirs û xofa eluhi di dilê wî da mabû. Bîriya hevalan kir. Germîyan û *Furat* kete bîrê. Nizanî ka yê çawa bi vî perr û baskên işkestî û van lingên qorr, vê rêka dûr û dirêj biqedîne, û xwe bigehîne cî û warên xwe. Ewî dizanî, nikare danê zivistanê li rex *Erezi* bimîne. Debê, ku berî hatina danê zivistanê, xwe bigehîne Germîyanê. Lê pê çi û çawa?! Ew ku neşê bi pîyan wan çil û çîyan li pişt serê xwe ra bihêle û xwe bigehîne hevalan. Baskên wî şikestîne, û bi van zûyana çê nabe û nacebire.

Li van bîr û hizrana da bû, ku xişenek li ber guhên wî ket. Nişkava dît ku rûvîyek waye teletel ber bi wî tê. Pêş wê hindê da ku rûvî xwe bigehîne, xwe li avê da û xwe gîhande kûraniya *Erezi*. Rûvî ku ev nêçîra çivir ji dest xwe derdabû, dora devê xwe alast û dêla xwe hejand û vî alî wî alî, li rex çemi ra hat û çû. Dil hebû xwe li avê bide û li dû qulingi bikeve. Lê dizanî ku *Erez* kûre û nikare xwe bigehîne qulingi. Bi neçarî, `kor û poşman dûlka xwe kire nav lingên xwe û ji wir dûr ket. Hê rûvî gelekî dûr neketibû, ku çavên qulingi, li hewale li reşekî ket. Bi lez xwe gîhande nava cegeni û xwe li nav pûş û pelaşan da veşart. Xwe kire pûş û pelaş. Tirpetirpa dilê wî bû. Taze xwe li nav pûş û pelaşan da veşartibû. Êdî çavên eluh lê neket. Lê eluh ser hisehisan ketibû. Dest jê nedikişand. Li ser serê wî ra bibû zivirrok û dihat û diçû, gerr lê dida û lev dizivirî. Piştî çendîn gerr û çerxan çun çi tişt li ber çavan neket, bû gujîna baskên wî û li wir dûr ket.

Hê jî bêhna qulingi nehatibû ber. Dilka wî tundetund lê dida. Dilê wî dil hebû ji sebeta sîngan da derketa derê. Bêhna wî çik bibû. Piştî demek xurt tirsê serê xwe li nav pûş û pelaşan da deranî û li dewr û berên xwe mêze kir. Dema dilnîya bû, ku cîhê tirsê nemaye û çi tişt çineye, li nav cegeni derket û dîsan li ser avê ket. Birsîna êşa birîne jî ji bîr kiribû. Hiş li seri da nemabû. Êdî ji çi tiştî neditirsîya. Li nav cegeni derket, û ber bi başûrê mit ma. Dilê wî dixwast, hema wê gavê rê bikeve. Lê çawa? Li vê bîr û hizrê da bû, ku dengek li ber guçkên wî ket. Çawan ku li dora xwe nihêrî, dît ku çend zarrokan ew kirine gîrrê û dora wî helboqe girtine. Her yekê jî şivek li destên wan daye. Êdî nizanî, ka yê çi bike û çawan rizgar bibe. Kir ku firrîqazekê bide xwe, lê zarrekî kevkîyek* avîtê. Kevkî li lingê wî alîya. Zarrûyan rikêfî ser kirin. Hindik mabû, ku biketa nav lepên zarran. Hindî taw û hêz li leşê wî da hebû, da lingên xwe û li rex zarrekî ra derbs bû û li helboqê filitî. Bi taw xwe avîte nav avê. Bi lez ji lêvarê dûr ket. Ne destên biçûkan digihîstê, ne jî kevkîyên wan hind dikişand. Zarrû bi tees û wees li rex avê rawestan û bi hesret û xazîk bera xwe dane qulingi.

Qulingê perrişkestî leşê xwe yê bê hêz û taw siparte avê û di gel pêlên nerm û leme *Erezi* berjêr daket û li ber çavan wenda bû.

Zarrûyan ku ev nêçîra ji dest xwe dabûne derê, bi ustuyên xwar li rex *Erezi* rûniştin û her yekê destexwana xwe ji milê xwe vekirin, û xerîkî xwarinê bûn. Dema ku xwarina xwe kuta kirin, `kor û poşman patika xwe xurandin, û cegen cî da hêlan û zivirîn.

Nîzîkiya rojava bû, ku quling bi zikê bîrsî, û şepirze li ser lîsê xwe da zivirî. Çavên wî li rex lîsi li tişteki ket. Pêş da we zanî, ku davik û teleye. Lê paşê bera xwe dayê û dît, ku torbeyek tijî birêjke*, ku li dewsa biçûkan maye. Bêhna birêjkan ew gêj kir. Çend nikil tê ra kir. Birêjkên

şîr bûn. Gelekî lê xweş hat. Bi kel û bîn zikekî mirtivî têt ji wan qelînekana xwar. Lê qelînek gelek bûn. Bi wan zûyana ret nedibûn. Êpêce li ber ma. Bi xwarina wan qalîkan hindekî dilê wî germ bû, û hate ser hemdê xwe. Paşê hindek pûş û pelaşên dî jî, li lîsê xwe zêde kir û cîyekî germ û nerm ji bo xwe saz kir. Çend rojan li rex *Erezi* ma. Xwar û vexwar. Birînên wî kew girtin, û birrekî qenc bûn. Êdî dişîya bifirre, lê ne wekî berê. Rojekî hate ser wê hizrê, ku *Erezi* li cî da bihêle û ber bi germîyanê li rê keve. Bi dilekî tijî `kul û derd, perr li hev da û li hewa ket. Çîka êşa baskê wî yê işkestî, dida kezêbê. Ew naweya, ku berê demjimêrekê diçû, niha ancax rojekê diçe. Ew jî bêhne bêhn û bi zorê.

Paşî pênc, şeş rojan şeket û mandî xwe gîhande zozanan. Zozan hemû bînanî hêkekê sipî çîl û kever bûn. Serê keviran jî reş nemabûn. Sîrr û seqema destpêka zivistanê li çîya û gelîyan da bêdadî dikir.

Şev li ser da hat. Çi cî li dest nexist, ku şev têt da biêwire. Bi neçarî li rex gundekî çîya li ser tîxek* kayê venîşt. Taze li ser kayê danîbû, ku zarrên gundi pê hesîyan û lê berev bûn û bi kevir û kerseng û kevkiyan lê baketin. Hindik mabû bikeve nav lep û çengên zarrokan, lê baş bû, ku li wê demê da kalekî ridênsipî li biçûkan derket û li wan qûrîya û got:

“Kurro quling bê wayîke, gunêhe, we çi pêye! Ay...ev qulina ji refa xwe maye!”

Bi dengê kalo ra biçûkan dev ji qulingi berdan û quling li hewa ket. Lê lingekî wî li ber kevir û kevkiyan ket û li ba ket û pê va darda bû. Bi dilekî kul û birîn, li wê demê da ku êş û birûska bask û jana lingê wî kezêba wî dişewitand, li ber çavên zarra bezir bû. Çend caran gerr lê da. Li cîhekî digerrîya, ku wê şevê têda biêwire. Dûrî gund gidîşek genimê nekutayî li ber çavên qulingi ket. Ev gidîşa genimi, li ber zû hatina danê sermayê û ketina berfa bê dem, nekutayî li jêr berfê da mabû. Quling li ser wê gidîşê venîşt. Êdî tarî ketibû erdê. Qulingi pê lingê xwe yê sax berfa li ser gidîşê vemalî û cîhê xwe xoş kir. Lingê wî yê dî hûr û xişibî bû. Bi her curreyî ta sibêdê karî, ji genimê gidîşê bixo û xwe li nav kuleşî da veşêre û germ bike. Gidîşa genimi li ber şilî û şepelîyê germixî bû. Cîyekî germ bû. Quling şîya ta sibêdê li ser wê gidîşê derbas bike. Bayê sibêdê hulm û gulmek germ ji wê quloz dibû. Qulingi dil nedida li wê hewayaya sar da dest ji wê hulmegulma germ bikêşe. Lê ya bûyîne nibû. Taze berê sibêdê gewir dibû, ku quling li hewa ket. Lingê wî yê işkestî pê va dar da bibû.

Ewî dizanî debê ku xwe bi refa xwe ra bigehîne. Debê ku bi her curreyî be, xwe bi ava *Furati* ya germ ra bigehîne, da ku bişê xwe ji merg û mirinê ku li her çar alîyên wî da tele û davik venîbûn, rizgar bike. Li ber vê hindê bû, ku hindî zor û şîyana wî hebû, dida baskên xwe û difirrî.

Êdî zozan û çîyayên kever li pişt serê xwe ra hêla bû, û nêzîkî bi germîyanê dikir. Eva çendîn şev û rojin, ku bênebêhn perr lêdaye. Lîsê xwe yê par li rex *Furati* baş dinasî. Piştî çendik û çend rojan xwe bi refa xwe ra gîhand. Bera xwe dayê refa wî ya şepirze, bê ser û ber waye li nav ava *Furati* da somekarîyê dike. Dema ku giheşte wan, hemû lê berev bûn, û bû qirrevirra wan.

Qulingê perrişkestî bi vîyan û şîyan giheşte armanca dilê xwe, lê bi lingekî. Çun lingê wî yê işkestî, hind sîrr û sermayê lêdabû, ku êdî hêvîya başbûnê bo nemabû.

1989 Makû (`Kela Makê)

ferhengok

teter: peyak, qasid

pesêv: pesêw, dalde, nepenî

durrbe: pesêv

tîşik: newla biçûk

herde: newala vekirî û biçûk

asayî: serdebî, meimûlî

çemiyayî: tewiyayî, xwarbûyî

hilemar: hêlûna maran ya giştî û komelî

hildirr: dirrinde

berate: şûnewar û pirtikên leş û postê ajela ku dirrindan ew bilaw kiribin

sêrek: tenik û ji hev berdayî

qanok: gîhayek wekî sipilingê lê rengê wî gewre, li berroj û beyaran diruske, şîreya wî jê digirin û dikin benîşt, ku reş û qimer û zeliqoke.

zax: reng û dena ku li amîrên asinewale didin, da ku zû jeng lê nede.

hecirî: hûr bûyî, westiyayî

selewat: sehol, qeşa, bûz

kevkî: pilindar

birêjk: birêjik, qelînek, qalûk, qalî, genim yan her dexla ku biqelînin û bibirjînin

tîx: qûç, her tişta bilin û nikiltîj

PEYAM

Givegiva bayê derbuharêye. Taze çavên çîyayên bilind û serferazên Kurdistanê reş bûne, û teqal teqalî xal ketine pêsîra wan. Lê serên wan li bin berfa çîl û kever da nayên xûyanê. Her çîyayek bînanî `kalekî duniyadîtî pirça sipî çîl daketîye ser sîng û navmilan, lê mîna xortên

kurdan şûşman, bi saw û heybet, li ser pîyan rawestane û çav kutane deştên pêşberê xwe. Tu dibêjî qey çavdêr û nobedarên deştêne. Qûçên wan her yek bînanî destekîne, ku eva hezaran salin ber bi asîmanan bilind kirine û niza* û duaya rizgarîyê dixwazin. Lê he ta roja îro jî kapê* bindestî û dîlfîyê ji gerdena wan venebûye.

Avên kevî û belekîyan bînanî mar û zîyan li pêşira topik û çîyan ber bi dol û newal û gelîyan dixişkin, û erdê xav û siste derbiharê dikelêşin û bi hurmehurm tevî hev dibin û şepelên wan ser hev û ber hav ra tîn û diçin, û bi ser deştan da dişûlikin.

Li devê belekîyan kulîlkên buharî yên wekî: gezîze, rebenok û gîyanemergan taze serê xwe li bin axa nerm da deranîne, û çavniherî hatina qaz û qulinganin. Sêbiske û helemek, bisk û kezîyan nîşanî kurrê berfê didin. Lê kurrê berfê av li nava wî diçe. We dîyare, ku ceşna pêkgehîştina wan dê saleke dinê jî mîna hezaran salên çûyî, paş bikeve.

Li qontara wan çîyayên serkever û damênşîn, li bintara wan kevî û belekîyana da, taze dengê reşêşkên gullan û topbaranan vetexirîbû*. Lê bayê hê jî bêhna barûtê dida.

Şêrko li qefa kevirê zer li rex kevirê xwe telandibû. Sebata sîngê wî bînanî tifka* asinkerana radibû û rûdinişt. Pirrepirra cûncika dilê wî bû. Keserek kûr rahêla. Serê xwe danî erdê, û guhê xwe bi axê va zeliqand û guhdarî kir. Carna jî ofeofa wî bû. Dengê nalîna wî dihat. Dema ku dilnîya* bû, êdî çî deng û seda û teqe nayê, ji qefa berê zer, li ser ziki ber bi tapîya derê kûlê xişikî. Deh panzdeh gavan ji berê zer dûr bû û xwe avîte tapîyê. Bêhna xwe dikuta û berdida. Li dû xwe nihêrî, dewsa wî mîna hêla kotanê ketibû ser xalîya sist u nerme derbuharê.

Li ser wê hêlê ra qeytanek sore xûnê li bin kevirê zer ta nava tapîyê hatibû kişandinê. Tavê dabûyê. Gola xûna meyî li bin kevirê zer bînanî gulokek armûşê gevez dibiriqî. Bi dîtina wê dîmenê ra dilê wî sist bû. Şewat bi hêta wî ket. Dest avîtê, kirasê xwe ji davê ta navmilê dirrand û bi lez û bez şalê xwe şiqitand û kirasê xwe li birîna ranê xwe aland, û îşkeîşk şidand. Hê jî xûn ji birînê dikişîya, û bend nedibû. Şûtka xwe jî ji piştta xwe vekir û li brîna xwe aland. Xûn berebere çikîya û hate bendê. Lê birîna wî dişewitî û tîr dida.

Pala xwe da dîwarê tapîyê û tivinga xwe da destê xwe û li alîyê nizari, li çîyayê pêşberî xwe nihêrî.

Di qasekê da li deriyaya hizr û bîran da noqim bû. Çîyayên pêşberî wî sipî çîl bûn. Te digot qey her yek bûkek şariye taze xemilandîye, ku her yekê kirasekî sipî çîle bûkinîyê li xwe kirine. Avên belekîyan jî bînanî qeytanên zîvîn, jor da li ser bejna wan da şorr bibûn û li qontarên wan da tevî hev dibûn û çemekî mezin û bi hurmehurm û kef li ser ketî çê dikirin. Te digot qey ew çema kobeyek mezine zîvîne ku dorandirî kirasê çiftexase bûkinîyê ra hatîye kişandinê. Kanî û teqalên reşe pîşira çîyan jî bînanî qaşan û qeftikên gulan li ser dav û beroka kirasê sipî da xûya dikirin. Çemê mezin çivane dida xwe û ber bi deştê dişûlikî. Deşt bînanî neynûkê pê va dîyar bû. Deştê bînanî bûkeke Kurdan ya ser bi xêlî sor û zer dikir. Dema ku çavên Şêrkoyî bi deştê ket, dilê wî geş bû. Hate bîrê ku sala par van çaxan dema ku Gulê ji pincarçînîyê dizivirî, li bintara mêrga xûnê rastî wê hat.

Gulê tûrê pincarri dabû ser milê xwe û ber bi gundi dimeşî. paşê dawata û dîlana wan... piştî hînga hêrişa dujmini li ser gundê wan, gurmîna top û tangan, gurrîna firrokan, toz û dûmana li ser gundi...termê Gulê yê di xûnê da gevizî... hemû bînanî perda sînemayê li pêş çavên wî ra derbas bûn. Kula dilê wî tev rabû. Axînek kûr kişand.

Li girê layê rastê qeweqewa kewekî hevo û firêtên bîr û hizrên Şêrkoyî pizirand. Berê xwe li ser dengê kewê da kir. Gotina pêşîyan hate bîrê: „*Her tişt dujminê serê kewêye, kew bi xwe jî dujminê serê xwe ye.*“

Çavên wî bi qûça çîyayên alîyê rastê ket. Kûratîya sê hêlan li bin berfê da li serê wî çîyayî kifş dikir. Serê her sê hêlên sînorên dujminan bînanî serê sê daxan gihîştibûn hev. Agir û alav bi dilê wî ket. Te digot qey ew daxana kişandine ser dilê wî. Birîna dilê welatî, êşa birîna wî ji bîrê

bir. Destên xwe da peleguhên xwe, hêdî hêdî bi dengêkî nerm û nizim û melûl û şewat, li nava dev û lêvan da, ji kula dilê xwe ra awa lorand:

Li min lolo, li min lolo...li min lolo...li min lolo li min lolo...

Birano wezê bi dîyarê sînorê sêalî ketim, dilê min û we ra bi sûrmile...

*Ax birano daxên serê **Dalanperê** li pêş çavên min evdalê xwedê dibêjî daxa dile...*

Xwedê kem îro li ber derbên dujminan xûn jê dikişê û dixulxule...

*Ax birano eva serê çendik û çend salane, **Kurdîstana** rengîn di xûna şêran û egîtan da dimilmile...*

De hizb û partîyên Kurdan bêtifaqî bese, hûnê bidin bo xatirê jarî û belengazîya jin û zarr û pîr û kalan, werin hûnê bibin yek dev û yek dest û yek dil û mile...

Li min lolo, li min lolo...li min lolo, li min lolo...

Ax birano dilî û bindestî çend girane, dijware, çen çetine...

Ezê pêşberî xwe dinêrrim, Îrane eceme pîr dujmine...

Li piştî xwe dinêrrim Turke, neyre, ne ji mine...

Li bintara xwe dinêrrim, Erebe reşî pêxwasin, ji me Kurdan ra bûne reşê şevê, dêw û cine...

Ax li çar nîkarê xwe dinêrrim, hizb û partîyên me Kurdanin, lê belê tifaq û yêkatîya wana çine...

Li min lolo, li min lolo... li min lolo, li min lolo...

Ezê îro bikim bilezînim...

Ezê xwe bi serê çîyayên bilinde Kurdistanê ra bigihînim...

Pê xûna dilê xwe evdalê xwedê li pêşîra çîyan duruşmekê binivîsînim...

Ezê bi sê dangan li serokên hizb û partî û destekên Kurdan biqîrînim...

Ewan malxiraban li Kurdistanê bicivînim...

Li ser xûna şehîdan li hev bînim...

Gelî serokno! Hûnê werin destên hevdu bigirin, dakû azadîya Kurdistanê bi xûna dilan, bi yêkatîyê em bistînin...

Alaya azadîyê li ser xaka Kurdistanê em biçeqînin...

Sêwî û belengazên Kurdan li jêr lepên dujminan em derînin...

De xwedê dîzanê, he ta hûn hev negirin, emê hetahetayî li jêr lekmên neyaran da wa bimînin...

Li min lolo, li min lolo... li min lolo, li min lolo...

Nîşkav da dengê helîkoptêrekê istirana wî nivîşkan hîşt. Li dor serê xwe, li hewale, li peyê helîkoptêrê gerrîya. Helîkoptêrê li pişr topiki ra lê hingavt. Bi lez xwe li nav tapîyê kişande devê kûlê û çav kuta helîkoptêrê. Helîkoptêrê zanga pêşber da ber reşêşkan. Dûkel ji sîngê birîndare zangê quloz bû. Helîkoptêrê gerr lêda, û gihîşte hindav serê wî. Perrê wê bînanî firrîrrok û zîpa* ku ewî li zarrotîyê da ji xwe ra çêdikir û dida ber bayê, hate pêş çavan. Xwast ku her dû lingên xwe li hewale ji tivinga xwe ra bike paye. Lê birîna hêta wî tîr kişand û nîkarî lingê xwe bilivanda. Hema wisan canbêzar da ser qefesa sîngê xwe û çavên xwe li sêrika* wê niqand û regbarek li helîkoptêrê reşand. Lê helîkoptêrê derfend nedayê û ew da ber reşêşkan, û gulle bînanî tavîya teyrokê li ser serê wî da barand, û jê dûr ket. Şêrko ser hemdê xw xeşab guhest. Helîkoptêrê gerr lêda. Dîsan gihîşte ser serê wî. Şêrko ku hema wisan mêrkuj danîbû ser sebada sîngê xwe, reşêşkek li helîkoptêrê reşand. Helîkoptêrê reşêşk li ser reşêşka wî da reşand, û kir ku li ser serê wî ra derbas be. Ku nîşkava agir û alav lê quloz bû. Şewat jî bi dilê Şêrkoyî ket. Li çend sed gavîya wî da bû gurmîna helîkoptêrê û li ber çavan wînda bû.

Bêhnek kûr kişand. Dev û lêvên wî bizmirî bûn. Têhnîtyê agir bi dîzka dilê wî xist. Di xûnê û xûyê da mewicî bû. Didanên xwe disîrikand. Çavên wî reş û tarî dibûn.

Tava şîrogerme buharê pencên xwe yên narincî kutabû qûçên bilindên çîyan û hêdî hêdî ji tîrsa reşê şevê serê xwe li pişta çîyan da vedişart. Ronahîyê hêdî hêdî rengê xwe gewir dikir û pese û pûsên xwe berhev dikir.

Tav qulubî. Tarîfîyê çengên xwe li gerdena çîyan da çik kir û perda reşe birqetav kişande ser rûmetê erdê.

Xuşîna avên belekîyan, hurmehurma çem û rûbaran, şurreşurra sûle û avşurrkan, di gel qûtîna bayê bêdengîya şevê dişkandin. Carcaran jî dengê li ser wan dengana diket û li zangê da deng vedida. Kundek ji kûranîya dil dinalîya. Dengê wî carina ditemirî, lê dîsan ser ji nû bilind dibû. Dengêkî şewat û pirr saw. Te digot qey dilê wî jî birîndare û ji dil nifirran li çerxa felekê dike.

Reşatîya şevê, gujîna bayê, nalîna kundi, hurmehurma avê û êşa birînê, dest dabûne hev û hêriş anîbûn ser Şêrkoyi.

Şêrko li binê kûlê da velezîya bû. Nikarî li ser xwe rûnê. Janê dabû binê dilê wî. Ricafê girtibûyê. Dilerizî. Pala xwe da dîwarê kûlê yê sikî sar. Tevizîyên xwe rast kir. Destê xwe li berîka xwe gerrand. Destê wî di xûnê da ma. Tilîya xwe li xûnê ra kir û bi xûna xwe nivîsarek li ser dîwarê kûlê nivîsî. Êdî nikarî xwe bigre. Dilê wî xerîqî û setrê wî leq bû. Tivinga xwe himêz kir û deverrû ket.

Taze seûgura sibê bû. Berê asimani berebere gewir dibû. Çar deste ji çar alîyan ber bi kûlê hilkişîyan. Bi gewirbûna qûçên çîyan ra, her çar deste bi hev ra giheştin ber derê kûlê. Ji her çar alîyan dengê top û tîrbaran dihat. Çîya bibû pêtîya agiri. Ji her çar alîyan helboqa hêrişê teng dibû. Ev her çar desteyana, mirazê wan yek bû, lê bîr û bawerîyên wan yên ramiyarî ne wekî hev bûn. Li ser bîr û baweran ji hevdu qetîyabûn. Lê hêrişa çaralî ew neçar kiribûn, li ser hevdu da berev bibin. Yeko yeko bînanî gurên tekane ji tîrsan û birsan xwe avîtin hundurrê kûlê. Lê di hundurrê kûlê da sosreteke reş û giran dîtin. Hundurrê kûlê bibû gola xûnê û termê Şêrkoyi li ser xûna meyî ketibû. Hemû berevî ser termi bûn. Vir da wê da lê nihêrîn. Çavên wan li nivîsara pêşîra kûlê ket. Hemûyê bi hev ra xwendin: „AX YEKÎTÎ!“

Serekê koma pêşîn berê xwe li ser hemûyê da kir û got: „Gelî hevalan! Dîna xwe bidenê! Şêrkoyi ev duruşma bi xûna xwe nivîsiye û bi tilîyên xwe jî mor kirîye. Ew ji mer dibêje: he ta pênc tilî nebin mistekê, he ta yêkatîya me çinebe, em nagîjin mala mirazan!...“

Li dû ra ewana bi hev ra term rakirin û anîn derva. Temorîka Şêrkoyi di nava xûnê da sor û gevez dikir. Pêkva bi sernêzeyên xwe, li pêşberî kûlê erd kolan û term hema wisan bi cil û bergan va çal kirin.

Serokê koma pêşîn li ser gorra bêmirazi dest bi axiftinê kir û got: „Hevalno ! Hindî em weha ji hev belav bibin, hevdu negirin, birrbirî û çiqçiqî bibin, emê weha teko teko bibin xwarê guran. Gelî hevalan! Werin em peyama Şêrkoyi bi cî bînin. Werin em hemû bibin yek û ji hev ra sûnd bixon, ku êdî ji îro şûn da em ji hevdu bela nebin û dijî hevdu nexebitin û hevdu bigirin...“

Hemûyan dest dane hev û zincîrkî li dora gorrina bêmirazi li ser lingan rawestan û weha ji hev ra sûnd xwarin:

„Sûnd bi xûna şehîdan! Sûnd bi dayîka nîştîmani! Ji îro şûn da em pişta hevdu bernadin. Em dijî hev naxebotin! Emê yek bigirin. Bijî biratî! Bimire birakujî!...“

Di wê demê da tavê berebere li koma wana da û helboqa koma wan bi tirîşkên tavê hate nûrbarankirinê. Dengê top û tîrbaran jî li wan tesel kir. Bi hev ra dest dane çekan û bi yêkatî û biratî hêriş birin ser neyaran.

1990 Elwac- Ormî

Ev çîrroka di sala 1990 li berêkanêya ku ji layê kovara Berbangê va hatibû sazîrinê, bû yekimîn û di kovara Berbangê jimara 69ê sala 1990 da hate weşandinê.

Ferhengok:**Niza:** du`a**kap:** (bi kê ya qelew) bend, werîsk**vetexirîn:** bêdeng bûn, hatine guhorrînê**tifik:** kûreya biçûk ya asinkeran. lêre da mebest ji wê hebanê ye, ya ku bi wê bayê didin kûrê û agiri geş dikin.**zîp:** zivirrok, vizvîzk, leyistokeke ku ji texte yan kaxetan tê çêkirinê û didine ber bayê û ba lê dide û dizivirîne.**sêrik:** sêre, ew zipika ku li ser lûla tufengan layê devê wê va ye û mirov bi wê nîşanê digre.

Gurêx

Nêrîya* havînêye. Kelekela germêye. Sîber xweş û dilhebînin.

Li jêr sîya zinarekî bilind li rex kanîya qaşimê li ser leman ketîye. Serê wî bêy hemdê wî

dihejike û hiş va diçe. Li wê hewayaya germ da carcaran hemmanê* nermabayekî hênik tê. Sirrek nerm û sivik, sirweyek* bilawên*, wekî bayê bilûrê, dikeve nav çiq û pelgên so û siholîn û qaşim û gezgezk û zîrçoqên dora kanîyê û bi zorê hejek nerm û nazik, xişênêk sivik dikeve leş û endamên wan gîyayên ku wekî cengelekî çirr û rixtim dora kanîyê ra girtine. Hejek sivik, livek dilhebîn û bi aheng.

Kanî bînanî teyrokê sar û wekî çavên kêmjalê ron û zelale. Tavê li nav pelg û çiq û li ser serê wan gîyayan ra daye nava kanîyê û sîtavka wê bînanî hûrikên neynûkek işkestî û jêk bilawbûyî, diçirûse, û rewnwqek işkestî û bijiqî* jê bilaw dibe. Ava kanîyê bi xuşînek nerm û aram, lê bi aheng û teqlek xemgîn, weke nalîna birîndarekî, bînanî nêzenêzek nevebirr, li nav pelg û çiq û bistikên gîyayan ra derbas dibe û li jêr pîyên wî ra dişûlike, dibe cogeyek kûşke û zirav. Tiştêkî wêdatir çiv dikevinê û berjêr dibe û li serberjêri da wekî tîremarekî zîvîn û birîndar, jor da dixîsike û ber bi besta gulan diherrike.

Her çend ku cîyekî xweş û hênik helbijartîye, lê bê meide û pirçûkdayî û posîdeye. Gilêz li devi ketîye û dihênije. Mês û moz û pêşû lê berev bûne. Dil heye xew ra herre, lê mêt û mozên malkavil û sirtix û arûşe jê venagerrin. Carê carekî bê hemdê wî çelpîn bi devi dikeve û rikêfî ser mêt û mozan dike û wana ji xwe diqewirîne. Didanên wî lev dikevin, û dengêkî hişk lê quloz dibe. Lê mêt û moz dest jê nakêsin. Mêt û mozên lecbaz û rûçirrin. Devê wan li şîrê ketîye. Tamijîne. Bêhna xûnê kirine, dest jê hilnagirin. He ta yekê diqewirîne, dudu li dewsê vedinîşin.

Çiltoqê dora çavên wî girtîye. pêlûyên çavên wî pufdayî, bijangên wî yên hûrik hev va zeliqîne. Çavên wî ketine hev. Du xêzên zirav wek du cokên kûşke ji her dû kanîyên çavên wî ra dest pê bûye û li ser sûretê wî yê reş ra ber bi limbozê wî pêş da çûne. Du cokên hişk û bê av. Her cara ku mêt û mozan ji xwe diqewirîne, çavên wî yên `korevîşkî jev vedibin. Du çavên zere bê hêz, bînanî du lib zeytûnê çilmisî, bi zorê li kaskên çavên wî da diçirûsin. Bêgavî û neçarî ji çirûskên çavên wî dibarin. Meriv dikare derdekî giran, `kulek xedar û birînek kari* li kûranîya çavên wî da bixûne, û ewê bêhîvîtîya ku li korkên çavên wî da hêlûn kirîye, bi çavên seri bibîne. Qîlên wî yên zere dirêj, her yek qasî serê paçekî xebitî, ji devi ra derketine derva. Limbozê* wî boz û gewr bûne. Ew xêza reş ku li ser çavan ra he ta dûlka wî hatîye kişandinê, cî cîyan bi rengêkî boz ji hevdu qetîyaye. Meriv dibêje qey pizirîye. Dûlka wî rût, qorrik û kulîmekên wî jî sê, çar cîyan simitîne. Parxanên wî tene jimartinê. Qirrik zirav kirîye. Çengalên ustuyê wî, ku çekên wî yê dijî gurgan bû, li uskurê da sist bûye, û pê va daliqîyaye, û bargiranîyê li qirka wî ya bê tûk dike. Tu dibêjî qey ew çengalana ne yên uskura wîne. Her cara ku mêt û mozan ji xwe diqewirîne, xingexingek tevî hev û bê teqil ji çengalan radibe. Eger mirov destê xwe bavêjê, mirovê bikaribe çengalan ji ustuyê wî bişiqitîne.

Mês û mozan nehîştin demekî bihewe*. Ne ji dil û bê hemdê xwe ji cî rabû. Xwe avîte nav gîyayên dora kanîyê. Li wê derê da ji xwe ra cîyekî bînanî landa guran çê kir. Ta radeyekê şîya xwe ji êş û azara mêt û mozan biparêze. Serê xwe danî ser lemên xwe û kûr ponijî. Hiş va çû. Bîrewerî, bîrewerî yên gûna sinêletîyê ... Cewerekî* girî goşt, bi gurr û tîn, û dilhebîn bû. Hînga şivanan ew ji destên hevdu dirrevandin. Paşê HIRÇO bû seyekî, bi nav û deng. Zend û bend û zewêlekên tevkutayî, terrîya li ser piştê helboqe kirî, hirçanpirçanî, bijîyên navmilê, bînanî bijîyên navmila şêrekî nêr, bi hêz û bi gevde, tund û tûrre, cumcumê serê wî wek topekî, li nav bijîyên navmilê da wenda bûyî, şîşên çengalên uskurê her yek wekî serê rimekî şûşman û tûj ji nav pirç û palên uskurê ra derketibûn. Çavên wî bînanî du pilotên geşe agirê sor, li seri da diçirûsîn. Dema ku dirreyî qîlên wî her yek weke xencerek tûj li devi da dibiriskîn. Dengê wî bînanî dengê topekî dikete çil û çî û zang û razan û hurmehurm lê dihat. Dengê zengilê uskura wî jî wekî dengê mûsîqaya jêr deqa filmê, tevî hurmehurma wî dibû û li heybeta dengê wî zêde dikir. Çi hedê gur û dizan hebû, ku li axarê wî û `kerîyê wî bigerriyana!? HRIÇO suwar peya dikirin. Çengê wî wekî çengê şêr û pilingan, li çî da çik ba, tîş dikir. Girmegirma pîyên wî te digot qey dengê lingên seglavîyane.

Bînanî niha tê bîrê: Cara yekê ku gurek xendiqandibû, sereşivani nêrîyê pêşeng jê ra ser jê kiribû, kiribû qurban. Îca leşê gur û leşê nêrî tev avîtibû ser piştê guhdirêja şivanî û ew jî dabû dû xwe, kumê xwe tele* danîbû, ber bi zomê rê ketibû. Xelkê zomê gişt bi şayî û keyfxoşî, bi gazî û qûtîn hatibûn pêşwazîya wan. Kiça axayi ya xame, bi destên xwe yên nerm û nazik, bi tilfîyên xwe yên mûşmayî ji wî ra hevrişkek çivir çêkiribû, danîbû ber. Axayi jî bi destên xwe cerg û hinavên nêrî deranîbû, avîtibû ber wî. Îca zengilekî misîn jî kiribû uskurê. Kurkê* xwe jî ji milê xwe şiqitandibû, avîtibû milê sereşivani. Erê, HIRÇO û sereşivan her dû jî hatibûn xelatkirinê. Piştî hînga navê HIRÇO bû seyê gurêx. Êdî kûtê HIRÇO genimî bibû. Nanê wî ketibû nava rûni. Çi cendekê biketa, para HIRÇOyê gurêx dîyar bû. HIRÇO jî heyv nedibû, ku gurekî nexendiqîne. Şivan û malîvanan ew bi `kerîyek pez ra nediguherrandin. Heqê wan jî hebû. Wakî HIRÇO û seyên wekî wî nebin, `kerîyên pezi ji çi ranin?! Gurgên dev bi xûn yê di nava du rojan da `kerî tarr û marr bikin.

Her gava ku li nav pezi bû, şivanan bêhnek rihet dikişandin, û li saya serê wî da piştê xwe vedikirin, û bi dilnîyayî û piştgermî vedilezîyan û hay ji bayê felekê û hêrişa gur û dizan nediman.

Lê...lê...mala felekê `kavil û wêran û dêriz be, êdî HIRÇO ne ew HIRÇOyê carane. Bihorîna sal û deman ew bihujandîye*. Êdî gur jî bi rewş û dema wî hesîyane. Lêhewilîne. Marix* jê istandine. Roj nîne ku HIRÇO pezekî nedorrîne. Roj nîne ku şivan ji destê axayi û HIRÇO jî ji destên şivanan şivdaran noşî gîyan nekin. Erê êdî HIRÇO ji weş ketîye û bûye tirranê gurgan.

Di van bîr û hizrana da bû, ku şivanan gazî kirinê: HIRÇO!.. HIRÇO!.. HIRÇO!..

Bêy hemdê xwe ji cî rabû. Li nav landê derket. Bû şurrîna avê ji leşê wî kişîya. Tevizîyên xwe rast kir. Leşê xwe bijbijand*. Hêdîka ber bi şivanan çû. Av hê jî ji leşê wî dinuqufî. Şivanan wekî her car kûtê wî danîn ber û tasek şîr jî berdane dandûra* wî. Lê bi bilmebilî û nirçenirç û nerehetî û tûrretî. HIRÇO ew nerehetî û tûrretî ji çavên şivanan da didît. Bi çavekî lavayîkerane li bin va li şivani nihêrî. Te digot qey gunehêkî mezin û neburandî kirîye. Serê xwe kire ber xwe û daliqiyayî, sist û bêhemdê xwe kût kire nav her dû lemên xwe û ew bêdil û bi kul û derd hûrik hûrik di devê xwe da gelpîçand. Mirovî dikarî, kul û keseran ji hej û liv û çawanîya xwarina HIRÇOyî da bibîne. Kût hemû he ta biçûktirîn hûrkê wî jî xwar, û giştî şîrê dandûrê da jî çelpand. Li kutayê da bi zimanê xwe yê sorî dirêjî qeşqeşî dora devê xwe alast. Dîsan wekî gunehkarekî li sereşivani mêze kir, û di dilê xwe da fedî kir û dêla xwe kire nav lingên xwe, û çû li çengê `kerîyi da ket.

Dîsan kete kûranîya bîr û hizran. Bêrûmet bûye. Avirrû jê ra nemaye. Ne axa, ne jî sereşivan û dajo, yek jî rû nadinê. Lê çi lê hat, ew gûn û dewrana rêz û hurmetê!? Ka ew gûna ku navê HIRÇOyî pîrzika li ser zimanê hemûyê bû?! Hey duniyayê!.. dunyaya bê emek! He rastî jî tu suwaran peya dikî, peyayan suwar! Ca dîna xwe bidinê, ka şivan çawa bi wan cewrikên duh na pêr ra şa dibin! Û çawa di gel wan dileyzin!? Lê qet kes ji HIRÇOyî ra nabêje: *kûço were a li dera han çûçû. Kes nabêje mendo, serê kerê te çendo?!*

Gereke bi kiriyarên xwe nîşanî wan bide. Gereke bêje wan HIRÇO her HIRÇOyê carane: “Cehennemê da eger canê xwe jî di vê rêkê da gorî bikim, dîsan jî min zîyan û zererek nekirîye. Dîsan dikarim li kutaya temenê xwe da ji serhevdeî û bêrûmetîyê rizgar bibim. Eger di vê rêkê da gorî bibim jî, layê `kêm ji bilmebilma şivanan rizgar dibim. Êdî neçar namînim, ku nanê bi minnet bixom!...”

Hey wax...mala felekê wêran û xopan be!.. Ne taw di çokan da, ne hêz di baskan da, ne weş li leşî da, ne ronahî di çavan da maye. Guh giran kirîye. Her tenê tiştê ku li ser dema berê maye, bêhne. Seha bêhnîna wî her wisan weke berê bi hêz maye. Ji dest neçûye. Mezintirîn çeka her segekî ev hestaye.

***

Şivanan `kerî rakirine şevînê. Mişemişa `kerîyiye, ku diçêre û bêdengîya şevê dişkîne. HIRÇO li çengê `kerîyi, layê ku her şev guran li wê derê ra hêriş dianîn ser pezi, li devê newalê ketîye, û guhên xwe mûç û çavên xwe zil û difina xwe qît kirîye. Lê ji dilê deştê û cergê çîyan, ji bilî xirmîna pezi çî deng û seda nayê. Giştî leş û heşê wî, hebûn û nebûna wî, hest û nestên wî bûne çav ûn guh û difin. Bi çavên zil û guhên mûç û difina qît li devê newalê ketîye. He ta nivê şevê çî deng û seda çê nebû. Şev dagerrîya. Ji nivê şevê gelek bihurî. Heyv berebere li bin teltên ewran da noqim dibû, û hêdî hêdî çarşeva reşe çîyan dikişande ser çavên xwe û li pişt çîyan da xew ra diçû. Bereber reşatîyê erd û esman bi hev va dirû. Istêrên asimani leplepî bûn. Her yek qasî fenerkê lê hatin. Carcaran istêrek dirijîya û wekî xencerekê dilê esmani `ker dikir, û bi guj û tawek sosret ber bi erdê dixuşî. HIRÇO ji cî ranabe. Ewî dil û cergên xwe kirîye pola. Biriya xwe ya kutayê girtîye. Lê çavniherî...Evê çavniherîya malçol!..her çirteyek wê saleke. Dem wisan giran dilive, tu dibêjî qey pêş da naçe. Gemîya şevê lenger avîtîye erdê, û naxwaze mala xwe bar bike. Carcaran xew tê sera wî. Lê ewî karê xwe kirîye. Nahêle kundê şûme xewê li mala çavên wî da hêlûn bike.

Li ser leman ket, û çavên xwe li binê newalê da kuskusand. Guhên xwe mûç kir û difina xwe qilqiland. Paşî demek dûr û dirêj bêhnê lê tesel kir. Du, sê caran li dû hev ra bêhn kişand. Erê bêhna nasiyasre. Bêhna dujminê xedar û neyarê xûnaxar û dexesdare. Dîsan tijî sebeta sîngê xwe bêhn veda. Bêhn hindî diçû, tundtir û nasiyartir dibû. Êdî jê ra lap ron û dîyar bû, ku neyar dixwaze dîsan weke caran şevxûnîyê lê de. Neyar hatîye, ku lekeyek nengîn li ser dava avirûya wî bineqîşîne. Dujmin hatîye lekê lê de.

„Na! Eger li vê rêkê da serê xwe jî danê, nahêlim. Êdî serhevdeyê bese!“

Hate xîretê. Hate coşê. Tijî leşê wî xûna xîretê bû. Xîret û gurr û tîna sinêletîyê, hêz û weşa gûna gurêxîyê li leşe wî da berev bûn. Xîret li xûna wî gerrîya. Giştî hebûn û leşê wî bûn pirtîyek hêz û taw û tîn. Zor da çav û guhên xwe. Lê ji bilî mişemişa `kerîyi û xuşexuşa avên çem û kanîyan çî tişt nebihîst. Ji bilî istêrên geşe esmani çî tişt nedît. Çûrr ma li layê ku bêhn dihat nihêrî. Çavên xwe yê çirtoq girtî kuskusand. Hemmanê karî du çirûskan, wekî çirûska agirê dizan li nav dilê deriyaya reşe şevê da bibîne. Ew çirûsk berebere nêzik û nêziktir dibûn. Hat û hat û hat, he ta kete devê newalê. Êdî HIRÇO lap dilnîya bû. Gurêxê kone* xwe li ser rêka wî da teland. Xwe li jêr tûmekê da bi erdê va kire yek. Dujmin bi pîyên xwe dihate ber devê gurrê. Hat û hat û hat, he ta giheşte hindav serê wî. HIRÇO nişkava wek şêrekê xwe li pêşîra neyari da. Neyar jî bi hêz û gevde bû. Ewî jî li ber xwe da. Hevdu girtin. Hevdu birin û anîn. Gur dev avîte qirka HIRÇOyi. Lê çengalê uskurê nehîşt. He ta kir ku devê xwe lê biguheze, HIRÇOyi dev di hevka wî da çik kir. Gur dev avîte serçavên wî. Lê bêbehre bû. Ixtîyara serê guri ji desti derketibû. HIRÇOyi jî êdî kelên ji dest neda û bînanî `korê ku kêç ketibe desti da, hindî zora wî hebû, qirka wî givaşt. Gurgi jî çengên xwe di zikê HIRÇOyi da cî kir. Hevdu kaş ber kaş kirin. Bêhna xûnê li ser wan ketibû. Hevdu vî alî wî alî kirkaş dikirin. Hêdî hêdî xirrexirr bi qirrxirîşka gurgi ket. Xûn li bin HIRÇOyi jî bû gol. HIRÇOyi giştî hêza xwe dabû arû* û pirû û didanên xwe. Didan li qirka gurgi da givaşt û givaşt, he ta ku qîlên wî li post û goşt û reh û pehên uskura gurgi ra derbas bûn û gihetşin hev. Lê êdî hêz di leşê wî da jî neman. Te digot qey dev û didanên wî bi qirka gurgi va dirûne. Devê wî qifilî û kete hev. Berebere hej û liv ji her dûyan jî biriya.

Sibêde gava ku şivanan pez ber bi mexel dibirin, sosretek reş û giran bi çav dîtin. Du termên reş û mezin û bi hev va zeliqî. HIRÇOyi her wisan ku didanên xwe li hewka gurgi da çik kiribû, devê wî ketibû hev û qîlên wî li hev da qifilîbûn. Lê hûr û pizûr û rûdîyên wî jî bi serê darikan va mabûn. Her du leş jî di xûnê da mewicîbûn.

1991 `Kela Xoyê

Ferhengok:

nêrî: naverast, nîvek

hemmanê: bi zorê, ancax

sirwe: sira nerm û hênik

bilawên: tişta ku mirovi dilawîne. (lawandin: li ber dilan ra çûn, xoşin pê înan û dest li seri dan)

bijiqîn: bilaw bûn, ji hevdu berdan

karî: kartêker

limboz: dev û pozê ajelan, bi taybet dev û pozê ajelên dirrinde

hewiyan: vehewîn, vehewiyan, hisyanewe

cewr: tûle

tele danan: xwar kirin

kurk: qapût, eba

bihujandin: bihojtin, helandin

marix: kemîn,

bijbijandin: dakutandina ava leşi (bo ajelan)

dandûr: aman yan korika ku xwerekê san dîkinê

kone: kuhne, kirarî û cihandîtî

arû: enge, jêçene,

Cencerata Wîjdanê

Ez li ser berê nivêjê, li rex çemê ku bînanî neynûkê diçilvilî û li rex mi ra dişûlkî, dûr ji hemû zarrûyên hevtemenê xwe, nêzîkî koma mêran rûniştibûm. Mamê Şeko topal, topal ber bi min hat. Min rojê du, sê caran ew li nava gundi, li ser kevirê nivêjê, li ser kanîya mêran didît. Lê çî caran weke vê carê seha* min li ser xwe da nekişandibû. Ez çûrr mabûm, min li rêveçûna wî û ew lingê wî yê qop*, ku li hewale ba dibû û li erdê ra dixişikî, mêze dikir. Lingê wî yê rastê neh, deh santiman ji yê çepê kurttir dîyar dikir. Çekalekî* heçeyî*darê çûkê* li desti da bû. Xwe li ser çekali da davît û bi arîkarîya wî rê va diçû. Her gava ku pêngavek radikir, pozka sola wî ya rastê hemmanê li erdê ra dixişikî û bi zorê kefa lingê xwe didanî erdê. Wê gavê pişt û qorrik* û kêleka wî hev ra weke feneran* ditewîyan û leşê wî li layekê da xwar dibû, û zora xwe li ser çekali da davît û dîsa giranîya leşê wî dikete ser lingê wî yê çepê û lingê wî yê rastê radibû hewa. Ya rastî hema çekalê wî jê ra hem lingê wî yê rastê bû, hem jî çek bû. Wê rojê gava ku dêlka mala Elko, „Gurcê“ hucûmî wî kir, ewî bi currekî seyr û sosret bergirîya xwe kir. Li ser lingê xwe yê çepê rawestabû, çekal di desti da, bînanî gizgizîkê* dor xwe ra dizivorî. Her cara ku dêlkê hêriş dianîyê, ewî çekalek diweşandê, he ta ku berxwanê mal Çekoyi pê ra gihîşt û ew ji nav devê dêlê deranî.

Ez hema mit û mat mabûm, min li rêveçûna wî, rexê wî yê qop, ku bînanî feneran hildikişîya û dadikişîya, li çekalê wî yê hulû û birqonekî, pozka sola wî, ku hind li erdê ra xişikandibû, hatibû sûtînê, mêze dikir, û li nav deriyaya bîr û hizran da cûm bibûm. Bo cara yekê bû, ku ev pirsîyara kete serê min; „Çima lingekî wî kurte, û yê dî dirêj?! Çima dikule?!“

Digotin kes nawêre li vê barê da tiştêkî jê bipirse. Eger li wê bareyê da pirsîyarekê jê bikin, bersiva wan du, sê dujûnên çirkîn û tûrrebûnek ji rade* bidere.

Ê,... zarrotîye. Mirov hese û pesê nizane. Çi tê hişê mirovi, mirov dixwaze bipirse. Ez hê di wan bîr û hizrana da bûm, ku mamê Şeko topal, topal hat û li rex min li ser kevirê nivêjê rûnişt. Hêdîka guhê min bada, û destê xwe li serê min danî, û ez lawandim. Û gote min: “Pazîk* tu çî difikirî?! Gemîyên te di avê da xendiqîne?!“

Min jî ji derfendê wêc wergirt û bi lalome jê pirsî: „Erê apê Şeko rastî, tu çima dikulî? Çima lingekî te dirêje, yek jî kurte?!“

Apê Hemê ku li rex min rûniştibû, niçikek di parxanê mi ra kir û got: „Bi te çî! Tu wan pirsîyarana nekî nabe?!“

Apê Şeko sexera* wî bir û gotê: „Tu û xudê, tu jê vegeerre, malçolo te kurrik kuşt! Bila pirsîyaran bike. Zarrûye, tîhnîyê zaniyarîyêye. Dixwaze hemû tiştî bizanibe. Xudê ezê serbihorîya xwe bi hûrgilî ji pazîkê xwe ra bêjim.“

Her çend ku şewat bi dewsa niçka apê Hemê ketibû, û parxanê min tîr dida, lê min bi ser xwe va neanî û devê min vekirî mabû, min li apê Şekoyi dinihêrrî, ka yê çî bêje.

Apê Şeko keserk kûr rahêla, qotîyek jengorrî ya cigarê ji berîka xwe deranî, devê wê vekir û bi tilîyên xwe yên istûr xerîkî badana cigarê bû. Ez jî bînanî tiştê ku taze apê Şeko dibînim, hema çûrr mabûm, min li wî û cigarebadana wî û li serûçavên wî yê girêgirîyê dinihêrrî. Li ser lama* wî ya rastê kînorek* mezin hilavîtibû, û sîbera wê ketibû ser korka çavê wî. Her dû destên wî jî ne wekî hevdu bûn. Ew destê wî yê çepê, ku bêkar bû, ji destê wî yê rastê kûşkê biçûktir dihate xûyanê. Lê destê wî yê rastê, ku herdem çekal pê digirt, û zora leşê wî dikete ser, mezintir dîyar dikir. Kefa destê wî yê rastê li ber çekali hulû bibû. Wisan hulû bû, durust bînanî kevirê simitokê* yê berpalê, ku me biçûkan xwe li ser da dişimitand, saf û sûf bibû, û dibiriqî. Apê Şeko

cigare li nav tilfîyên xwe da bada û pê zimanê xwe kaxeza wê terr kir û ser û binê wê nixabt, û darcigarê xwe yê mermerkê* li berîka xwe deranî û cigara xwe li serê wî da. Li dû ra dist bir û tûrikekî biçûk ji berîka xwe ya çepê deranî. Girêfîtka devê wî vekir, û kevirheste û hindek pîşo jê derxist. Pîşo danî ser keviri, û pê heste lê baket. Piştî du, sê derban dûkelek zere zirav jê rabû. Li cîhê dûkelê kozîyek biçûk hil bû. Apê Şeko serê cigara xwe danî ser wê kozîyê, û du, sê caran li ser hev mij lêda û qulac, qulac dûkel li ser milê xwe ra quloz kir. Tama devê xwe xweş kir, û got:

„Ij pazîkê xwe ra bêjim. Ez gencekî netirsî dilêr bûm. Bengebenga min bû. Fîteftî ji bejn û bal û rêveçûna min dihat. Min mên li ser xwe ra nedidîtin.

Salekê me berxêra* xwe ya binîya gelîyi çandibû. Zevî pence bû. pêşîyan gotine: „*pence, eger hat, gence, eger nehat, qence*.“ Ev zevîya me ya berxêrê jî he rastî genc bû. Genimi penc kutabû erdê. Te dil nedikir, tu li zevîyê û pencên genimi binêrrî. Dora zevîyê jî tevda darên curr be curre xuruste* bejin vedabûn. Darên weke zerîşk, korosk, şîlan, sêv, palût, givîş, melhem, bîh, çûk, pirtûk, qarç û merxan rêz rêzî mil kutabûn hevdu û ber va diçûn. Li hindek cîyan da rixitim* û hevîrtî û tevkutayî bû. Wisan hev da bûn, ku te derzî bavîta, nedikete erdê. Lê li hindek cîyan jî tenik û sêrek û teko teko û dûrî hev. Li danê nîveka havîn û payîzê pelgên wan darana rengrengî dixemilîn. Te dikarî bi sedan rengî li rex hevdu da bibînî û jêk cuda bikî, û ji hevdu veqetî. Gelî weke dukana bezazaekî cilkê jinane, rengorengo diteyîsî. Lê rengê zevîya taze pencvedayî regekî dî bû. Zevî dîr va li nav wan dar û barên gelîyi da, li rex wê ava boşe çemê lem û paqije payîzî da bînanî destmalek kesk, keskekî xizikî birqonekî dixûya. Bi taybetî sibêdeyan dema ku hê xunav li ser ranebibû, û tavê jî didayê, he rastî te digot qey neynûkek rengîne, ku bi dest danane nav wan perrûyên hezarreng da.

Me li rexê zevîyê layê jorê ku pirranîya darên cengelî ketibûn wî alî, çend kerdî buharat jî çandibû, û kolîkek jî li rex wan kerdîyana lêkiribû. Li nav wan kerdîyana da darberrûyek kevnare û bi gevde bejin vedabû. Darberrûyek istûr, ku çiq û şax û hejalpejalên* wê xil û xar bibûn, û li ser bejna wê da tewiyabûn, û çetrek mezin û cuwan çêkiribûn...“

Mamê Şeko li vira keserek kûr rahêla û tûka xwe daqurtand û tama devê xwe xweş kir, û dû gotina xwe ra girt:

„Erê ew midehek bû, ku beraz bi zevîya me hewilî bûn. Revde, revde diketin nav zevîyê û zevî bi qîlên xwe yên pintî û leinetî ser û binî hev dikirin, û li çîl û reh û rîşal û kêz û kurman digerrîyan. Rehmet li mirîyên we be, rehmetîyê bavê min got: Bila Şeko sê, çar şevan herre ber zevîyê û nehêle ew mîratên pintî û bêxudan zevîyê xerab bikin! Têmaşan lédane zevî kêlane û serobino kirine...“

Min jî ku mên li ser xwe ra nedidî, û min pê şerm bû, bêjim, na ez tenê naçim. Ya rastî hema min tirs û mirs jî nizanî, ha! Erê ez rabûm, min destek nivînê sivik, çaynik, gumgum, û hindek kelmelên pêdivî û deboyekî vala jî hilgirt û ez çûm ber zevîyê. Min kelmelên xwe danî hundurr kolkê. Bi roj ez li kolkê da dimam, û bi şev jî min deboyê vala hildida, û ez diçûm, hildikişîyam ser dara palûtê û min li nav çiq û pelgên wê da şarge digirt. Gava ku beraz diketin nav zevîyê, min li deboyê vala dida, da ku beraz bisilikin û ji nav zevîyê derkevin. Min ji darên xuruste nerdebanek xiloxaro, lê bitew û qahîm çêkiribû, û danabû pêsîra darberrûyê, û li ser ra hildikişîyam û dadiketim. Lê şev nebûn ku revdên berazan qoçekî li zevîyê nedin, û ew genimê pencegirtî têk nedin, û zevîya pence ser ji nû nekêlin. Ew çend şevên pêşîn gava ku ez bi fişkêfişka berazan dihesîyam, min bi gopalan li deboyê vala dida. Beraz bi ringeringa dengê deboyi ra disilikîn, û kûşkê ji zevîyê dûr diketin. Lê piştî çend şevan, gava ku berazan dîtin, nexêr dengê deboyi tiştêkî li wan nake, êdî ji dengê deboyi nedisilikîn. Ewî dengî ne tenê ewana neditirsand, belkû ji wan ra bibû mosîqa, û li ber wî dengî bi kêfa dilê xwe erd dikêlan.

Ez kor û poşman hatim mal û min çawanîya xwe û berazan ji bavo ra şirove kir.

Bavo got: Çi nake, tu çend rojan li ber xwe bide, ta ez çûme şar û min tivingek nêçîrê cewaz kir.

Mamê min got: mala te nekeve! He ta tu herrî şar û tivingekê cewaz bikî û vegerrî, kê m, kê m heyvekê bikişîne! He ta hînga beraz libek genim jî ji me ra nahêlin.

Bavo xebera wî rast derxist û ez şandim mala Elqaçaxi, ku dizîva tufengekê ji wî bikirrim.

Mala Elqaçaxi bibû dikana tivingan. Te digot qey cebirxaneyê! Her curre tiving di malê da hebûn. Lê ewî jî nedifirote her kesî. Min bi lavayî û parrîyan û li ber gerrîyanê çifteyek bi pence fişengan va jê kirrî.

Îcar ez çekdar bibûm. Min di hizra xwe da digot, ezê hema îşev koka berazan biqelînim û wana rehbirandî bikim. Ez bi gef û gurr hatim û min xwe li kolkê da mat kir. Şev li ber hatina berazan teliyam, û ketim bûsîyê. Wextekî şevê, durust li dema her şev da, bû fişefîşa wan. Beraz hatin û hatin û nêzîkî bi min kirin. Min bi fesal du fişeng kire ser qoşelûlê* û li dû hev ra her dû gulle berdane koma berazan. Alav û agirê gullan koma berazan dane ber xwe. Ronahîyê da nava çavên min. Dîsan jî du gulleyên dî. Min we hizr kir, ku layê kê m min sê, çarek kuştine, yan birîndar kirine... Lê ez ji tirsan va ji cî neleqiyam. Ta ku sibe li min ron bû. Ez rabûm min her der hev da, lê min çî tişt, heylo dilopek xûn jî nedît.

Evê rewşê çend heftîyan kişand. Li pêş da beraz weke dengê deboyi ji dengê tivingê jî tiştêkê silikîn. Lê paşê berebere ew denga jî ji wan ra bû dengê nas û asayî. Fîşengên min jî ber bi kutabûnê diçûn. Ez çûme mala Elqaçaxi, vê carê min çend fişengên gulleberaz jê kirrîn. Êvarê dîsan zivirrim kolkê. Da ku tarî kete erdê. Min xwe di kolkê da mat kiribû. Cigara min li ser lêva min bû. Guhê min jî li ser deng û sedayan bû. Ez çavniherî berazan bûm. Şev dagerrîya. Xişenek ji aliyê rastê li ber guhê min ket. Min zanî ew deng ne dengê nigê berazane. Min baş guhdarî kir, û çavên xwe kuskusandin. Min dîna xwe dayê, ku waye tişteke reşe mezin û bi gevde û qelafet li bin dara palûtê dihejike. Dema ku min baş lê nihêrî, min dît, belê hirçe. Hirçeke reşe mezin li dora dara palûtê ra dihat û diçû. Sawê ez girtim. Tûka serê min bîzbîzî bû, û li kumê min ra derket. Bêhna min çik bû. Eger hirç bi min bihese, yê kolkê li ser serê min da bîne xwarê. Min kir ku gulleberazekî li berî bedena wê bidim. Lê min xwe ji xwe ra got: Kurro pûşki li qûna qedayê nede! Jê vegerre kanê dûmahîk* tê ser çî? Min berê xwe dayê, ku hirç bi aramî li ser nerdebanê ra hilkişîya û çû ser darê, durust li wî cîhê ku min hercar tê da şarge digirt, rûnişt û bû bilmebilma wê. Te digot qey xwe ji xwe ra xeber dide. Paşî demekê peya bû, û li dora darberrûyê ra bû turrik. Dîsan li nerdebanê ra hilkişîya û careke din peya bû. Û hat û li rex nerdebanê rawesta û nerdeban hejîkand. Bînanî tiştê ku dixwest nerdebanê teqî* bike. Min dîsan kir ku gulleberazekê berdimê. Lê te digot qey deh, dandekan gotin: neke kurro buveye!

Ez ji karê hirçê zendegirtî mam.

Min dîna xwe dayê, ku hirç aram aram ji nerdebanê dîr ket, û kete nava zevîyê. Min di dilê xwe da got: beh beh! Beraz kê m bûn, hirç jî lê zêde bû. Li layê dî ra jî fişefîşa berazan bû, ketibûn nava zevîyê û zevî dikêlan. Agir li dilê min ketibû. Min taze gulleberaz kirrîbûn, min dixwast ez wê şevê tola xwe ya kewin û taze ji berazan vekim. Lê hirçê giştî nexşên min kire nemûşên li ser avê. Tirsî hirçê li dilê min da penc veda û nehêla ez wê şevê gulleberazên xwe biazimînim. Beraz jî waye hay ji bayê felekê nînin û xerîkî kêlana zevîyêne. Min hew dît, ku kûzekûz bi berazan ket û bû hêvirze. Min baş çavên xwe kuskusandin. Belê hirçê kudikek berazan kiribû nava lemên xwe û bi guj ber bi min û darberrûyê dihat. Min xwe avîte kolkê û min baş dêhna xwe dayê. Beraz jî ketibûn dû hirçê. Hirçê bi guj xwe gîhande nerdebanê û li ser ra hilkişîya û çû ser darê û wejeweij bi kudkê xist. Beraz jî gihîştibûn darê û li dora darê ra dihatin û diçûn. Lê nikarîn tiştêkî bikin. Li dû demeke kurt ra beraz teko teko bûn û ji nav zevîyê derketin. Lê hê jî mirçemirça devê hirçê bû. Ta sibêde xew li çavên min neket.

Taze berê sibêde gewir dibû, ku ez rabûm û çûm bin darê. Min dîna xwe dayê, belê hirçê kudikek berazan piroze kirîye. Xûn û kirs û kewal bi darê va rêz bibûn. Çend hestikên kûşke û işkestî jî ketibûn binê darê.

Erê hirç bi hewarîya min û zevîyê da hatibû. Êdî şev nedima, ku hirç tola min û zevîya min ya pence ji berazan veneke û kudikek wan nêçîr neke. Ez jî êdî ji xêra fişengên gulleberaz- helbet ji tirsra hirçê- derbas bibûm. Her şev ev dîmena dupate dibû. Êdî hirçê wisan kir, ku binê darê bû hestûdanka berazan. Hestîyên wan li ser hevdu da bibûn lod. Hêdî hêdî cîrr û canewer û deibayên dî jî bi bêhna goşt û hestikan ra li dora darê disimsimîn. Belê pêşîyan gotine: *her ku kize, mêşan li wir vizevize*. Zevî jî êdî li nav dest û pîyên deiba û dirrindeyan da çûbû. Êdî çi tê nemabû. Ez jî êdî li wê dîmena çendcarkî mandî bibûm. Min karê xwe kir, ku kor û poşman li ser malê da bizivirrim. Zevîya pence hate kêlanê û parê tiving û fişengan jî serbarê serbaran bû. Êvarê min pese û pûsê xwe berev kir, ku sibêde ber bi malê rê kevim.

Êvarê he min ji qiliftî* ra nerdeban li ber darê rakir û hanî danî ser banê kolkê. Dîsan tivinga min dagirtî, guhê min li ser deng û sedayan bû. Min hew dît, ku hirçê dîsan weke her şev hêrişî ser berazan kir û kûdeleyek da ber sîngê xwe û bi guj ber bi darberrûyê helat. Lê hirça belengaz û ji her derî bêxeber, gava ku gihîşte ber darê, dîna xwe dayê çî! „*Yar helatî û cêjivan vala!*“ Nerdebana çî! Halê çî?! Gêj û matmayî, dest û pîyên xwe bezir kirî, kûdele li destan da mayî, beraz pê ra giheştin û ew dane ber limboz û hingan. Ez jî ji bo qasekê mit û mat mam û min nizanî ka çî bû. Weireweir bi hirçê ketibû. Şîrçeşîr û reqeteq ketibû nav zevîyê û li binê geliyi da deng vedida. Te digot qey şerrê Dêwê Sipî û Rostemê Zaliye.

Nişkê da te digot qey ez ji xewek giran hilpekîyam. Gijîn ji serê min hat. Ez taze pê hesîyam, ku min ji wê lawirê ra, ku hatibû alî min û eve mideheke toal min ji berazan vedike, dexesî û xinizî kirîye. Ez ji wê kiriyara xwe ya nemerdane poşman bûm. Min xwe ji xwe ra got: min çima nerdeban rakir? Hêzek hundurrani ez pal dam, ku hewarîya hirçê da herrim. Her çend ku êdî dengê hirçê birîyabû, lê berazan hê jî cendekê wê didane ber limbozan. Ew bû ku min tivinga xwe, ku bi du fişengan dagirtîbû, da ser destên xwe, û her dû fişeng bi hev ra li koma berazan reşand. Bi dengê gulleyan ra berazan hêriş anîne ser min. Min bi lez xwe ber bi derê kolkê xişikand. Lê êdî min nizanî çî bû, û çî qewimî?! Min hînga çavên xwe vekirin, ku ez va li nav nivînan da me, û lingê min yê rastê jî pê tenzîfan ta qorrika min hatîye vepêçanê. Jin û zarr û pîr û kal û day û bab û xizm û kes û kar li dora min berev bûne û li ber serê min rûniştine. Dayika min jî qûrr kirîyê, davêje ser min û yên dî jî bi dengê wayîloka wê ra pîngepînga wane digirîn. A, ev lingê minî topal yadîgara hîngaye. Niha jî ku çendîn salin, ez evê êşê dikêşim û evê cenceratê dibînim, dîsan jî ez xwe sûcdar dizanim û wîjdana min li himber wê dexesî û xinizîya ku min ji hirçê ra kirîye, nerehete, û dilê min tijî kule.“

Apê Şeko bi vê gotinê ra keserek kûr kişand û xwe li ser çekalê xwe da avît û bi zorê ji erdê rabû, û kelogirî ji me dûr ket.

1993 Elwac-Ormî

Fferhengok

seh: hest, hes

qop: topal

çekal: gopal

heçe: duçiq

çûk: curek dara xurusteye, ku pîrr bitew û qehîme

qorrik: kulîmek, qalçe

fener: vekişoka kanzayî. vekişokeke ku ji asin yan kanzayek dî tê çêkirinê.

gizgizîk: leyistokeke ku ji daran tê çêkirinê. darekê weke topê xirr dikin û mixekî taybet ku serê wî yê derva tûj û bilinde tê da dikutin. bendekê li dora wî darikî dialînin û bi taw davêjin ser qeşayê û dizivirînin. zivirrok

rade: rece, endaze

pazîk: pelgên serê silkê. ji zarrokên porrzêrrîn ra dibêjin

Sexerbirin: xwe lê pert kirin

lam: hinarka rû, gepik

kînor: kinor, pîrzikek mezin û dombelekiye, ku serê wê zer û binê wê şîn û qimere û tijî kêm û edabe.

kevîrê şimitokê: kevîrê hilû bû nêzîkî kevîrê herîyê li rex newala merzela li gundê belesora jêrîn da, me zarrokan li cîhê sursurok û hêzûnkê xwe li ser wî kevîrî dişimitand.

mermerk: dareke li rengê dara gêlasê da, ku darçigaran ji wê çê dikin.

berxêr: zevîya avî

xuruste: xudrrû

rixtim: six û di hevda

hejalpejal: hejal û pejal, çiq û pelgên dirêj û ser hev û ber hev ra

qoşelûle: çifte, tufenga cot lûle

dûmahîk: kutayî

teqîkirin: azimandin

qiliftî: bi tîrrane û nedurustî

Misqalek Hiş

Yekî girî beranî, bi zend û bend, û kîrrane*, çepildirêj, navmilpan, qefesşêr, navtengzirav, bi gevde û di qelafetê pehlewana da, serterrikî, enîmeydan, birûpalikî, çavgeş, guhlewaşî simbêlpirr, pozqulozî dev û lêv bi gomberî, hêtanpêtanî, hilhopanî û bînanî darek palûtê berk û bitew, qal û qahîm, û bi hejal û pejal bû.

Serhişk û xeberreq, zarçors* û tûrre, kêmxeber û bêhinteng, bi saw û pilingçeng bû. Dema ku hêrs dibû, her du çavên wî yên geş û cuwan dibûn du pilotên sore agirê dojhê. Birûska `kul û mirinê ji ber çavan difirî. Du mûyên gîyanistîni li nav çavên wî da dirûniştin. Kê diwêrî ew bida xebirdanê!?

Tîrs û saw û heybeta wî dilê her bînerî dilerizand. Lê li ser van xû û xideyên xwe ra bi xeberek xweş, zimanekî lûs*, polotqeyek* germ, gotinek nerm, pesnekî vik û vala nerm û sist dibû. Hema bi virreke dilxweşker û pesnek vala zebeş diketin bin milan, û bi halanekî* bînanî qalîka li ser sêlê dirreqîsî û xwe ji xelkê ra bê don diqeland. Bi kîjan miqamî lêdana, li ser şîrîta wan dilîst. Wisan saf û sade, bê girê û çiv û çep û çûrr bû, ku bi peyvek şîrîn, kevîrên di pêşa xwe da davîtin û sernermî û birdebarî û dilovanîyê cîhê xeşm û saw û heybet û serhişkîyê digirt. Te digot qey tasek ava sar li ser wî agirê dojhê da kirine. Di cî da sik û sar dibû, û ditemirî. Ew pilingê çeng bi xûn dibû berxeke êm û milayîm. Wisan nerm dibû, ku te barê hêkan lê bikira û tu li ser suwar bibay.

A, *Gelho* li deverê da weha navdar bibû. Nav û dengê wî, belayî axaran bibû. Navê wî ji çar nîkarê Kurdistanê belayî çar qurnê cîhanê bibû. Ewî mêrê han li du bareyan da nav derxistibû. Yek hêz û pêz û hêrs û saw û tûrretî û tosinîya wî, ya dî jî bêhişî û nezanî û sadetîya wî bû. Îca mîr û hakim û beg û axayên deverê baş li ser xû û xideyên wî ketibûn. Ewana *Gelho* bi zimanekî digirtin, û ji mirinê ra bê çine û xorrayî ji bo xwe didane şolê û bêgarî jê dikişandin.

Hêştira kê li gelfiyi da hol biba, hêştira kê torratî bikira, barê kê xwar biba, lingê gayê kê bişkesta, mahîna kê ber bavîta, çêla kê li bin boxan da pişt lê bişikesta, madaka* kê neban biba, `kelê kê di bin kotanê da bibizdîya, dîwarê paga\* kê zik bida, banê mala kê tep biba, gerdûna kê biketa xendeqê, cerdê bavîta ser `kerîyan û terş û talan bikişandana, ser gund û zomeyan da bigirtana, bi kurtî kê derê barekî giran heba, astengek mezin çê ba, girêyek `kor heba, çi qeda û qotik bihata pêş, hawarî û gazîya xwe bi *Gelhoyi* dadixistin. Didane bin çengan û ew bi pesnan dikişandin kûranîya meydanê. Di wan demên pirr buve û hêvirze da, Gelho dibû mêrê hawarî û gazîyan. Mêrê meydanê. Mêrê oxilme û qawmeqûtên giran. Hindî ku kar bi *Gelhoyi* hebûn, *Gelho* berdilka li ber dil û pîrzika li ser zimanê wan bû. Lê gava ku *Gelho* ewana li astengên giran û dujwar dideranî, û barên giran li ser milên wan dihilanî, `koregirêyên şola wan ji hevdu dideranî, dujwarîyên wan dikire hêsanî, û giştî gîrodarîyên wan ji nav dibir, û ewana derdixiste feraxetîyê, kesî ji *Gelhoyi* ra nedigot: *Kûçû were a li dera han çûço!* Dema ku girêya wan pişt diket, *Gelho* tirrane û pêkenokê jin û zarrên wan bû. Gava ku mêvandarîyek heba, xwarin û vexwarin û pûrr û talanek, şayî û dîlan û çeşnek heba, kê hay ji *Gelhoyi* hebû! Dixwarin, vedixwarin, dileystin, û direqisîn, heylo binê amana xwe jî ji *Gelho* ra nedişandin. Li ser wê jîna *Gelhoyi* ra jina wî her dem li nav malan da cilşo û nanpêj û berdestk û tepikêker û teşîrê bû. Zarrên wî jî wekî wî salê carekê xwarinek germ bi çavên serê xwe nedidîtin. Her dem nîvrût û pêxwas û başawla* bûn. Hemû zer û zerhimî çav di kor da daketî, gepik qorr û hişkolekî, liçik bi pozan ketî, lêvqelişî û bizmirî, teşkbilûr û leklekî, pîrça serê wan weke pîrça serê sexrecin û elk û meçêtiran, salê carekê ava germ li ser leşê wan neketî, gincirr û pîne û perrû li ser çokên wan ketî, rişî li dav û dehmen û dermilkên wan va daliqîyayî bû.

Lê *Gelho* li ser vî hal û hewalî ra hertim bêçine û xorrayî ji xelkê ra dixebitî. Kêm caran, ew jî eger yekê dilovanî jê ra bikira, ew nanoziko ji xwe ra dida xebatê. Ew jî çi xebat!? Hemû xebatên zikdirrîn û bènçikîn û mêrbizdîn bûn. Karên ku kêmtirîn boveyên wan cokên xûnê bûn.

Hemû carê ku *Gelho* bi sadetîya xwe dixapîya, û dikete van karana, apê *Rizgar* li ber ra derbas dibû, û li ber lêva xwe da digotê: “Ay Xwedê hişekî bide te!”

Kê guh dide gotinên *Rizgari!*? Xeberên *Rizgari* bînanî kevirekî li nav çavên *Gelhoyi* diket. Gelek caran jî lê tûrre dibû û digotê: „Ji te ra çi?”

Ew hîmî pesnên vik û vala bibû. Di wan demana da, xoşina wî ji xeberên rast ra nedihat. Di wan çaxana da ew hewceyî pesn û medhên vala bû: „Ha *Gelhan*, ha! Mêr li ser *Gelhani* ra nehatîye! Bila malê meyî şîrîn bi qurbana *Gelhani* be! Bila malê meyî mirî ji *Gelhani* ra gorî be! Mêrê tayê *Gelhani* tune!”

A... ev curre xeberana binhingilên *Gelhoyi* tijî dikirn, û her çi pirtîya hişê wî jî ku hebû, ji seri didizîn.

Gelek caran giştî lêzan û rêzan û dilşewitîyên deverê li ser hev da dicivîyan û li hev kom dibûn û li bara *Gelhoyi* da diketin şêvr û gengeşê, û digotin:

„Xwezî li batî zor û hêza mil û baskan, qewata hestik û qudûmên çokan, xûna germ û leşê giran, hêt û pêtên tevku tayî, zend û bendên tevbadayî, girî û gevdetîyê, hêrs û tûrretîyê, xeşm û xofê, saw û heybetê, hêz û pêzê, hema misqalek, hema nîv misqal, hema nîvê nîvmisqalê hişê wî heba. Hînga yê bizanibîya, ku hêza mejî û qeweta hiş û seri, gelekî ji zora bask û milan, ji qudûmên çokan û girî û gevdetîyê bi wectire.”

Ca hînga hemûyê pev ra destên xwe li çokên xwe dixistin û digotin:

„Lê ka hiş?! Xudê tu hişekî bidê! Û ewî ji vê bêgarî û cenceratê rizgaar bike!”

Lê sadetîya *Gelhoyi* rê nedidayê, ku van xeberana bibihîze. Ew her li ser dema caran bû. Bi çi gotinê nedihate guherrînê.

***

Gerdûna kuleşê mala Xanê zardostê dildujmin, li nava zevîyê ber bi bêderan rê ket. Genimê zevîya wan ya berav guşî girtibûn. Gurzên genimi giran bûn. Çîrreçîrr bi tekerên gerdûnê ketibû. Dengê tekeran ji deşta binîya malan da belayî axaran dibû. Nîrevan bi dengekî nerm û giran wêlewêl danîbû, ji `kelan ra lawje digot: wêl wêl..

Carcaran jî xerezanek davîte navtenga `kielan. `Kelan zor didane xwe û gerdûn pêş da dixişikandin. Dengê nîrevani û çîrreçîrra tekerên gerdûnê li ser dengê xişexişa kuleşi ketibû. `Kelan bi zorê gerdûn li dû xwe ra dixişikandin. Li wê demê da xirreberek kete ber tekerê gerdûnê. Ne ji gav da `kelê Çore uskura xwe bada û gerdûn ji axûrê* derket û tekera wê ya milê çepê ji xetê fistiqî û li coka li rex rê da, ku bînanî xendekekê kûr û tijî lîl bû, gîr kir. Hindî nîrevani li `kelan da, û li ser wan da qûtîya û heytande wan, ne hedê `kelan bû, ku gerdûnê ji xendekê derînin. Kuleş jî berebere li ser gerdûnê ber bi layê xendekê da xwar û mêl bû. Xişexişek nerm pê ket û çîrkeçîrk bi nîr û navnîrk* û zol û kulabe û şax û navajok* û çoban* û maçik* û ban û rexê gerdûnê ket. Da kû barê girane gerdûnê bi giştî li ser layê Çore* da wergerrîya û serê nîri yê layê dî hêdî hêdî bilind bû. Û zor da gewrîya `kelê milê rastê Şepali, û fişefiş bi Şepali xist. Nîrevan bi lez û bez û tirs û xof xwe avîte erdê û dest avîte benkulabê, ku ji ustuyê Şepali veke û qirrka wî sist bike. Lê girêhişk bi benkulabê ketibû. Hindî kir û nekir, nikarî girêhişkê veke. *Gelho* kete bîrê. Lê ta hewarî li *Gelhoyi* daxista û *Gelho* pê ra bigihîşt, Şepal xeniqîbû. Zû kêrka xwe ji berîka xwe deranî û bi hezar zehmet û cenceratê benkulabe jêkir. Bi jêkirina benkulabê ra serê nîri bi guj li ber peleguha nîrevani ra rabû hewa, û hindik mabû, ku ser û guhên wî bibijiqanda. Şepal jî bi fişkefişk ji bin nîri derket. Gava ku Şepal ji bin nîri filitî, qîrçîn bi gerdûnê ket û layê gerdûnê yê rastê bi giştî tevî kuleşi va rabû hewa. Îcar Çore di bin kuleş û nîri da, di nava lîl û xendeqê da kete fişefişê û xirrexîrr bi qirrka wî ket.

Hewarîya gundi pê ra gihîşt. Cemaet hirşîyan ser gerdûnê, ku `keli ji mirinê, gerdûnê ji şikestinê, û kuleş û genimi ji rijîyanê rizgar bikin. Yê ku gerdûn qol* dikirin, yê ku xirreber û xîç û kevir davêtin ber tekerê. Yê ku çîm dibirîn û davîtin nava lîlê, yê ku serê nîrê Çore bilind dikirin, yê ku li bendkulaba uskura Çoreyi dixebitîn. Lê karê çî kesî nibû. Di wê demê da *Gelho* li nava deng û gazî û hewarîya civatê da gihîşte rex gerdûnê.

Ha *Gelho* ha! Ha tu bavê min kiribî! Ha malê minî şîrîn ji te ra gorî be! Ha şêrê sorî navmilpan! Ha mêrê meydanê!

Evana dengên civatê bûn, ku halan didane *Gelhoyê* jarî belengazî, bê hiş.

Gelho li nava halanên civatê da, milên xwe bihostekî dûrî xwe girtibû. Kom qelaşt û gihîşte rex Çoreyi. Fişefiş bi Çoreyi ketibû. Çavên wî sor bibûn. Kef li ser devi ketibû. Zimanê wî bihostekê derketibû derva. Gava ku *Gelho* giheşte ber gerdûnê, civatê dest ji têkoşînê berda, û ji ber *Gelhoyi* tîş bû. *Gelhoyi* çepilê xwe dirêj kir, û xwe bi serê nîri yê vala va dar da kir. Du, sê hing dayê. Lê ya bûyînê nibû. Çend kesan jî pê ra xwe bi nîri va dar da kirin. Serê nîri rabû û rûnişt. Te digot qey *Gelho* û Çore bi hevdu ra denglekişo* dilîzin. Nişkêv da qîrpîn bi çobanê ket û nîvê kuleşi li ser gerdûnê şiqitî û rijîya nava cokê û têkelî av û qurrê bû. Bi rijîyana nîvê kuleşi ra gerdûn kûşkê sivik bû. Îcar *Gelho* karî serê nîri rast bike. Komelê jî hema nav li *Gelhoyi* didan. *Gelho* kete bin nîri û komelê jî gerdûn qol kirin. *Gelho* hate coşê û zor da xwe. Gerdûn ji cî leqiya. Di wê demê da Çore hingek da xwe û nîr li ser *Gelhoyi* da bada. Qîrpîn bi pişta *Gelhoyi* ket. Seh kir ku tiştek li nav dilê wî da işkest. Bendek ji pişta wî qetîya. Lê halanê komelê nehêla, ku *Gelho* êş û jana hundurrani bide der, û ser xwe va bîne. Bi hezar êş û azarê gerdûn bi hêza mil û baskên *Gelhoyi*, uskura Çore û halanên komelê ji xendekê derket.

Gelho bi bînfîşk, li xûnê û xûyê da cûm bûyî, bi zorê xwe gîhande ser kevirê reş rex axûrê. Kundkî li ser kevirê reş rûnişt. Gurzî li leşê wî ra diçûn. Pişta wî tîr dida. Janeke tund kete hundurrê wî. Gerdûn li nava herra û helehela û dengedenga komelê da ber bi bêderê rê ket. *Gelho* jî tik û tenê hema wisan li ser berê reş rûniştî ma. Zor da xwe û destê xwe da ser çoka xwe, tevî êş û azaran li ser berê reş rabû. Gerdûn gihîştibû ber bêderê. Lê taze *Gelho* li ser kevirî peya dibû.

***

Eva meheke xişte, ku *Gelho* ketîye nava nivînê. Gincirrek danane binî, û palasek avîtine ser. Ji bilî Apê *Rizgari* kesî derî lê venekirîye. Kes nizane ka *Gelho* mirîye yan zindîye. Her tenê çend zarrûyên gund fêre bûne, carê carekê, tèn li ser banê mala *Gelhoyi* û xwe hildavên û metelokan dibêjin û bi *Gelhoyi* dikenin û ewî dikin tirrane:

„Rabe rûnê, rabe rûnê

Binîya mala, li rex coxînê

Gelho kete bin gerdûnê

Ji qûnê kişîya coka xûnê

Rabre rûnê, rabe rûnê. „

Jinka wî yê carê carekê berde zarrûyan, û careke dî zarrû tèn û xwe li ser banê wan hildavêjin û dibêjin:

„Rabe rûê, rabe rûnê...“

Apê *Rizgar* li ber serê *Gelhoyi* rûniştîye û tu çawan morîyan pê va bikî, wisan bi hûrgilî serbihorîya *Gelhoyi* ji şerê Dîlemîyan û Deysim, ji şerê Quds û Felestanê, ji yê Dimdim û Çardêranê, ji Şah Ebas û tevkujîya Mukuriyanê, ji Nadişah û cenga Hindistanê, ji koçbera Xorasanê, ta roja îro heylo şerrê Îraq û Îranê ... ji wî xwe ra şirove dike. Ji ber şîretên Apê *Rizgari* berebere hişê *Gelhoyi* tê seri. Berebere li ser xwe va tê. Hiş va diçe, û gotinên Apê *Rizgari* yeko yeko li nav serê xwe da dibe û tîne. Rabihoîya wî tê bîrê. Raste, eva temeneke, temenekî dîr û dirêje, ku li dirêjaya mêjûyê da, li dirêjaya mêjûya temenê xwe da, li dîroka jîna xwe da, hindî tê bîrê, ji xelkê ra, ji bîhanîyan ra xebitîye. Zikê xwe dirrandîye. Piştî xwe îşkandîye. Xwe şil û seqet kirîye. Ji bo çi? Destvehata wî ta niha çi bûye?! Her tenê tiştî ku ta niha danê, aferîn û ehsent, barîkella û saxolek vik û vala bûye û bes. Ew jî ne li her gav û demê da, belkî tenê di demên hewcedarîyê da

Her tenê li demên tengasî û gîrodarîyên mezin da, li çaxên hewcetî û oxilmên giran da *Gelho* dikeve bîra wan da...

Bîna tiştê ku taze ji xewek mêjûyî, ji xewa bi nav û bang ya dewrê Diqiyanosî rabûye. Gotinên Apê *Rizgari* yên vê carê tevî kiriyarên nebaşê gundîyan li *Gelhoyi* kar kirin. Gotinên Apê *Rizgari* vê carê weke birûskekê li nav mejûyê wî da çirûsk vedan û bûn gurrî û şemalk û xetîra rêka rizgarîya wî..

Te digot qey taze *Gelho* ji ser berê reş radibe, herrîya bi leş û gil û gincirre xwe va paqij dike û berê xwe li ser gundî û cînanan da dike û gazî dike: Gelî gundîno, gelî cînar û bîhanîno êdî bêgarî bese!...

1993 Elwac. Ormî

Ferhengok:

kirrane: kelê nexesandî

zarçors: bedziman

lûs: hulû

polotqe: ramiyarî, heman peyva polîtîke

halan: han dan

madak: gamêşa mê

pag: tewle

başawla: bê derpê

navnîrk: darikekî biçûk û bitewe ku li nîveka nîri da dikutin û zolê li dor wî ra dibin û dînin.

navajok: wekî navnîrkê ye, lê li nîveka girdêla şaxê gerdûnê daye.

çoban: ew zincîraye ya ku her du serên wê bi maçikê gerdûnê va girê didin û nîveka wê jî davêjin girdêlê û pê manîşkan dişidînin.

çore: gamêşê/a navçavan sipî

qolkirin: paldana gerdûnê ji layê paşîyê bo pêş

denglekişo: elakuleng, leyzeke ku nîveka darekî didanin ser kerikekê yan tişteki bilind û her leyizvanek li ser serekî wî darî rûdinên û hevdu ji erdê radikîn û dadixin.

Gornebaş*

Gihîştibû rex gorrîstana gundi. `Kêlek mermerîne bilind bala wî li ser xwe da rakêşa. Kêl li ber tavehîvê diçilvilî û rewneq diketê. Bi dîtina kêlê ra merg û mirin û xûn û kuşt û kuştar hate bîrê...

Gava ku dujmini kozîka wan bombebaran kir, pirtikên goşt û hêstikên leşê hevalên wî çûne hewa. Bixwe jî nizanî çi hatîye seri. Hînga çavên xwe vekir, dîna xwe dayê, waye li hewşek mezin daye. Hewiş tijî mirovên şepirze û birîndarin û nalenal û kalekala wane. Hewişek bi dîwarên bilind û ser serê dîwaran jî teledirrik kişandibûn. Hêdî, hêdî hişê wî hate seri û zanî dîl hatîye girtinê...

Meh ji mehan û sal ji salan bihorîn. Du, sê salan li ordîgeha dujmini da ma. Şevêkî tevî hevalan nexşa revê kişandin. Tê bîrê; gava ku xwe li ser dîwarên bilind ra avîtin, bû girm û hor, agir li ser wan da barî. Hindî hêza wî hebû, da lingên xwe û ji cîhê qewimînê revî. Ta ku birîna wî germ bû, nizanî. Lê gava ku birîna wî sar bû, tîrê da binê dilê wî û nehiş ket. Hînga çavên xwe vekirin, xwe di kolka şivanekî da dît. Pîredayika şivani li ber serê wî rûniştibû, birînen wî drman dikirin...

Seyên gundi reyîn û hevo û firêtên bîr û hizrên wî pizirandin. Dûr va mala wan li perrê gundi da seha wî li ser xwe da rakişand. Roja ku yê biçûya leşkerîyê hate bîrê... Mehmûdê birayê wî ku taze berê simbêlê wî xuyî dida, hat û destên wî ramûsî û gotê : „Keko zû were mirexesîyê!* “ Ewî jî her du lamên* Mehmûdî yên ku bînanî du bihîyan* taze kulk didan, kire devê xwe û maç kir. Dayîka wî tasek av li pey reşand. Xanê jî piştî xwe dabû wan û pê kujê xavka* xwe hêsirên xwe ku bînanî reşêşka baraneke buharî li ser sûretên sore sipî da dirrijyan, paqij dikir.

Gava ku Xanê hate bîrê, dawata wî jî kete bîrê. Şeş, heft mehan berî wê hindê ku navê wî bo leşkerîyê derkeve, dawat kiribû. Birazava dara zavayi li ser serê wî girtibû. Gava ku bûk ji hespê peya dikirin, ewî sêveke sor ber bi bûkê virvirrandibû. Zarrûyan sêv li hewale girtibûn, û sêv li nav destên wan da letletî bibû, durust bînanî wê narincoka ku avîtibû kozîka neyaran, û pirtikên leşên leşkerên neyaran şandibû hewa...

Bîneyên Xanê, ya dayîka wî û Mehmûdê birayê wî hemû yeko yeko bînanî perda sînemayê li pêş çavên wî ra derbas bûn, û di dilê xwe da got: „Erê,.. niha gereke Mehmûd çûbe leşkeriyê. Belengaza dayîka min û Xanê niha tenê mane.“

Her çend ku destên wî ji kêla mermerîn nedibû, û dixwast bizanibe, kanê ewê tazemirî li gundê wan da kêye, lê bi zorê û bê hemdê xwe ji gorristanê dûr ket. Te digot qay bi her lingekî wî va, du beraş girêdane. Bi zorê li hevrazê gorristanê da ber bi mal xîşikî. Şev ji nivîyê derbas bibû. Hêdîka xwe gîhande ber derê hewşê. Derî li pişt va daxistibûn. Bi zorê li dîwari ra hilkişîya û dakete hundurr hewşê. Hêzeke nehîni û razdar ew ber bi oda Xanê kişand. Hêdî pêngav rakir. Û ber bi derê sivderê çû. Derî vekir. Tavehîv tijî sivderê bû. Derê odê bi hemmet vekir. Destê wî bê hemdê wî çû ser kilîda çirayê. Çira berdayê. Di gel ronahiyê ra, bîneqabek mezin ku li dîwarê pêşberî dêrî va darda kiribûn, bera wî li ser xwe da rakişand. Bê hemdê xwe li ser bîneqabê da çû. Mehmûd û Xanê dest avîtibûn ustuyên hevdu, û pêkve bîne avîtibûnê. Durust çawa ku ewî û Xanê tev bîne girtibûn. Li rex wê qaba bîneyê da, bîneqabek dî dîyar dikir. Melayekî defterek mezin dabû destê xwe û li nîveka Xanê û Mehmûdî da rûniştibû. Xanê xerîk bû, defter îmza dikir. Dilê wî tep bû. Serê wî gêj bû. Li ser milê rastê da zivirî. Dîna xwe dayê waye, Mehmûd û Xanê destên xwe li uskura hevdu ra birine û nîverût hevdu himêz kirine. Û her du jî li xewek şîrîn da noqim bûne. Libên xûyê wek dilopên xunavê zipik zipik li ser tefeşa sor û sipî û gurroverr û gulvedayî ye Xanê ra avîtibû. Mehmûd jî serê xwe danabû ser zenda kever û her dû tev xew ra çûbûn. Agir bi serê wî ket. Çingîn ji mejûyê wî hat. Tevizî li leşê wî ra çû. Li gavekê da hezaran hizrên ne baş li nav serê wî ra derbas bûn. Leşê wî gizgizî. Dilê wî bi tundî lêda. Çokên wî sist bûn. Bêhna wî hate girtinê. Weke sîtavkê sipîçolkî bû. Hindik mabû nehiş bikeve erdê. Ne ji dil destê wî kete ser kilîda çirayê û çira vemirand. Bi vemirîna çirayê ra, Xanê qilqilî.

Bi lez xwe ji odê avîte derva. Li sivderê da ew û dayîka xwe li hevdu derketin. Hindik mabû serê wan li hevdu biketa. Her duk weke du peykerên bêgîyan li cî da hişk bûn. Te digot qey birûskê li wan daye. Her duk çik rawestabûn û li hevdu mêze dikirin. Dayîka wî bi lalome û tetepete devê xwe ji hev vekir û bi zorê karî bêje: „E...h...me...d!“

Ewî jî bê hemdê xwe got: „ddd dayê...“

Dayîkê destên xwe ji hevdu vekirin û xwest, ku ewî himêz bike. Lê nişkav da Ehmedi xwe li bin destên wê ra kir, û bi lez ji sivderê derket. Bû şîrpîna dayê û weke peykerekê li erdê ket. Bi dengê ketina wê ra dengê derê oda Xanê jî hat.

Te digot qey alolê devê xwe ji hev vekir û Ehmed daqurtand. Ehmedi bi lez gav rapîvan û kolan li pişt serê xwe ra hişt û xwe gîhande gorristanê.

Xanê jî xwe gîhandibû ser serê dadê. Dadê li ser hev digot: „Ma cenazê letletîbûyê yê Ehmedi ji me ra neanîn!? Ma cenazê wî ji berayîka şeri neanîn!? Ma me ew çal nekir!?Ma...“

Xanê pirsî: „Çi bûye dadê!?“

-Kiça min Ehmd hatibû, Ehmed, Ehmed..

-Dadê qey te xewn dîtîye!

-Na kiça min, min bi çavên xwe ew dît...

-Dadê qey...

-Na lawo...

***

Kêla mermerîn li ber hîveronê diçilvilî. Li kêlê hûr bû. Dîna xwe dayê, waye bi ava zêrri li ser nivîsîne: *Gorra gorrbihîştê bêmiraz, Ehmedê kurrê Îsa, ku li roja... li berayîka şerrê dijî Seddami da şehîd ketîye.*

Êdî nikarî xwe bigirta. Te digot qey duniya tep bibû û ew di bin da mabû. Ji nav gorristanê derket û bi lez û rev li pişt girê gorristanê da fitilî û li nava bişîyi da bezir bû.

Sibetirê ev gotina li nava gundi da dev bi dev digerrîya û bû gotegot:
 „Şevê dî Ehmedê kurrê Îsa gornebaşî bûye. Dayîka wî û jinka wî Xanê ew dîtine...“
 1993 Elwac-Ormî

* **gornebaş**: gorekî bîr û hizrên gelêrî mirovên kiriyar nebaş piştî mirinê zindî dibin û li libsê dirrindeyan da tèn mala xwe û alozî û giriftan ji mala xwe ra çê dikin. Ji wan mirovana ra gornebaş dibêjin.

Lam: gepik, hinarkê rûyan

Mirexesî: îzin, tezkere

Bihî: heyve

Xavik: destmala serîyan

Hezarimîn Hêk

Bînanî gizîkek tiftîka badayî, xirr û pîrr û nerm û nol bû. Xweşik û ruhsivik, te digot qey lûfîkek armûşê penge, ku bi destên nerm û germe kiçek xame, teşîrêsek evîndar û yarhebîn

hatîye rîstinê û bûye gulokek jîndar û holek mexmerîn. Cuwan û cindî, bedew û berdilan, xincîlane û neşmîl û germ û nerm û lûs û dilhebîn bû. Dengê wê te digot qey zincîre . zincîrek bi teqil û aheng, rêz û li dû hev, wek rêzek mûsîqayî; çîv, çîv, çîv...

Dengekî dilbizvîn û balrakêş û nazik û germ. Dengekî wisan xweş û dilhebîn û pîrr evîn bû, ku li ser dilê dilkevîran jî kar dikir.

Bi zorê dihate bîrê. Bînanî xewnên şevan, xewnên şevên rev û bezê, şevên helat, helatê, şevên xûnê û asin û agiri, şevên bizotên mirovxor. Lê niha?... waye li ser hêlivanka bê hêk, hêlivanka sik û sar û bê pûş û pelaş, hêlivanka bê falik, li ser keşkekê, ku li cîhê falikê danane bin, karê hêkkirinê dike. Diqewime, ku eva hezarimîn hêka wê be, ku bi du destan pêşkêşî xudani dike. Hejmar ji destan derketîye. Nizanê ya çendane. Lê hindî ku tê bîrê, mirîşka hêkker bûye. Li seretaya mirîşkîniya xwe da, roj hebûn, ku du hêk dikirin. Roj hebûn, ku hêkên du zerik dikirin. Seretaya warikîniya wê baş tê bîrê. Çendê şeng û qeşeng û bi naz û dilbixwaz bû. Xoşewîst û berdilka kelokan û berdevka mirîşk û warikên qelew û bedew bû. Rûxweş û geş û cuwan û berdilan û deîyedar û bi heyt û hût bû.

Êş û jan û çîk û birûskên hêkê alozî kirin nav hevo û firêtên bîrewerîyên wê. Serobinî hev bû. Çîk û birûskên vê carê rengê jana yekimîn hêkê didan. Jana hêka xûnavî, hêka nuxurî.

Bînanî niha tê bîrê, hînga gava ku diçû ser falikê, û di hêlvankê da ditelîya, xudani serî li ser nediqetand. Gavê û lehze li pişt çît û perdan ra, li qelşa derî û penceran ra, li celxa derkê hêlvankê ra weke çawa evîndarek dizî va li giravîya xwe binihêrre, dîna xwe didayê. Dihât û diçû. Te digot qey ew jî dixwaze, bibe şîrkê wan êş û janan.

Gava ku ji hêkê rizgar dibû, bi selewat û qîrreqîrran per li hev dida û xwe davête himêza kelok û varikan. Kelok bi qîrteqirt perr û baskên xwe jê ra li erdê disût û xwe li ber da diqelizand, û pêşewazî lê dikir. Xudanî bi tilîlî û fitefît garis û kirrkirrk, qût û çinîkên çivir li ber direşand. Li saya serê wê da, kelok û mirîşk û warik û fexkîkan jî zikekî mutribî dixwarin û tivinga xwe zeytax dikirin.

Çîk û birûskan ew tev givaştin. Çavên wê reş û tarî bûn. Perdeyek sipî jêle hat û li ser çavên wê yên zere karîbarî da rûnişt. Çav çûn li tepe seri asê bûn. Çav lê qulibîn. Dunya li pêş çavan reş hilgerrîya. Qirpeqirp bi parxan û qalça wê ket. Hêz da xwe. Hêz li ser hêzan. Taw li leşê wê da nemabû. Xwe dida zorê. Xişexiş bi perr û baskên wê yên hişk û req û rût û pîr diketin. Cara yekê, bo wê hêka nuxurî jî ev hemû cencerat û êş û azara nedîtibû. Bê weş û bê taw bûbû. Pîrbûnê lê kar kiribû. Nikarî hêz bida xwe. Te digot qey çiyayekî kevirîn, zinarekî rêşî giran li newala qalça wê da gîr kirîye. Hindî zor dida xwe, nikarî ew zinara li wê dolê ra bixişikanda. Zor da xwe, lê bêçine bû. Feyde nekir. Duniya li pêş çavan reş û tarî bû. Perda sipî car du jêle kete ser çavan, û êdî jorda nehat. Li ser hêkê hişk bû, bû çö.

Piştî çend rojan bêhna genî ya leşê wê seha xudani li ser hêlvankê da rakişand. Hat, bê hevsele, bi bîz û micis, bi bilmebilim û porteport, pêpîkê wê ra girt û ew li hêlvankê kaş kir û virrvirrande ser kulîfeng: „Keftara sikitî! Lêdaye ev derana lewitandîye!.. Cehennem be herre!...“

Piştî demek kurt, kelok û varrik û fexkîkên wê yên xoşdivî li ser leşê wê berev bûn. Pêş da leşê wê yê pîrr ispî û ispişkên li ser perr û baskên wê dane ber dimikan. Hêdî, hêdî dimik li leşê wê yê qermiçî ra kirin û goştê wê yê çîrr li nav dimikên tûj û pîrr hêzên wan da bû piroze...

1993 Ormî

ferhengok:

gizîk: guloka biçûk

Falik: ew hêka ku dadinin bin mirîşkên hêkker, da ku mirîşk li ser da hêk bike.

Fexik: kelokê sawa, bêçe

Tifing zeytax kirin : kinayete ji têt xwarinê

Dol: newal

Nan Tale

Goka agirîne duniyayê li dor serê wê ra dizivirî. Li nav avê û agiri da bû. Wisan xûyî dabû, ku kirasê wê bi leşê wê va zeliqîbû. Hulm û gulmek veto ji leşê wê radibû, te digot qey taze ji serşokê derketîye. Ber bestan* xeber dida:

„Kurro rizgar neçe!...Rizgar tu yê birîndar bî, neçe!.. Neçe çîya bi dûmane... Hîvîyê bîne!...Be kanê Hîvî!?... Kurro Rizgar neçe çîya sare....neçe....“

Neditebitî. Xwe vî alî wî alî diquliband. Bê hedûr bû. Şêtane* li dû qisedana* xwe ra girtibû û digot:

„Riz...ga...r....Kurro neçe Romê...Kurro neçe Romê, Rom xayîne...te dixapîne... Ay dadê bera xwe bide van kûçikana... tu li qîlên wan binêrre!... Ay babo ev segane nahêlin em li mala xwe da jî bihewin...Ay qîlên wan çend dirêjin! ... Na, na qîl nînin, sernêzene*...“

bayê tunde payîzî lêda û hebinê çadurê qetand. Bi qetiyana hebinê çadurê ra, bayê tund li neitika wê girt, û çavên wê hêdî, hêdî ji hevdu vebûn. Mija li ser çavên wê berebere la çû. Jinikan

dor lê girtibûn. Yekê destê wê kiribû nav destên xwe da, û diperixand. Yekê jî destmalek terr kiribû, danîbû ser sîngê wê. Çavên wê li ser teke tekên pîrekan gerrîya. Pîrekên nas û nenas. Li dora xwe nihêrrî. Çadurê ku ew têda bû, tijî nexoş û mirî bûn. Term ketibûn ser hev. Nalênal û xirrexirr û ah û zar tevî hevdu bibûn. Yên ku xwe li erdê vedigevaztin. Yên ku hilq dihatinê û vedirreşîyan. Nîveka çadurê tijî verreşandin û gild û gemar bibû.

Lerzeke tund kete leşê wê. Didanên wê lev digirtin. Lê sar bû*. Leşê wê tevîzî. Xûya wê hişk bû. Çermê leşê wê nok, nokî bû. Tûka leşê wê bîz, bîzî bû...

Duniyayê li dora serê wê ra çerx lêda. Gijên ji serê wê dihat. Dil û hinavên wê agir berbibûnê. Dil hebû, dest biavîtayê û dil û cergên xwe ji qefesa sîngê xwe derîna û biavîta derva. Du, sê caran hilq hatinê. Paşê kire îske, îsk. Dîsan dilê wê xeriqî. Leşê wê sist bû. Çavên wê çûne ser hev... bîrewerî ..Rev û bez û helatin...

Kiçka wê ya şîrmij li himêzêye, û li dû xelkê revpêketî ra dihelê.. ew du heftî bûn, ku peyatî rê dipivîan...

-Ay dadê dirrik li pîyên mi ra çûn!

-Way bavo çoka min!

-Ay dadê dêranê!

-Way babo destên min bigre, ez ketim!

-Ay qirrik firroke hatin!

-Bihelên!

-Xo bişêrnewe!

-Bihelên...bi...he..lê...n...

Girmegirma topan, qirmeqirna gullan, girrêna firrokan, ah û zarîyên jin û biçûkan, gazî û qûtîna mêran, bêhna barrûtê, duniya daye ber xwe...

Eve du, sê rojin çî tişt ji xwarinê ra peyda nekirine. Sîngên wê hişk bûne, mirçiqîne.

Zarezara dergûşa wê ye. Yê carê carekê, sîngê xwe bavêje devê dergûşê. Dergûşê bi lez devê xwe têke sînga wê û bi gef û gurr hilçirre. Lê tiştek di gewrîyê da naçe. Yê çîçik berde û biqîje. Qijîna wê yê li ser dengê topan û nalîna birîndaran û kalîna jin û zarran bikeve û çil û çîyan bihejîne. .. hêstir û xûn û xûyî tevî hev dibin. Dê zarrokên xwe davêjin. Lê Nêrgiz Hîvîya xwe navêje. Ew hîvîya jîna wê ye.

Ew Hîvîyê weke ruhê xwe xudan dike. Wisan daye himêza xwe, ku eger giştî hêzên cîhanê berev bibin, nikarin, ewê ji himêza wê derînin...

Dilê wê li hev dikeve. Serê wê gêj dibe. Dîsan dest pê dike û li ber bestan qise dike:

„Wayê... Dadê qirrikê, tu li van berazana binihêrre... tu li limbozên* wan binihêrre! Wayê! Hûn û xwedayê xwe nehêlin. Dadê qirrk!...“

Li binê gelfeyekî kûr da, hemû berevî ser hev dibin. Kê çî heye, derdixin û li hevdu parve dikin. Lê êxsîr hind zore, ku çî tişt xwe li ber nagire. Xwe digehînin dev sînori. Çend rojan li devdevî sînori dimînin. Jin û zarr û pîr û kal, li ber sirr û serma û tirs û bîrsê, bînanî pincarrên derbuharî, ku ketibin ber hêrişa firtoneyek bi hêz û şexteyek* tund, dihirşin erdê. Kelexin, ku li ser hevdu da dikevin. Bêhin dikeve kelexan. Kê heye wana bişo û kê heye wana çal bike!? Her kes ketîye hewla ruhê xwe da. Piştî çend roj û çend şevan li jêr berqa sernêze û qundaxên tivingan da digehine besteke req û rût. Serê mirovê niv sominê didenê. Paşê çadur tene vegirtinê. Bîst kes li jêr çadurek reqe rûte bêy serraxe, bêy binrax da cî digirin.. Bayê payîzî lêdide û çaduran dihejîne û ewên ku li hundurrê çaduran da xwe li ser hevdu da qurmiçandine, li ber serma dirricifîn.

Piştî du sê rojan jin û mêr lev cuda kirin. Jin û zarr layekî û mêr jî layekî. Dorandorî wan jî têledirrik çeqandin.

„Kurro Rizgar! ... Kurro neçe, çîya bi dûmane.... Ay dadê tu li van berazana...Limozê wan!... Ay qîlê wî gurê hanê çawa dibiriqe... Tu û Xudê tu nehêle... Ay dadê Hîvîyê ji min distîne.. Hîvî birin... Nehêlin.. Hî.. v.. î...“

Têledirrikan çadûra jinan û mêran jêk veqetandibûn. Mêran gelek caran xwerekên para xwe davîtin nav jinan. Rojê bînanî her car bû virrevirra sominan ji çadurên mêran hatin nav çadurên jinan. Jin û zarran nan ji destên hevdu dirrevandin.

-Ay dadê `korê ev nana bo hind tale!?

-De bixoy çî jê nayê, tu zor bîrsî mayî, lew ra. Tama devê te tal bûye. Nan bo çî tale!

-Ne dadê nan hişkevaye, tîrşî va dihingêve.

-No lawê dada xwe, tu yê fêrî nanê tendûrê û kadeyan bûyî, eve somine lawo lew ra te xweş nayê...

-Ay çavên dayîka we birrijin..

Di gavekê da nan vehêran. Bîrsî beran vedihêrin. Tîrşatî û talatîya nani li ber çavên wan ra nayê. Her kesek li wê hizrê da bû, ku tendûra zîkê xwe dagirta...

paşî gavekê serên nanxwerîyan li ser leşê wan leq bûn. Hilq û hiqîk hatinê. Verreşandin û hilvedan dest pê bû. Leş bûn, ku diketin li ser leşan. Girîn û ah û nalîn bûn, ku erd û esman dabûne ber xwe...

„Dadê qîrrik tu li vî gurgî!... tu li qîlên wî!... Ay... Tu li van berxana!... Kurro dêran gurg ketîye nav berxan!... Ay... Tu li vî beranî...Tu li van berxana. Ca zên de van termana!...“

Deh, danzde candirme ketin nava çaduran. Du kesan termek hildidan. Yekê her du destên mirîyan ra digirt û yê dî jî her du pîyên wan ra digirtin û li nav hevdu ra dikirin û davîtin paşîya maşînên serbazîyê... Jin bûn, ku destên wana ji mêrên wan diqetîyan. Mêr bûn ku bi serên daliqiyayî û çavên zil û ne ji dil xatirê xwe ji malbata xw dixwestin û di qûnka maşînên serbazîyê da diketin ser bêhna hevdu. Biçûk bûn, ku li nav dest û pîyên candirman da dihelçiqîn. Bêhna genî duniya dabû ber xwe.

Yên ku li ber bomban û topbaranan ketin. Yê ku bi helma jehrî fetîsîn. Yê mayî jî dibûne xwarê gurê harî piştêşîn û jardadayî dibûn...

Hîvîya şeş, heft mehî jî hema wisan ku devê wê di çîçîkê Nêrgîzê da bû, li ser sîngê dayîka xwe hişk bibû. Du dest bînanî du çengên reşdalaşan hatin ser sîngê Nêrgîzê û Hîvî ji wê qetandin. Qîrîn bi Nêrgîzê ket:

„Ay dadê dêranê... nehêlin, nehêlin! Hîvîya min birin. Nehêlin bibin! Nehêlin!...“

Hîvîya Nêrgîzê jî tevî tewawî hîvîyan avîtin paşîya maşînê û birin. Ta roja îro jî kes nizane, ew ku da birin û li ku çal kirin.

1994 Elwac- Ormî

ferhengok :

ber bestan xeberdan : ber pesna xeberdan, ne ji hemdê xwe û li xwe da axiftin

şêtane: bînanî şêtan

qisedan: axiftin

sernêze: nêze ya ku bi serê tivingan va dikin

lê sar bû: cemidî

limboz: pozê dirrinde yan

Derengî

Zerî zerhimî, weke sîcê*, weke sîtavkê, te bi pozê wî ra bigirta, ruhê wîyê bikişîya. Te digot qey rûçikê wî rûyê tavê nedîtîye. Qirrka wî zirav, bînanî qirrka çilûrê* beravî, serê wî weke qirreyekê li ser uskura wî ya zirav da giranî dikir.

Porrê serê wî taze pê meqesê lêdabûn. Birrbirî û pilkpilkî*. Hema bînanî pişta dubirr û kûrrên qorr û tazebirrîyî. Destekî xwe dabû jêrçena xwe û dihênijî. Gava ku çavên wî yên çirtoqgirtî diçûne ser hev, serê wî leq dibû, û jor da dadikete ser sîngê wî û nişkava vediciniqî û çavên wî ji hev vedibûn. Lê dîsan bê hemdê wî çavên wî diçûne ser hev. Carcaran jî li nava qetên bijangên xwe yê hev va zeliqî, dîna xwe dida layê xwe yê çepê. Ji çavekî wî tirs û ji yê dî hêrs dibarî. Berê çavekî wî reş û şîn bibû. Û hindî gîzekê werimî bû. Bi hatina yekimîn maşînê ra bi elepele* û lezobezo ji cî rabû.

Cemaet rijiyabûn devê rê û berê hemûyê li ser layê çepê da bû, û bê tebat çûrr mabûn, li dirêjaya rê dinihêrrîn. Çar, pênc deqîqan carekê, maşînek bi guj dihat û toz û dûman li ser xelkê çaverê dixist û bi guj derbas dibû. Bi hatina her maşînê ra komel diqurricîn* û hêriş dibirin ser maşînê û rêkê. Lê maşîn yan tijî bûn, yan jî sêrvîsên îdarî bûn, ku ewana jî yan vik û vala bûn, yan jî du, sê kes tê da bûn, û ji bilî toz û dûman û gemarê tiştêkî dî nedikirin nesîbê çav li rêyan.

Ez dîsan wekî her roj bê tebat bûm. Te digot qey li ser istirîname. Min wekî hemû rêbwarên rex rê û çavnihêr hey çav li demjimêrê dikir, û hey jî min qirrka xwe dirêj dikir û li qirrka rê dinêrrî. Eva nîvdemjimêre, ku ez ji mal derketime. Lê hê jî li serê rêkê, çav li rê û weke hemûyê berrîde rawestame. Min hind uskura xwe xwar kiribû, û li layê çepê nihêrrîbû, uskura min req bibû. Nişkava mînbûsek hevderketî û gewşek*, leq û teq, bi girregirr û xirtexirt hat û li ber me rawesta. Cemaetê rikêfî ser mînbûsê kirin. Hevdu paldan û hevdu pêpes kirin û bi zorgivîşk li ber hev û ser hev ra li mînbûsê siwar bûn.

Yên ku hevdu pal didan. Yê ku xwe li bin zikê hevdu ra dikirin û serê xwe li binçengên hevdu ra derdixistin. Her kes têdikoşî, ku ji xwe ra cîyekî di maşînê da peyda bike.

Hindik mabû, ku li jêr dest û pîyên xelkê da bihelçiqe. Min bi destê wî ra girt. Bi her curreyî bû, em li jêr dest û pîyên xelkê derketin, û giheştin nav maşînê, û li ser sendelîyekê, ku rûyê wê dirriyabû, û ewrê navaxina* wê derketibû derva, rûniştin. Pişt me ra xelkê hevdu pal didan. Di gavekê da, nîveka maşînê tijî bû. Xelk wekî pezê ku bi zora şivdaran ajotibin hundurr, riqitîn hev. Te derzî biavîta li erdê nediket. Mirovi nikarî li nav wê zorgivêşka cemaetê da bêhna xwe bikişanda.

Dema ku em li ser sendelîyê rûniştin, tozek nerm qulozî hewa bû. Hundurrê mînbûsê weke xanîyekî tijî dûkel lê hat.

Xwe li rex min kiribû girê. Bînanî tûleyekî ku taze ji devê guran derketibe, û li avê û axê da gevizî be, pirt li ser ketibû. Kincikên wî bêhna nême didan. Taze cîhê xwe xoş kiribû, ku dîsan hênijî. Dîsan çavên wî yên çirtoqgirtî ketin ser hev. Her cara ku mînbûs dikete kend û lendeke, yan rêbwarek jê peya dibû, vediciniqî û çavên wî ji hev vedibûn, û bi hêrs li ewê ku li ser serê wî ra rawestabûn, mêze dikir. Lê dîsan pêlûyên wî giranî li çavan dikirin û diketin ser hev.

Ez gerek bû, ku li demjimêra heft û nîvan li ser karê xwe bama. Lê demjimêr bibû heft û sê çarêkan. Min di dilê xwe da got: „Du caran panzde dike sî...“

Serê wî li ser leşê wî nedisekinî. Destê xwe ji çena xwe ra kire istûn. Serê her deh tipilên wî, her tipilek movikek hinekirî bû. Dorandorî nînokên wî tirîşke dabûn. Xûn û hine tevî hev bibûn û bi tipilên wî va debixî bûn. Bi dîtina hina serê tipilên wî ra min ev pirsîyara ji xwe kir: Layê me serê tipilên bûk û zavayan hine dikin, lê ev kurrke hê gelekî biçûke, ku bibe zava. Pa ev hineya ya çîye!?

Du kurrkên hevtemenê wî ku pirtûkên xwe dabûn binçengên xwe û ji xwe ra cî peyda nekiribûn, ku lê rûnên, li ser serê wî ra rawestabûn. Ew her du kurrkana yê carê carekê patik, yan peleguhên wî bixurandana û ew veciniqandana. Bi belengazî li ser serê xwe ra mêze dikir. Gava ku çavên wî li nav çavên wan her du kurrkana diket, serê xwe dikire ber xwe û tiştê nedigot. Ew her du yên ku ew diazirandin, dest jê nedikişandin. Pêder ew diazirandin û pê ra jî digotinê: „Hutka* duhûnê noşî gîyan!“

Qewlik û tirrane û azirandinê dom kir: „Keskê bavêj, sorê hilîn, zeri bavêje bin hêşîn...Hutka duhûnê noşî gîyan!...“

Ez li wan tûrre bûm û min sexera* wan bir: „Çi karê we pê ketîye!?“ qucnkolîya min geş bû. Min hêdîka jê pirsî: „Xewa te tê!?“

Pêlûyên wî ku giranî li çavan dikirin, bi zorê ji hev vebûn, û bê hemdê xwe serê xwe hevraz avît û bû nirçîna wî. Pê ra jî îşk û qurûşkên xwe rast kir û xwe berev kir.

Min dîsan bi devken dû pirsax xwe ra girt: „Tu baş razay, ha! Ne wisane?“

Dîsan serê xwe hevraz avît û got: „Neie!“

Em giheştibûn bajari, lê pirsîyarên min weke maşînên ku li şeqaman da dabûne dû hev, li dû hev rêz bûn: Tu yê ku da herrî? Tê herrî xwendinxanê? Lê ka pirtûkên te?

Mit mabû li nav çavên min mêze dikir. Nedixwest bersiva pirsîyarên min bide.

Çavên min bê hemdê min kete ser demjimêrê. Demjimêr heşt bû. Ez dîsan li nav deriyaya bîr û hizrên aloz da xeniqîm. Hevkarên min hemû li pişt maseyên xwe rûniştine. Hemû bi ser û ber û keyfxoşin, û waye xerîkî karê xwe ne. Têlfûna li ser masê min li zengê dide. Serokê îdarê ye, dipirse, ku çima dereng hatime... kutaya mehêye. Waye hesabdarê me xerîke mehaneya min û derengîyên min dihejmêre. Rojê nîvdemjimêr beranbere di gel demjimêrek kêmkirina mehaneya min. Ew jî bila bê li ser kirîya taksî û mînbûsan, beranbere di gel pênc paran perek ji mehaneya min. Lê bermalîya min qet bi vê hindê bawer nake û qewlî wê va gotî bi van pitpitokana naxape û dibêje: „Tu tûrqlî. Ez nizamim tu parê devê van zarrokana dibî li kê derê diherrimînî!?“

Di gel van bîr û hizrana dîsan çavên min kete nava çavên wî. Serê bi meqesê kurrkirî. Çavên `korevîşkî û çîrtoqgirtî, cilken perritî, tipilên hinekirî û xûnavî. Demara ustuyê wî bînanî dilê cûncika li devê pişikê da lê dida.

Dengê şagirdê hajoyî ez li nav deriyaya bîr û hizran da deranîm: „Kutaya xetê!“

Hemû peya bûn. Ew jî bi min ra peya bû. Lê lingên wî giranî lê dikirin. Te digot qey bi her lingekî wî va beraşek girê dane. Ustuyê wî xwar bibû, ketibû ser leşê wî. Lêv û loper daxistibûn. Nihêrranî û tirs ji çavan dibarî. Bînanî tiştê ku gunehkî mezin û nebihurandî kiribe, tirsê lingên xwe li dû xwe ra dixirikand. Min qestîka xw egêzirand. Em tev giheştin ber derê xanîyekî, ku dîwarên wî pê herrî û bilûkan hema derew da li ser hev da hilcinîbûn. Li cîhê şûşan pencerên wê naylonkirî bûn. Li ber derê wî xanîyî, yekî hilhopanî, rû bi xurî, ridên riştebirincî, çav werimî, lêv û loper daxistî, poz terrikî, berberrî me hat û guhê wî ra girt û bada û ew li dû xwe ra kirkaş kir. Bi dijûn û qîrîn digotê:

„Boncîyê heram! Tu dîsan dereng hatî! Tûlê dêlê tu dîsan nîvdemjimêrê dereng hatî! Lê ya min û te yê çawa be!? Lê gereke hema her ro ez te bikutim!?!...“

Belengazî weke tûra* li nava avê, li nav destên wî da diricifî. Bibû hêlikan û li ser hev digot: „Apê hosta tu û Xudê tu li min nede. Xudê kem e...z...ê...“

Qîrîn û dujînên mêrkê tûrre, ah û zarîyên kurriki li kuçê min da deng vedan û tevî dengê zenga têlfûna li ser masê min bûn. Min bê hemdê xwe guhka têlfûnê rakir. Serokdayîrê me bû, ku dipirsî: „Tu dîsan çima dereng hatî!?“

1995 Selmas

ferhengok:

sice: gîyayeke ku gulên wê zere û li rengizandinê da bi kar tê.

Çilûr: baldareke gewre li rex avan dijî lingê wê qorr û dirêj û gevde wê gorekî bejna wê biçûke.

Pilpilkî: pilpilî, qatqatî

Elepele bûn: dest û pîyên xwe bezir kirin

Quricîn: bi lez li dora tiştêkî berev bûn

Gewşek: qurraze, geveze, ji hevdu derketî

Navaxin: perrû, penbo yan hirîya ku dikin nava nivîn û tiştên wekî wan da

Hutik: kutik, lêdan

Sexer birin: lê tûrre bûn

HEYFA GULA NÎLOPERR*

Jineke serdanpê reşpoş serçopîya govendê ra girtibû. Govend çep digerrîya. Jinkê bi dengêkî pîrr şewat digot û kiçikekê jî lê dizivirrand:

teşîya te ji dara merxêlê dirêsim hirîya berxê

teşîya te ji dara bîyê lê dirêsim hirîya mîyê

Emenîyeke* rengareng avîtibûn ser dîwarê pêşberî gerra govendê. Serekî emenîyê li ser bani bû, û serê dî jî li dîwari va daliqiyabû. Emenî nova nov bû. Taze li jêr kergîti derketibû. Rengên wê difirrin nav çavên mirovi. Te digot qey endazyarekî kirarî giştî nîkên* wê bi mîlmêtran pîvaye. Hemû hindî hev û li himberî hevdu da. Serên nîkan li ser hevdu da qet bibûn. Te hizir dikir, ku li hevdu dinêrin û di gel hevdu qise dikin, û ramûsanên ji hevdu dixwazin. Rengê nîkan hemû zerekî birqonekî bû. Golên li nîveka nîkan jî hemû sorekî tût bû. Jinekê got:

“Bêmiraza Şengê saleke xişt li ser vê emenîyê rûnişt. Canîya xwe li ser danî û pê miraz jî nekir.”

Mêrekî got:

“Ka kê pê miraz kirîye, ta ku ewê jî pê miraz bikira!?”

Ser û binê govendê giheştibûn hev. Jinka serçopîkêş digot û xwe pê ra dihejand.

Yara min tewnek danî nexşê ortê gul danî

Dosta min tewnek darxist nexşê ortê gul têxist

Guleke nîloperr durust li nîveka gola nawenda emenîyê da bû. Rengê nîloperrê şînê asimanî bû. Gulê serê xwe li ser ustuyê xwe da tewandibû. Te digot qey bi mirazê xwe şa nebûye û ji hebûna xwe poşmane. Du kotirên* balnexşîn jî li herdû layên gulê da perr lêdidan, û dixwestin dimkên xwe bigehînin hevdu. Lê dimkên wan nedigihîşte hevdu, û ramûsanên wana li hewale hişk dibûn.

Mêrekî pêncî salî, ridên riştebirincî, rû bi xurî, girêyek hindî nîskeke nekelok, li nîveka her dû birûyên wî da, bi solikên xwe yên qirêcû va hat û çarmêrkî li ser dîwarê ku emenî li ser bû, durust li ser gola li nîveka emenîyê da rûnişt. Nîloperra asimanî durust ketibû nîveka her du lingên wî da. Jineke şêt got:

“*Reqe û xelîl?! Tu û Xwedê kî heyfa gula nîloperr, çawa bi mirazê xwe şa nebû!*”

Mêrekî dîn got:

“Kê bi mirazê xwe şa bûye, ta ku gula nîloperr jî bi mirazê xwe şa bibe!”

Jinka serçopîkêş bi miqamekî teqîl digot û kiçkê jî lê dizivirrand:

şing şing, çing, çing, çê dikim nexşê Mîrza Gulîzer...

Ser û binê govendê giheştibûn hev. Govenda çep* heft serîyan li rex emenîya nexş ra gerriya. Nexşê gamîzok* heft caran li dora emenîyê ra hatibû çûbû. Rengê nexşê gamîzoki zerê teyîsok bû. Serçopîkêşê digot û kiçkê jî lê dizivirrand:

Çoxik tenge, nagrît milane lo malê mino!

Çoxik tenge, nagrît milane lo malê mino!

Mêrkê rû bi xurî li ser emenîyê rabû. Du cîyan du lekên qirrêcû li ser tefeşa gula nîloperr cî da mabû.

Jinka şê got:

“Heyfa gula nîloperr çawa bi mirazê xwe şa nebû!”

30.06.1999 Zürich li rex çemê Lîmati

ferhengok:

nîloperr: lûlperr, nîloferr, guleke hêşîn û zor cuwane.

emenî: carcimek dirêje weke lakêş û kenareyan. lê taybetî ser nivîn û istêrrane.

nîk: ew sêniçikên ku wekî nîkên teşîyan li dorandorî golên li nîvek û dorandorî emenîyê ra têne çêkirinê.

govenda çep: li nav pişka zore hozên kurdî da gava ku bûk yan zava bêmiraz dimirin, ji cîhê govenda rasterast govend çep ji wan ra digirin. Li hindek navçên kurdistanê ji vê govendê ra çemerrçopî dibêjin.

nexşê gamîzok: nexşê ku dorandorî emenîyê ra dikişînin. nexşekî zîgzagîye. ew wekandine mîza gayi li dema rêvexçûnê da

MIRÎŞK Û BANGDAN?!

Mirîşka larî ya usturût hemû salê du caran buhar û payîzan kurk diket û komek cûcîkên xweşkok dida dû xwe. Gerdena wê ya rût weke gerdena qaz û sîhan dirêj bû. Popina wê ya xweşik weke girdêlên* destbadayî yê kiçên Şikakan tim tele bû. Leşê wê gir û gewde, pûrta wê geş û xalxal û pinîpinî, xalek kew, ya dî sipî bû. Te digot qey Manîyê pêxember ji gorrê rabûye û leşê wê bi dest neqîşandîye. Gava ku dimeşîya û li pêşîya cûcîkan diket û dibû kurrkekurrka wê, girdêla wê ya tele li ser seri dihejikî. Di dema meşîyanê da weke şahjinek mêmîyî naz li erdê dikir. Pîyekî xwe radikir û pîyê dî bi aramî didanê erdê. Rewneq dikete pêpkên wê yê zere qîçik.

Zarrên malê hemûyê digotinê popina gerdenbilûr. Rojekê wekî her car mirîşka kurrkan bi popina xwe ya tele û gerdena xwe ya rût û mermerîn, bi pêngavên hejmartî, bi naz û xesm li pêşîya cûcîkan ketibû û xerîk bû, cûcîkên xwe fêrî jîyanê dikir. Naweya nîveka nîvro û êvarê bû, ku mirîşka kurrkan her du çavên xwe girt û baskên xwe li hev da û bû qîqlaqîya wê û wekî kelokan, carekê jî na sê caran li dû hev ra bang da. Zarrên malê zendegirtî man, û bi sosret li mirîşka kurrkan nihêrîn. Bi dengê mirîşkê ra bavê malê ji xewa engorî* hilpekîya û kêrika goştî li hesani sût û got:

“Mirîşk û bangdan!? Kê sosreta wa dîtîye. Jin jin gotîye û mêr jî mêr. Wekî mirîşkê bang bidin, lê mafê kelokan çîye!?”

Hindî dayîka malê bi ah û zarî li ber gerrîya û gotê:

“Kurro benîyê barîteala! He bila gunehê te bi koma cûcîkên sawa bê! Kurro komek cûcîk bê mak dimînin!”

Lê parriyan û ah û zarîyên wê nehate pejirandinê.

Li pêş çavên koma cûcîkan û zarrûyên malê, xûna mirîşka kurrkan fizikande hewa.

Dayîka malê, mal cî da hêla û êdî hew bû zivirî. Kiçên malê goştê mirîşkan li xwe herrimandin.

Koma cûcîkên bê mak hêdî, hêdî mezin û mezintir bûn. Cûcîk hê taze firroke dibûn, ku rojekê hemûyê bi hev ra çî varrik û çî ferxik, durust li naveya nîveka nîvro û êvarê da bi hev ra çavên xwe girtin û baskên xwe li hev dan û dest pê kirin, weke kelokan, weke maka xwe bang dan.

Hemû rojê durust li naveya nîvro û êvarê da dengê banga cûcîkan xewa bavê malê ya engorî diherrimand.

03.07.1999 Zürich

ferhengok:

girdêle: xavikeke ku dorandorê wê bi qotik yan jî rişîyan dixemilînin û gurroverkî didene serê xwe. Diqewime navê wê li ber çawanîya girêdana wê be.

engorî: engor bi wateya berî êvarêye. Xewa engorî xewa berî êvarê.

HÊLÛN

Sîbera şengebîyê dabû nîveka hewşê. Darçinara wî alî cokê çûbû ber pêrrê asimanan. Ava cokê ku li nîveka her dû daran ra derbas dibû, bînanî çirka şîri bû. Cotek masî li nav ava cokê da berewajî herikîna avê hevraz diçûn. Bi çûyîna wan ra pêlên biçûk li ser ava leme cokê diketin.

Bayê zulf û kezîyên şengebîyê şe dikir.

Jinekê li rex şengebîyê li ber lêvara cokê her du çokên xwe himêz kiribû. Çena wê ketibû nîveka her du çokên wê da. Navmilên wê bi ahengek taybetî dilerizî. Kiçek sava jî li rex rawestabû, û bê deng bi milê wê ra girtibû. Bayê bi zulf û biskên dayîkê ra ku rijiyabûn ser tefeşê, dileyst. Zulfên wê li ber bilûra bayê bi ahenga lerizîna navmilê ra bi aramî direqîsî.

Pişîka keje cûcîkxor li dor dara çinarê ra bibû turrik. Sîngê darçinarê li ber pencerûskan celxcelxî bibû. Kiçkê milê dayîka xwe ra girt û hejand. Qijalka ku li ser bilindtirîn çiqila darçinarê hêlûn danîbû, qîrandê. Pişîkê sîngê darçinarê da ber pencerûskan û bi aramî li rêka ku her sal tê ra diçû, ser ket. Ewran girmandê. Hûrbaranê porandê Lorîyek serbazî li coka avê ra derbas bû. Rengê ava cokê hate guhorrînê. Cotek masî li ser piştê li ser ava cokê ketibûn. Lorî hat û li ber derê hewşê rawesta. Kiçkê milê dayîkê ra girt û hejand û gotê:

Dadê! Dadê! Bavo û kekî!

Pîngepînga dayîkê û qîjîna qijalkê û mewîna pişîkê, hurmêna ewran û şîngîna baranê û gîrrêna lorîyê tevî hev bûn.

Kiçik û dayîk li ber serên du terman rûniştin.

04.07.1999 Zürich

HEVDUXOR

Mal maleke giran û pirr zarrû bû. Zarrûyan bi **hevdu** nedikirin. Li ser tûyî tunezan navnûçik li **hevdu** dikirin. Devojenî **hevdu** dibûn. Xeberên wan li **hevdu** xweş nedihatîn. Li dû ra li ber **hevdu** vedipelişîn û golên xûnê li ber **hevdu** dimeyandin.

Dayîka malê dilê xwe dişewitand û digot:

“Lawên minî **hevduxor** hûn hemû jî xwe li hember **hevdu** da pût* dizanin, lê li hember zarrên xelkê da hûn hemû pêkve xew nîv çêrtî* jî nabînin.”

07.07.1999 Zürich

Ferhengok

pût: kêşeke beranberî 16 kîloyan

çêrt: kêşeke beranberî 200 gireman

Salimendan

Avirrekî sar û serserî da qotîka nameyan. Çi name tê da tunebûn. Bêmeide tevî tajîyê xwe ku li dewsa kurr û kiç, bira û birazî, xûşk û xuşkeza, bûk û jin û jinbira û diş û nebî û nebîçirran di gel dijît, li derge ra derket. Her çend ku destek şal û şapikê nû li ber kiribû, serê xwe layekî da şe kiribû, û rûyê xwe cottîx kurr kiribû, lê kewnatî û belengazî û tenêtî ji ser û sukum* û hej û liv û giv û rêveçûn û keft û leftên wî dibarîn. Sivanga kirasê wî, ku kiravata wî ya gulgulî bînanî xelêtk* tajîyê wî pê va darda bibû, ji uskura wî ya qerçimî ra fire dîyar dikir. Destekî bi doxa xelêtk* tajî ra girtibû, û bi destê dî jî gopalê xwe ra girtibû, û dabû dû tajîyê xwe. Tajî weke hespekî cehxor li pêş wî da orxe dibû û dilezand. Hindek caran jî he ew li dû xwe ra dikişnd. Lê mêriki li ber lêva xwe da dimûçandê, û tajî li ser xwe da dizivirrand. Hewa sayî û esmanê şîn û

tava geş û şîrogerm dema tajîyi saz kiribûn. Tajî disimsimî û erd pêkol dikir û li ser tûmên gulân û li pêşîra dîwaran va pelemîzk dirreşand û bi keyfxoşî li ser xudanê xwe da dizivirî. Her duyan li ber tava canvejîn bi nermepîyaseyan aram, aram xwe gîhandin rex pêlekanekê. Li nava gulên sor û zer û benefşeyî ra ku her du rexên pêlekanê dabûne ber xwe, tev hilkişiyân eywangeha rêstorana serê kolanê. Dema ku hildikişiyân, bi derraba pêlekanê ra girtibû. Bi bêhnkutk li ser ket û li pişt heman wî maseyê ku diqewimî ji hezar carî zêdetir lê rûniştibû, cî girt.

Meygêrr weke her car bi gîrnijîn hat û li ber masê wî rawesta û pirsî: Genimavek*?

-Erê genimavekê di gel lîmonê.

Piştî demeke kurt, meygêrr bi sênîyek zîvîn ku avxorkek bejinbilinde lêvvekirî tijî genimavek zerqîmer kiribû, û letek lîmon jî bi lêva wê va daliqandibû, hat û li ber mase rawesta û genimav bi aramî danî ser mase û dîsan bi gîrnijîn got: noşî can be.

Kalo li wê demê da ku serê wî li ser uskurê dihejikî, bersiv da:

-Zor sipas!

Kefek sipî weke şaşîkek kever li ser serê avxorkê ketibû. Bi destên lerizok avxork hilda û bi hijmekarî, du gûpên tu bêjî hilçînî qafê xwe. Kefa genimavê dev û lêvên wî sipî kirin. Pê piştî destê xwe kefa li ser dev û lêvên xwe paqij kir.

Tajî jî li jêr masê wî li ser her du lemên xwe ketibû û çûrr mabû bi çavên xwe yên zere zeytûnî li jêr masê pêşber dinihêrrî.

Li himberî wan pîrejînek li nav salan da çûyî, di gel boncîyê* xwe li pişt masê li pêşberî wan rûniştibû. Qaweyek li ber bû, û carê gulpek lê dida, û bi vexwarina her gûpê ra avirrekî sar jî dida mêrik û tajîyê wî. Gijka serê wê weke hêlûna pîredalaşekê alizîbû*. Mêrik jî hey bin va lê dinihêrrî û hey jî xwe bi genimava xwe va dixapand. Vexwarina avxorkek genimavê û fîncanek qawê demjimêrek xişt xayand*.

Piştî wê hindê ku mêriki kutatîrîn dilopa binê avxorkê kişande qafê xwe, bêy wê hindê ku li pisûla* buhayê genimavê binêrre, mizda genimavê ji kîskê xwe deranî û li dû ra berê xwe li ser meygêrrî da kir û gazî kirê: mizax*!

Meygêrr ku kîsîkekî mezin weke berkabka* teşîrêsen Kurd pê va dar da bibû, hat û li ber masê kalo rawesta. Kalo ew pirsiyara ku ji sedan carî zêdetir jê kiribû, dîsan jê pirsî. Meygêrrî jî dîsan weke sedan carên pêşîn bersiva nerênîyê da pirsiyara wî û ew kire xortekî çarde salî. Li dû bersiva meygêrrî ra kalo deh rapîn jî li ber hegera wê gula ku meygêrrî kiribû paşela wî da, weke bexşîş kire nav destên meygêrrî û ji cî rabû. Kespkên cakête xwe pev xist, gopalê xwe da ber xwe û xelêtkî tajîyê xwe ra girt û bi dilekî xweş ji heywangeha rêstoranê derket. Li ber derê heywangehê tajîyê wî û boncîyê pîrê mirricîn hev. Lê kalo xelêtkî tajî li ser xwe da rakêşa û li pêlekanan da dakete xwarê. Reşêşkên baranê gulên rex pêlekanê terr kiribûn. Gul li jêr xunavên baranê da çilmisî dihatin xûyanê.

Piştî demeke kurt xwe gîhande dergê mala xwe. Dîsan avirrekî sar da qotîka naman. Vê carê çavên wî li qelşa derkê qotîkê ra li tiştêkî sipî ket. Zanî nameyek jê ra hatiye. Derê qotîkê vekir û name jê deranî. Li dilê xwe da got:

„Gelo ez ketime bîra kê!“

Bi giheştina oda xwe ra pakêta namê vekir û li pişt şûşên istûre berçavkê ra bi serekî lerizok xerîkî xwendina namê bû:

Hêja Müllêr Beg

Di gel silavan, em te pê dihesînin, ku kiça te navê te li vê malê da daye nivîsandinê. Bi dilovanîya xwe roja çarşembîyê li demjimêra neh û nîvê ji bo dagirtina pirsiyarnamê û dîtina cî serekî li me bide. Em li benda tene.

Berpirsa mala salimendan

Mayêr Banû 12. 06.1999 Zürich

Ferhengok:

sukum: qîyaqfet, hedam

xelêtk: hefsarê tajî û tûleyan

genimav: bîreya genimi

boncî: celebek seye, ku bejina wî kin û leşê wî dirêje.

Alizandin: aloz kirin

Xayandin: domandin, kişandin

Pisûle: fîş, qebz, blît

Mizax: ji mizaxtinê tê bi wateya hesabi

Berkabk: ew çermê ku teşîrês didin ber hêta xwe da dema ku teşîyê dirêsin, teşî ranê wan kul neke.

RÊK

EZ bi dengê zengê ra ji xew hilpekîyam û wekî her car ber bi têlfonê helatim, lê çi kesî têlfon enekiribû. Min bi lez nerdeya* pişt pencera oda xwe ku min li tirsarê cerde û çax û çeteyan daxistibû, hilkişand. Min li pencerê ra nihêrî. Nameber bû, ku li zenga deriyê dabû. Min bi lez milê xwe li çakête xwe ra kir û ez ber bi derva bezîm. Ta ez li pêlekanaan ra daketim jêrê, karmendê berîdê* çûbû. Min dîna xwe dayê, qotîka berîdê ku navê min bi xetekî dirişt* li ser hatibû nivîsînê, li name û pakêtan pingirîye*. Nemeyên rengareng li her alî da guçkên xwe li ber hev û ser hev ra li ber qetê derkê qotîka berîdê ra deranîbûn. Min bi lez û hijmekarî derê wê vekir û ew hemû name û pakêta lev pêçan û dan ber milê xwe û hema wisan tevpêçayî hanî û danî ser masê karê xwe.

Tavek Şîrogerm û direwşan* li pencerê ra dabû nava odê. Bi dîtina tavê ra kete serê min, ku ez demekê li derva pêgermokê* bigerrînim û paşê bêm û hem taştîya xwe bixom û hem jî wan name û pakêta vekim û bixûnim û bersiva wan bidim. Lê te digot qey hizra min li navçavanê min ra xwend û gote min:

„Dûşekê* bigre paşê!“

Min weke her car bi xebera wê kir û ez ketim hundurrê serşokê. Ta ez ji serşokê derketim, hemû tişt amade bûn. Me tev taştê xwar û me xwe tev girêda, da ku ji malê derkevin. Ewê bi milê çakête min ra girt û min çakête xwe li xwe kir. Eva rê û şûnek mêjîne me kurdane. Erkek* jinê

ewe, ku li vegirtina cilikan da alî mêrê xwe bike. Mi jî bi milê kurkê wê ra girt û ewê jî kurkê xwe vegirt.

Em tev ji malê derketin. Hewa durust weke hewayaya Kurdistanê ya derbuharê bû. Lê axar berewajî ya kurdistanê, ne bi deng û hera* û hêvirze* bû. Te digot qey hê xelkê bajari ji xew ranebûne. Aramîyek sosret bajar dagîr kiribû. Ta em giheştin ser şeqamê jî, çavên me li çî kesî û çî gîyanliberî neket. Lê li ser şeqamê, dîmen hindekî dihate guhurrînê. Sê, çuwar `kal û pîr her yekê xelêtkî seyekî yan ya boncîyekî ra girtibûn û hûrik, hûrik li peyarêkê da dimeşîyan.

Me milên xwe li milê hevdu dan û bi ken û gotin û henek em ber bi çemê Lîmati* şûlikîn. Gava ku em ji şeqamê bihorîn, serberjêrk kete pêşîya me. Li serberjêri da du rê dadiketin ser çemi. Rêyek hema wisan tîketîk jor da dadikete ser çemi, lê ya dî rêyek bi çivane û xwar û pêç bû. Rêya ku tîk jorda diçû, rêyek xîzkirî bû, lê ya dî bi kelpûçên sore argûnî* û hûreberên cuwan û xerritandî hatibû selbendkirinê û nawe, nawe pêlekan jî kiribûn nîveka çivaneyan da. Kevir û kelpûç wisan bi ser û ber li rex hevdu da hatibûn danînê, te digot qey kirasekî nexşe, ku bi destên keçên bajarî hatîye hilçînîn û daçînînê. Li her du aliyên her du rêkan da jî darên argûnî çandibûn. Hindek pelgên hişk, ku rengê wan li ber sîrr û serma û şilî û şepelîyê gewr bibû, bi hindek çiqilên daran va mabûn. Sirweyek* nerm divizandê û xişên bi wan pelgana diket.

Min xwest ku em li rêka xîzkirî ra dakevin. Lê ewê gote min, lolo ew rêka gencane lo! Were em li rêka selbendkirî ra dakevin. Ka em dikarin li wê rêya tîk û şûşman ra ku pira çînotê* dîne bîra mirovi derbas bibin. Min weke caran bi xebera wê kir û me destên hevdu ra girtin û em tev daketin ser rêka selbendkirî.

Pîrejinekê xelêtkî seyê xwe ra girtibû û pala xwe dabû gopalê xwe û jor da topal, topal dadiket û hey jî dizivirî, li seyê xwe dinihêrî û pê ra xeber dida.

Min gotê : „Emê jî rojekê weha pîr bibin.“

Bi talî kenîya.

Xort û zerîyekê, ku devên xwe kiribûn nav devên hevdu da, hatin û bi taw li me bihorîn.

Min gotê:

„Em jî rojekê weha bûn ha.“

Dîsan taletal girmijî.

Pîrejîne te digot qey bi axiftinên me têdigîje, berê xwe li ser seyê xwe da kir û gotê:

„Genau, genau. Bestimmt!“ *

Mebesta wê ew bû, ku ew jî rojekê wisan genc bû.

Me nawe da pîrê û seyê wê. Em jor da daketin ser çemi. Çem wekî çemên Kurdistanê yên derbuharê, ku ji avên belekîyan lev diketin û radibûn, rabibû û kef li serketî û şet û şêlû li jêr pireyek çarçavî ra dihurmicî. Em tev giheştin ser pîrê û li temaşa avê da cûm bûn. Li nîveka pîrê da, durust li naweya her du çavîyên ortê da, pêlekanek nerdekîrî jorda dadikete lêvara avê. Em tev li pêlekanê ra daketin û em giheştin rex çemi. Eger mirovi destê xwe dirêj bikira, destê mirovi dê bigehîştî avê. Lê av pîrê şêlû bû. Avê bi taw li herdu çavîyên li rex pêlekanan ra difîşqand û her du birrên wê dîsan kef li serketî tevî hev dibûn û lev digeriyan û milê xwe li milên hevdu didan û dibûn yek û berjêr dimeşîn. Li rex nerdeya li lêvara çemi li ser depek* asinîn nivîsibûn:

„Somekarî* berbende.“

Gote min:

„Xudê mafê wan heye. Kê dikare li vê gerrînekê û gêjava bêbav da somekarîyê bike?!“

Min bersiva wê da:

„Hene, zor kes hene.“

Li nav çavên min nihêrî û bêdeng bû.

Hezar gezi dûrî gerrîneka kûr, ew cîyê ku av êdî lem û mend bibû, cotek reşbeşe mil kutabûn hev û bi aramî somekarî dikirin.

Ez li pêlekanaan ra hilkişiyam. Min çem û gerrînek û cotên reşbeşeyan cî da hêlan û li rêka ku tê ra hatibûm, zivîrîm. Li binê rêka selbendkirî da rastî pîrê û seyê wê hatim.

Rêka selbendkirî bibû hevrazekî şûş û bilind. Min berê xwe da wî hevrazî û ez bi helkehelk tê ra hilkişiyam. Li nîveka rê da rûniştekek darîn danîbûn. Min kir ku li ser rûniştekekê rûnê û demekê bêhna xwe bistînim. Paşê min xwe ji xwe ra got:

„Na lo! Ew rûnişteka ji mirovên pîr û `kal ra danîne. „

Ez bi bêhnkutk li ser hevrazi ketim û min rêka selbendkirî li pişt serê xwe ra hêla û ez giheştim şeqamê. Şeqam dîsan weke hercar kîr û bê deng û bê seda bû. Ji çend `kalemêr û pîrejînan pêve çî kes li şeqamê da li ber çavan nediket.

Min li ber lêva xwe da got: „Kambaxê tu dibêjî qey bajarê salmendane lo!“

Bi anîna peyva kambaxê ra, min li pişt xwe ra nihêrî, kanê çî polîsan dengê min nebihîstine. Lê ji salmendan û seyên wan pêve çî gîyanliberî dîyar nedikir.

Ez tik û tenê li oda oda xwe da, li pişt masê karê xwe rûniştibûm. Min destê xwe yê çepê dabû bin çena xwe û pê destê xwe yê rastê jî qelema xwe dileyizand. Li ser masê ji çend bîrhildanên tevîhev, hejmarên têlfonên bejîşk û polîs û dermanxaneyan, û navnîşana mala salmendan pêve çî tişt tunebû.

31.01.2000 Zürich

.....
Ferhengok:

salimend: pîr û `kal, temendar

nerde: derrabe

berîd: post

nameber: kesê ku nameyan dibe.

dirişt: istûr, qalind

pingirrîn: tijî bûn

direwşan: çilvilok

pêgermok: pîyase

dûşgirtin: av li xwe kirin

hera: deng û seda,

hêvirze: qerebalix

Lîmat: çemekî boşe, ku li nîveka bajarê Zürichê ra derbas dibe.

argûn: rengê sore agirîn, erxewanî

dara argûnî: darerxewan

Çînot: pira seratê li dîne zerdeştîyan da

Genau, genau. Bestimmt: ristikek almanîye wate. duruste, duruste. wisane.

Dep: lewh, tablo

Somekarî: avjenî, melewanî

Alole*

TAvê pencên xwe yê narincî li pencerê ra dahîştibû nav holka* min ya awaretîyê. Min serê xwe yê sergerdanîyê da ser her dû destên xwe yê kurt û pêşkêşî piyên wê yê zêrîn kir. „Serê ku li rêka xoşewîstan* da nebe, bila xwelî lê be.“

Pencên tavê wek pêçikên dayîkek dilovan û tipilên* yarek dilhebîn gijka* serê min ku wekî gilingoya* payîzê lev aliyabû, û ew meheke xişt* bû rengê şeyi nedîtibû, bi dilovanî lawand*. Min weke zarrokek naznazok xwe li ber da qelizand û xwe li ber tirîşkên wê yê canhebîn û dilperwer pelîşand û laşê xwe yê nîvegîyan siparte germaya wê ya mirîvejîn û weke termekî li ber da veleziyam û ketim deriyaya hizrên aloz û ponijînên giran.

Ez li naverasta besteke hişk û hola*, li nîveka çoleke qaqrir* û bêyavaneke* bê bav û bê av da wekî pezeke gêj û havîbûyî* lev dizivirrîm. Hindî çavan qeter dikir, deriyayeke sore xîzê bû. Li naverasta wê deriyayê da hindî min çavên xwe digerrand çî rê û dirbê, çî şûn û şopê dîyar nedikir. Ne nîşaneyek ji avê û avedanîyê li ber çavan diket, û ne jî berjengek* ji mirov û mirovanîyê dihate xûyanê. Hindî çavan qeter dikir, he çol û bêavaneke bê kuj û rex û asimanekî şîn û bê binî bû. Her şeş alîyên min bibûn du deriyayan. Du deriyayên bê ser û bin û bê rê û bê nîşan. Gurroverrkek sore xîzê û sûtêk* şîne asimanî, li nîveka her dû yan da jî xaleke reşe sergerdan, wek mêhrûyekê li tasek şimitoke derxûnedar da.

Demaneke dûr û dirêj bû, ku ez li nîveka wan her dû deriyayên bê binî da, li qurtek av digerrîyam. Lê qurta avê bibû dilopekê û li deriyaya xîzê da noqimîbû. Ez jî weke wê dilopê li nîveka her dû deriyayan da cûm bibûm.

Hergava ku min hingek* dida xwe û pêngavek radikir, ez ta kaban li xîzê da çik dibûm. Min ta piyekî xwe ji xîzê derdixist, pî yê min yê dî ta çokan li xîzê da xîş dibû. Ez geh pêş da diçûm û geh jî min li dû xwe ra li şûna piyên xwe, li rêça xwe dinihêrî. Di gel wê hindê ku ez ta çokan li xîzê da xîş dibûm jî, lê li dû min ra çî şûn, şop, rêç, û dewes nediman. Te digot qey ev cîhana dijî hemû şûn û şop û rê û dirb û şûnewar û berhemane. Dijî jîn û vejîneye. Ez digerrîyam. Lê gerrîyana min levgerîyan bû. Hindî ez digerrîyam û nedigerrîyam, carek dî ez dihatim û li şûna xwe ya pêşîn da radiwestam. Hemman li wê nuqta pêşîn. Belke jî ew nuqta neba, lê min wisan hizir dikir. Lew ra ku her der wekî hev, bê xal û bê nîşan bû.

Lê ez ne mirovekî palûmsist û westek bûm. Min li ber xwe dida û ez lev digerrîyam. Durust wek kehlaneke tewldayî, ku ji bo rizgarîyê tédikoşe û lev digerre. Lê li her gerrekê da tewla* wî li dora sikeya* wî diale û berebere meydana tewla wî teng û tengtir dibe.

Ez hind li wê besta bê av û bê bav da lev gerrîyabûm, ku zimanê min li şikevta devê min da weke kevirê pêşokê* hişk û qulqulkî bibû. Min hind çavên xwe li asoya* bê binî, li nîveka erd û esmanan da li dilopa avê gerrandibû, çavên min reşkopesko* lêdidan. Hindik mabû, ku ez ji têkoşînê bê hîvî bibim û dest ji ber xwe bikêşim. Lê durust li wê demê da bû, ku dûrva durust ew cîhê ku erd û esman bi hev va hatibûn dirûnê, tişteki bînanî dûkelek belaş*, weke dûkela cigara cigarekêşekî neşî* lev digerrîya. Bi dîtina wê dûkelê ra ez wisan şa bûm, ku min hemû derd û kulên xwe ji bîr kirin û hîvîdarîyê cîhê dilsarîyê girt. Te digot qey giştî vê cîhana pan û berîn bi destekî dilovan pêşkêşî min kirine. Ez bi gef û gurr ber bi dûkelê bezîm. Dûkel nîşaneyek ji avedanîyêye. Min perr û bask deranîbûn û ez bi gulşayî ber bi dûkelê dibezîm. Lê hindî ez diçûm û nedîçûm, ez bi dûkelê ra nedigihîştim. Hindî ez diçûm, hind diçû dûkel ji min dîr diket. Li wê besta bê bav da dûkel bibû karxezalek sil û revok û li ber min dibezî. Berebere dûkel bû leylanekê. Lê gîyan şîrîn û jîyan xweş û mirin tale. Kê amadeye hema wisan xwe bide destê mirinê û ji bo man û jînê tenekoşe?! Min dest ji leylandê jî nekişand. Lê leylandê jî perr deranîbû û ji min dirrevî. Ez li cî da rawestam û min li dû xwe ra li dewsa xwe nihêrî. Çî tişt nehatibû

guherrînê. Ez ta çokan li xîza sore hûr da çik bibûm û hemman li cîhê xwe yê pêşîn da rawestabûm.

Ez ji xwe û ji hebûna xwe şermezar bûm. Serê min bê hemdê min kete ber min. Durust di wê demê da bû, ku min seh kir, dîmen* hatîye guhestinê. Gava ku min serê xwe rakir, min xwe li nava çardîwarekî kewn û kelefê* kelayek mêjin da dît. Çardîwarekî bê der û bê pencere. Dîwarên kelefê hind bilind bûn, ku çûbûn ber perrê asimanan. Li ser dîwarên kelayê ra asiman hindî kefa destê zarrek sava dihate xûyanê. Dîwarên `kelayê pê kevirên reşe arsofî hatibûn hilcinînê. Kefa kelefê li ber dirrik û * û istirînên curr be curr nedihate xûyanê. Cengeleke sosret ji dirikên çêştçêştî. Bi hezaran dirrikeîn, istirîzerk, hêştireqelem, kerqelem, caşqelem*, dirrîreşk, kerteşî, kerbeşk* û çabeşk lev alîyabûn. Mirov nikarî piyên xwe li ber kerengzer û kerbeşk û çabeşk û kerteşkan bavîta. Li pêşîra dîwaran da jî li nîveka qelş û celxan da devdîş* û dirrkeşinan qolqolî serên xwe weke şûjin û derzîyan deranîbûn û dapîroşkan bi hevo û firêtên tewnên xwe dirrikên pêşîra dîwaran û kefa kelefê bi hev va hûnabûn. Ez weke termekî bê can li nîveka deriyaya dirrikan da bê hej û liv mabûm.

Min dil kir, ku piyên xwe bavêjim û li dû rêyekê, çareyekê bigerrim. Lê bi xîşpêna piyên min ra hej bi tewna dapîroşkan ket û seranserî çardîwarê ku ez têda dagîr bibûm, weke deriyayek pirrêl hejîkî û di çavqirpandinekê da çawa li ajîra xeterê bidin, bi hezaran dapîroşkên reşe xûnmij xwe bi hevoyên tewnên xwe va daliqandin û lêmişta wan weke leşkerê dabetulerdan* hêrişî ser min kirin.

Hizra revê li min dest da. Erê revek heye ji mêranîyêye. Lê kuda û çawan. Her çar alîyên min çardîwarên kevirîn ber bi asimanan hilkişiyabûn.

Lê can şîrîne. Min dest bi revê kir. Lê bi her pêgavek min ra bi hezaran kerbeşk û çabeşk li potikên min alîyan. Her pirtikek ji potikên min bi destê çabeşkekê va ma. Dirrikan bînanî seyên har û bîrsî, wekî seyên polîsên nehênî û çendqolî qîl li çîp û pê û pelek û eşk û teşkên min ra dikirin. Ez li nava gola xûna xwe da mewicîm. Herçend ku jîyana li nava dirrik û kerbeşkan da jîyan nayê jimarê, lê dîsan jî can şîrîne û berxwedan pê divê. Min digel rev û bezê bi dest û dev û diranan ew dirrikên ku li pê, pelek û textikên çok û nêk û gurmikên min ra diçûn, derdianî. Lê şûna wan her diman. Ta ku ez li vê cîhanê zindî bim jî, dewsa wan dê her li ser can û cesetê min bimîne û çi caran kew nagire. Piştî mirina min jî ew dirrikana yê wekî dirrka Bekiroki li ser gorra min hêşîn bibin û nehêlin tirîşkên tavê bide ser kêl û berên min jî.

Ez li nava deriyaya dirrikan da li ber dapîroşkên reşe jehrîn heldihatim. Lê bi her livek min ra bi sedan û hezaran dirrik û kerteşk li leşê min dialîyan û çik û birûsk û kênc* û êşa wan xwe didane binê dilê min. Dirrikan potik bi min va nehêlan. Ez rût û tût li nava dirrik û kerbeşk û dapîroşkan da mabûm. Li wê hingame û şerrê li nîveka man û nemanê da, li naverasta wî kelefê bê der û dîwar da, ez tûşî şermê bibûm. Min destê xwe dabû ber xwe, dakû nebî nebî dapîroşkên xûnmij rûtaya leşê min bibînin û bi min bikenin û min bikin tirraneyê xwe. Koma dapîroşkan weke qertelên ku bêhna xûnê kiribin, ez li nava hev da girtim. Hindî hêza min hebû, ez qîjîyam. Dengê min li ser dîwarê pêşberî min ispêne* kir û li ber ispêneya dengê min dîwar tîş bû. Bi tîşbûna dîwari ra ez li dilê xwe da şa bûm û min got rêka revê vebû. Lê digel vê hizra min ra, çavên min li ber qelşa dîwarê gorînê ra li telaşekî* dirêj ket. Pîrhopek* mirovxor li ber qelşa dîwari rawestabû. Yeke rût û tût û qorr û qoq û zer û zerhimî bû. Bejna wê wisan bilind bû, ku serê wê li nav ewran ra derketibû û giheştibû ber perrê asimani û porrên wê yên gewre gijik têkelî ewran bibûn. Serê wê pirr mezin û uskura wê zirav û li ser rehekî bû. Asinekî jengorrî bi zincîrek reş va girêdayî li uskura wê da bû. Nivîsarek weke dest û pencên dapîroşk û piyên kewjalan* li ser wî asinê jengorrî hatibû nitilandinê.* Pîrhepoşkê hingilê xwe yê rastê avîtîbû ser milê xwe yê çepê û hingilê çepê jî avîtîbû ser milê rastê. Li şûna şîr dilop dilop xûn ji serê çikên wê dinuqutî. Gava ku çavên wê bi min ket, bû tîqetîqa wê û kenîya. Qehqehya kena wê weke istewrehewrekî* payîzî li nava kelefê da deng veda. Dengê kena wê ya hişk û berzeq* û

giyanverroj û bê gîyan weke kartîxeke* kuh û jengorrî xwe li ser hestikên leşê min helsût û li mejîyê hestikên leşê min da daçikiya. Pîrhepoşkê destên xwe dirêj kir û xwest ku min bi wan her dû çengalên xwe yên hişk û dirêj, ku xûn jê dinuqutî, bigire. Lê ez weke zivirrokekê li nav dest û pîyên wê da lev gerrîyam. Pîrhepok bi liberxwedana min dikenîya, û bi tirrane serê xwe li hej û liva min ya bê wate û bê hûde dihejand. Her cara ku dikenîya û serê xwe dihejand, dewsa serê wê lekeyek reş û çilkin* li ser panatîya asimanê şîne bê bin dihêla û asiman dilewitand. Li vê têkoşîna rizgarîya canî da bû, ku nişkê da serê pîrhepokê ji leşê wê diqetîya û li ser sîngê wê li nîveka her dû hingilên wê da cî digirt. Bi dîtina wê dîmenê ra li ber tirs û heybetan devê min vekirî ma û ez li cî da çik rawestam û min li laşê pîrhepokê yê bê serî nihêrî. Lê hê jî cotek çavên wê yên şîne rengmirî, weke cotek çavhêşînkên* mat li korka çavên wê da li dû min direqisîn. Li dû ra pîrhepok berebere hate guhorrînê. Giştî hestikên leşê wê, hestikên ran û parxan û kovika qorrkê hemû berev bûn û li valaya zikê wê da cî girtin. Di gavekê da giştî endamên leşê wê têkelî hev bûn. Lê berebere dîsan endaman hevdu girtin û pîrhepokê cinsîyeta xwe guhorrî û bû dêwekî yekçavî, bi gevde û terrikî. Dêwekî wisan bilind û terrikî, ku serê wî li ser dîwarê `kelayê diket û pêşîya wê pirtîka ronahîyê ku li ser serê dîwarê `kelayê ra dida hundurri digirt. Dêwê yekçav jî wekî pîrhepokê rût û tût bû. Heya wî bêheyayî sunet nekirî bû û durust li ser navka wî pêva daliqiyabû. Her dû hêlkên wî hind mezin bûn, ku giştî hûr û pizûr û navgel û gurçik û hinavên wî berevî nav her dû hêlkên wî bibûn û her dû hêlik wekî du kîsikan bi du rehên zirav bi dilê wî va darda bibûn. Hêlikan giranî bi dilê wî dikirin. Tek çavekî gewreşîn ku li nava rehên sore xûnê da pêl vedidan, li nîveka her dû birûyên wî da direqisî. Axabanîyek kurdî li uskura xwe alandibû. Her dû destên wî ta anîşkan li xûnê da werdayî bûn. Xûn çipik çipik ji pencên wî dinuqutîn. Li destekî wî da xaçekî pan û çargoşe, û li destê dî da perçemeke reş, durust li ber wê qelşa ku pîrhepok lê rawestabû, rawesta. Dêwê yekçav li ser min da hurmicî. Bi dengê wî ra erd û esman tev hejikîn û li nav wê hêvîrê da gazî û hawarîya hevkarê min li ber guçkên min ket. Dengê nasîyar, ku ji dûrva wek çawa li binê bîreke bê binî derkeve, gazî min dikir. Min li dilê xwe da got: "Ay! Kurro ne eva hatibû kuştinê!"

Lê paşê hate bîra min, hema raste ku dibêjin *şehîd namirin*.

Hevkarê min bi ah û zarî gazî dikir:

„Na, nabe. Min gift* daye gelê xwe.“

Lê dengê wî li nav dengê dêwê yekçav da bezir bû. Dêwi bi dengê bilind diqîrandê:

„Dermanê serbizêvan* tenê merge.“

Bi dengê dêwi ra erdê li jêr pîyên min qelişî û hevkarê min bi laşê xwe yê xûnavî va li ber pîyê min rawesta û hêdîka pirsî:

„Tu hê mayî?“

Bêy wê hindê ku devê min ji hev vebe, min gotê:

„Mana min li rengê nemanê daye. Jîna min kirin jan.“

Gunehê hevkarê min yê kuştî bi min hat û bi dilekî şewat xwarî erdê bû û li nava cengela dirikan da qelemek dirrîrşekê, ku rengê qelema bertiraşan dida, çinî û da destê min û got:

„Li çavan ra ke!“

Min got:

„Destê min nagîjê!“

Bi axiftina me ra dêwi pêngavek ber bi me avît. Bi pêngava wî ra min dît ku her dû pîyên min li ser uskura hevkarê mine û hevkarî xwe ji min ra kirîye nerdewan û ew qelema ku ewî dabû min, min dirêjî çavê dêwi dikir. Min nizanî qelem çawa gihîşte çavên dêwi. Gelo hêza min bû, yan hevkarê min gîyanê xwe xiste qalibê qelemê û qelema dirrîrşekê perr deranî û li bîbka çavê dêwi da rûnşit. Norrîn bi dêwi ket û serê xwe li dîwarên kelayê da. Her çi dîwar hebûn hemû tev hirşîyan. Leşê hevkarê min yê bê gîyan li jêr dest û pîyên dêwi da helçiqî. Axabanîya dêwi li

uskura wî ket û min kelên ji dest xwe derneda û ew axabanîya li leşê xwe yê rût aland. Hê jî li wê dema sosret da şerm ji bîra min neçûbû. Min xwe ji xwe ra digot:

Şerme, şerme, bila kes rûtaya te nebîne!

Dêw li nava deriyaya qeleman da dinorriya û lev digerrîya.

Gava ku min axabanîya uskura wî li xwe aland, çawa tava havînî li gulokek berf bide, laşê dêwi jî wisan berebere bihoşt* û biçûk û biçûktir bû. Dêw hêdî hêdî pûç dibû û ez jî berewajî wî hêdî hêdî mezin û mezintir dibûm. Gava ku dêw lap pûç bû û ji holê rabû. Vêca ez bûm dêwekî wekî wî. Dêwekî wisan mezin ku li holka xwe da cî nedibûm. Çawa cûncika li nava hêkê da zorê dide xwe û qalkê hêkê diqelişîne, min jî wisan zor da xwe û dîwarên holka xwe qelaşt. Çardîwarê holkê wekî qalkê hêkê her yek aliyekî da tep dibûn, ku çavên min bi sipîtaya qalkê hêkê ra jev vebûn.

Min dîna xwe dayê nivê şevêye. Tavehîvê daye nava holka min û hewa pirr sar û cîhan kîrr û bêdenge.

03.03.2000 Zürich demhejmêr 00.57

Ferhengok:

alole: labiriyênt, (labyrinth) kolana pirr pêç û levaliyayî, ku rêka derketina ji wê pirr dijware.

holik: kolka biçûk

xoşewîst: xoşdivî, xoştevî, ezîz

tîpil: tilî, qamik, pêçik

lawandin: dest li seri danan û ezîz kirin

gijik: porrê aloz

gilingo: hirîya ku bixwe ji leşê pezi weriyabe, û ka û kulî û gild û gemar lê aliyabe û aloz û gemarîn bûbe.

hişk û hola: req û rût

berjeng: yekimîn pirûskên baranê ku berî yê dî dijenin, bi wateya nîşaneyê.

aso: hêsû, hêsî, ufuq

xîşt: rebeq, tam,

qaqir: hişk û bê av

bêyavan: çol, besta bê av û hişk

havîbûyî: peza ku ji `kerîyi biqete û aware û bê mebest lev bigerre. **havîbûn** nexweşîyek pezane.

sût: daîre, gurroverrk

hing: (bi hêya qelew) hêz, zor, heja ji bo rabûnê,

tewl: ew bend yan werîs û zincîra ku pê ajelekê girêdidin. Peyvên tewle û tewlexane ji vê peyvê hatine vergirtinê.

sike: sîng yan pîncê asinîn, ku di erdê da dikutin û tewla ajelan davêjinê.

kevîrê pêşokê: kevîrekî reşî qulqukîye, ku taybetî şûtina panî û binê pîyane.

reşkopeşko: reş û tarî, rewşeke ku li ber serêşîyê yan westîyanê çav reş û tarî dibin û neşên baş bibînin.

neşî: nezan, tazekar, ecemî

belaş: belabûyî, ji hev berdayî

dîmen: bînber, berçaven, menzere

kelefe: kavi, xirbe

Qelem: `kelem, dirrik û her tiştê ku wekî dirrikan serê wê tûj û dirêj be. Peyva qelem ku hindekan bi çewtî navê wê kirine pênûs yan pênivîs peyveke resene kurdîye û ji zimanê kurdî ra ketîye nav zimanê erebî. Lew ra ku pêşda gava ku mirovan taze dest bi nivîsîna li ser kelpûçan

kirin bi darrikên sertûj yan jî bi dirrikan, ku navê wê yê dî di kurdî da `kelem, yan qeleme dinivîsîn. Paşê bo nivîsîna li ser beran qelemên asinîn hatin çêkirinê. Li dû ra jî he xelkê pê `keleman yan jî qamûşên ku serê wan wekî `keleman tûj dikirin, dinivîsîn, ku ta roja îro jî xoşnivîs bi wan curre qelemana dinivîsin. Ta roja îro jî ew asinê ku bertiraş bikar dibin, jê ra dibêjin qelem. Peyvên pênivîs û pênuş ne navê qelemê, lê şiroveya navê wêye.

çaşqelem: li kurdistana rojhelat da gel ji wan kesên ku bi navê nivîskaran dijî gelê xwe û keyanê gelê xwe dinivîsin û xwe û qelema xwe difiroşin, çaşqelem dibêjin.

kerbeş: curek kerenge ku li kelefê û li nav zibil da hêşîn dibe. Melayê Cizîrî dibêje:

qedrê gulana çî zanit, kerbeş divêt kerê reş

devdîş: dirrikeke ku li cîhê germ û şoreket da şîn dibe.

dabetulerd: gorekî efsaneyan tebayeke li rengê mirovan da, ku ji devi ta pîyan hûre û her çî li ber dikeve dixwe.

kênc : (bi kêya qelew) êş, teşeneya êşê

ispêne kirin: inikas kirin, lê zivirîn

telaş: ew kelefê rîsê ku badane û amadeyî reng kirinêye. kinayete ji mirovên zor bilind û lawaz û dirêj.

pîrhepok: pîrhepoşk, pîra mirovxor

kewjal: kêvjale, kêmjale, kêwjal (xerçeng, seretan)

nitilandin: neqîşandin. kolînkari. kolan û neqîşandin û nivîsîna li ser dar, ber û asinan

istewreer: ewrê istewr, ewrên ku dihurmin lê baran jê nayê

berzeq: hişk û canverroj

kartîx: qewre, amraza tûjkirina kêrik û tiştên weke wê

çavhêşînk: kespikek hêşîne ku dikin uskura ajelan yan gerdana zarokan da û gorekî bîr û hizrên gelîrî berga çavan digre û dijî çavên çavnebarane û çavên çavnebaran şîn û `kor dike.

gift: qewl, soz

serbizêv: serhejîn, kesê/a ku serê xwe dibizivîne. Ev têngîna ji layê dagîrkeran va ji wan kesana ra tê gotinê, yên ku dijî zor û zulmê rabin.